

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

МІСТА І СЕЛА УКРАЇНИ

ВТРАТИ ВОЄННОГО ЧАСУ

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Ч. 1. м. ХАРКІВ

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

**МІСТА І СЕЛА УКРАЇНИ
ВТРАТИ ВОЄННОГО ЧАСУ**

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Ч. 1. м. ХАРКІВ

Бібліографічний список

КИЇВ 2022

Національна історична бібліотека України розпочала новий проєкт “Міста і села України. Втрати воєнного часу”. Мета проєкту — оперативне відображення інформації про зруйновані або пошкоджені об’єкти культурної спадщини в різних регіонах України. Перелік об’єктів визначається на основі інформаційного ресурсу Міністерства культури та інформаційної політики “Зафіксовані воєнні злочини”, оскільки там зазначені лише ті пам’ятки культурної спадщини, які пройшли верифікацію. Проєкт буде складатися з циклу бібліографічних списків, присвячених окремому регіону. Кожен бібліографічний список містить бібліографічну та вебліографічну інформацію про населені пункти та об’єкти культурної спадщини на основі інформаційних ресурсів НІБУ та актуальних публікацій у мережевих ресурсах. Цей випуск присвячений Харківській області. Відбір об’єктів станом на 03.06.2022 року, надалі перелік може доповнюватися, оскільки кількість пам’яток, що зазнали руйнувань чи пошкоджень остаточно визначити поки що неможливо.

Укладач О. Михайлова

Редактор Н. Волошінська

Відповідальна за випуск А. Скорохватова

На обкладинці: Дзеркальний струмінь (Скляний струмінь) — альтанка і фонтан у місті Харків, один із сучасних символів міста, на вулиці Сумській у сквері Перемоги, споруджений 1947 року за проєктом архітекторів Олександра Касьянова (1906-1961), Віктора Коржа (1912-1978) та Ганни Маяк (1915-1993). 2007 року, до 60-ліття, Скляний струмінь було реконструйовано.

ЗМІСТ

ХАРКІВ	7
РЕЛІГІЙНІ СПОРУДИ	26
Церква св. цариці Тамари	27
Курія Харківсько-Запорізької дієцезії	31
Свято-Успенський собор	35
Церква св. Георгія (Юрія) Переможця (будівля 2021 р.) (Академіка Проскури, 1)	40
Церква св. Георгія Переможця (будівля 1996-2006 рр.) (Кричевського, 37/1)	42
Харківська хоральна синагога	44
Свято-Андріївська церква	47
Церква Смоленської ікони Божої Матері	48
Церква Жон Мироносиць	50
Церква преп. Антонія Великого	54
Чоботарська синагога	57
Церква 2000-ліття Різдва Христового	59
Церква Преображення Господнього	61
МЕМОРІАЛИ / ПАМ'ЯТНИКИ	65
Меморіальний комплекс Слави	65
Меморіал Жертв Тоталітаризму	69
ТЕАТРИ ТА БУДИНКИ КУЛЬТУРИ	74
ЦБНТ Палац Культури «Залізничник»	74
Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка	76
Палац дитячої та юнацької творчості	80
Харківський державний академічний театр ляльок імені В. А. Афанасьєва	82
МУЗЕЇ	86
Харківський художній музей	86
Харківська муніципальна галерея	93

Трамвайний вагон МТВ-82	96
БІБЛІОТЕКИ	100
Державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка	100
Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна	109
ІСТОРИЧНІ БУДІВЛІ	114
Харківська школа № 7 (будівля 1906-07 рр.)	119
Обласний клінічний шкірно-венерологічний диспансер № 1 (будівля 1899 р.)	121
Будинок ресторану “Старе місто” (будівля 1840 р.)	123
Пожежна частина з каланчею (комплекс будівель 1886 р.)	125
Економічний факультет ХНУ ім. В. Н. Каразіна (будівля 1925 р.)	129
Українська Головна Палата мір та ваги (будівля 1922 р.)	136
Інститут метрології (будівля 1927 р.)	138
Будинок учителя (будівля 1925 р.)	140
Офісний будинок (будівля 1954 р.) (вул. Сумська, 39)	142
Харківська спеціальна школа ім. В. Г. Короленка (будівля 1890 р.)	144
Харківська обласна держадміністрація (будівля 1951-1955 рр.)	147
Будинок СПКТБ (будівля 1914 р.)	153
Харківський апеляційний суд (будівля 1899-1902 рр.)	155
Будинок "Палац праці" (будівля 1912-14 рр.)	159
Національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського (будівля 1929 р.)	165
Адміністративний будинок (будівля 1849 р.)	170
Будинок колишнього центрального лекторію (будівля кінця ХІХ – початку ХХ ст.)	173
Будинок колишнього магазину “Люкс” (будівля кінця ХІХ ст.)	175

Харківська міськрада (будівля 1950 р.)	177
Колишнє Ремісниче училище (будівля 1894 р.)	180
Державний біотехнологічний університет (будівля 1875-77 рр.)	181
Будинок кредитної спілки (будівля 1903-05, 1913 рр.)	185
Будівля з комплексу лікарні Червоного Хреста	186
<u>Житлові будинки</u>	188
Прибутковий будинок (будівля 1915 року) (вул. Дарвіна, 4)	193
Житловий будинок (будівля першої половини - середини ХІХ ст.) (вул. Квітки-Основ`яненка, 11)	195
Житловий будинок “Слово” (будівля 1926-27 рр.) (вул. Культури, 9)	197
Житловий будинок (будівля кінця ХІХ - початку ХХ ст.) (вул. Мироносицька, 38)	203
Житловий будинок (будівля 1912-14 рр.) (вул. Мироносицька, 44)	204
Житловий будинок (будівля 1911 р.) (вул. Свободи, 8)	207
Житловий будинок (будівля 1881 р.) (вул. Сумська, 21)	209
Житловий будинок (будівля другої половини ХІХ ст.) (вул. Сумська, 28)	211
Колишній прибутковий будинок (будівля початку ХХ ст.) (вул. Сумська, 53)	212
Житловий будинок (будівля початку ХХ ст.) (вул. Ярослава Мудрого, 13)	213
Житловий будинок (будівля початку ХХ ст.) (вул. Ярослава Мудрого, 15)	215
Житловий будинок (будівля початку ХХ ст.) (майдан Героїв Небесної Сотні, 3)	216
Житловий будинок (будівля кінця ХІХ - початку ХХ ст.) (майдан Героїв Небесної Сотні, 32)	218

Житловий будинок (будівля кінця XIX - початку XX ст.) (майдан Героїв Небесної Сотні, 5)	219
Житловий будинок (будівля XIX - початку XX ст.) (майдан Героїв Небесної Сотні, 7)	220
Житловий будинок (Будинок зі шпилем)(будівля 1950-67 рр.) (майдан Конституції, 2/4)	221
Житловий будинок (будівля кінця XIX ст.) (провулок Шота Руставелі, 14)	224
ТВОРИ МИСТЕЦТВА	228
Художнє мозаїчне панно (виготовлене у другій половині XX ст.) (вул. Космонавтів, 2)	228

М. ХАРКІВ

Герб Харкова являє собою геральдичний щит французької форми; на зеленому полі щита зображені перехрещені ріг достатку, наповнений плодами та завітчаний, і кадуцей, золотий жезл зі срібними крилами, оповитий зміями срібного кольору.

Зелений колір символізує надію, радість, достаток, ріг достатку - природні багатства. Кадуцей — незмінний атрибут бога Меркурія, заступника торговців, мандрівників та парламентарів. Змії, що оповили кадуцей, символізують мудрість.

Боженко, А.

Купецтво VS дворянство: еліта м. Харкова у другій половині 19 ст. - на початку 20 ст. / А. Боженко // Місто: історія, культура, суспільство: Е-журнал урбаністичних студій / Інститут історії України НАН України, Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - 2017. - № 2. - С. 39-48.

Боженко, А.

Мова/“мови” міста та формування ідентичності населення Харкова кінець 18 - початок 20 ст. / А. Боженко // Місто: історія, культура, суспільство: Е-журнал урбаністичних студій / Інститут історії України НАН України, Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - 2018. - № 5. - С. 231-234.

Спробою зібрати фахівців різних дисциплін з різних українських регіонів у дослідженні Харкова стала конференція «Мова/«мови» міста та формування ідентичності населення Харкова (кінець XVIII – початок XXI ст.)», яка відбулася 23 лютого 2018 р. в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Боженко, А. О.

Модерне місто другої половини XIX - початку XX ст. як єдність центру та периферії (на матеріалах м. Харків) / А. О. Боженко // Сумський історико-архівний журнал : науковий журнал з історії та архівознавства України. - 2017. - Вип. 28. - С. 64-69.

Спроба прослідкувати взаємозв'язок структурних частин міста Харків у другій половині XIX - початку XX ст., перш за все дослідивши дихотомію центру та периферії.

Буняк, О.

Урочистий переїзд столиці УСРР з Харкова до Києва [1934 р.] / О. Буняк // Від України до УРСР: матеріали Всеукраїнської наукової конференції до 80-річчя перенесення столиці радянської України до міста Києва, м. Київ, 12 грудня 2014 р. - Київ: інститут історії України, 2016. - С. 49-56.

Воронова, Л. М.

Харківська обласна організація Українського товариства охорони пам'яток історії та культури: становлення та розвиток у 60 - 70-ті рр. XX ст. / Л. М. Воронова, Н. С. Мартем'янова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. - 2016. - Вип. 22. - С. 56-63.

Про історію утворення та преші кроків діяльності Харківської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури: організаційні аспекти її становлення, напрями та форми роботи, взаємодія товариства з державними установами культури.

Голодомор 1932-1933 років у м. Харкові, столиці УСРР : [збірник архівних документів] / упоряд. О. С. Гнезділо [та ін.]. - Харків : Оригінал, 2009. - 319 с. : іл.

Григор'єва, М.

Свято-Покровський монастир міста Харків: сторінки історії та сьогодення / М. Григор'єва // Могилянські читання 2019. Пам'ять і пам'ятки Мазепиної доби: вивчення, збереження, осмислення : збірник наукових праць. - 2019. - С. 34-38.

Досліджено історію Свято-Покровського чоловічого монастиря у місті Харків, починаючи з його будівництва у 1650-х роках і по сьогодні.

Дідіченко, Маргарита

Вплив модерністських ідей на динаміку просторово-часового розвитку містобудівної композиції Харкова / М. Дідіченко // Регіональний вимір архітектури авангарду: Україна і Європа: Тези міжнародної конференції 18-20 квітня 2018 р., м. Харків. - 2018. - С. 48.

У статті обґрунтовано актуальність проблеми вивчення композиції міського розпланування, що забезпечує уникнення неоднорідного та хаотичного розвитку та досягнення подальших містобудівних рішень Харкова.

Дмитриевская церковь г. Харькова / ред. А. Парамонов. - Х. : Харьковский частный музей городской усадьбы, 2011. - 64 с. : ил. - (Православные храмы Слободской Украины).

Дьякова, О. В.

Види народної топоніміки Харкова / О. В. Дьякова // Збірник наукових праць [Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди]. - 2015. - Вип. 52. - С. 41-47.

Дьякова, Е. В.

Революция 1917 года и гражданская война в топонимике Харькова / Е. В. Дьякова // Слобожанщина в 1917-1921 рр.: вимір революції : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. - 2017. - С. 121-125.

У статті здійснено аналіз змін назв у топоніміці міста Харків, що були присвячені революції 1917 року та Громадянській війні.

Дьякова, О. В.

Спогади дітей війни про Харків у часи нацистської окупації / О. В. Дьякова // Національна та історична пам'ять: збірник наукових праць. -

2012. - Вип. 5. - С. 69-75.

Еврейские адреса Харькова : иллюстрированная карта-схема и документальный фильм / авт. проект. Б. Элькин. - Х. : Международный Соломонов университет, 2012. - 1 CD-ROM. - (Евреи на карте Украины. Узнаем. Путешествуем. Вместе). - Памяти профессора Б. Элькина (1947-2011).

Єманова, А. С.

Підземний Харків як об'єкт екстремального туризму / А. С. Єманова // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали міжнародної наукової конференції (22-23 листоп. 2018 р.). - Харків : ХДАК, 2018. - С. 104-106.

Ижицкий, Г.

Харьков в газетном репортаже и рекламных объявлениях / Г. Ижицкий. - Харьков : Фолио, 2011. - 126 с.

Карпов, Василий Парфентьевич

Харьковская старина: из воспоминаний старожила (1830–1860) / В. П. Карпов. - Харьков : Тип. Южного края, 1900. - 518 с. : іл., портр.

Кашеварова, Н.

Обґрунтування історичних прав на українські території в ідеологічній доктрині нацизму: промова гауптайнзацфюрера Оскара Венднагеля на відкритті історико-археологічної виставки у Харкові 1 листопада 1942 р. / Н. Кашеварова // Архіви України: науково-практичний журнал. - 2005. - № 1-3 (256) січень-червень. - С. 221-232.

Про виставку прадавньої та давньої історії України, яку було відкрито у м. Харкові 1 листопада 1942 р. у приміщенні колишнього Педагогічного інституту (вул. Сумська, 33). Виставку було підготовлено науковими співробітниками Оперативного штабу під керівництвом рейхсляйтера Розенберга (спеціально створеного ще в липні 1940 р., а після початку війни із СРСР поширеного на окуповані східні області) та службовців на основі матеріалів різних установ, передусім Українського історичного музею у Харкові.

Корома, Н.

Стратегія міського розвитку Харкова: ретроспектива містобудівної

політики / Н. Корома // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. - 2017. - № 3 (68) / 4 (69). - С. 79-87.

Про дослідження міського розвитку Харкова, проведене шляхом вивчення його містобудівної політики, аналізу планувальної документації міста (починаючи із 40-х років ХХ ст. до сьогодення).

Котляр, Є.

“Єврейський Харків”. Досвід створення авторського історичного путівника / Є. Котляр // Єврейська культурна спадщина України. Матеріали міжнародної наукової конференції, Київ, 26-27 жовтня 2016 року. - Київ : Дух і Літера, 2018. - С. 34-55.

Про історію створення та огляд історичного путівника “Єврейський Харків”, який знайомить з харківською єврейською громадою та пам'ятками єврейського Харкова, а також пам'ятними місцями Голокосту.

Кочарян, С. Г.

Армянская община Харькова (1863-2010) / С. Г. Кочарян. - Харьков : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2013. - 244 с.

Кронгауз, Владислав

Транспорт як чинник соціально-економічного розвитку Харкова (1943-2016 рр.) / В. Кронгауз // XXVII наукова сесія Осередку Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Черкасах : Матеріали доповідей на засіданнях секцій і комісій. - Черкаси, 2016. - С. 109-113. - Присвячується 150-річчю від дня народження Михайла Грушевського.

Кульчицький, С.

Гримаси сталінської українізації (до питання про дату перенесення столиці УСРР з Харкова до Києва) / С. Кульчицький // Від України до УРСР: матеріали Всеукраїнської наукової конференції до 80-річчя перенесення столиці радянської України до міста Києва, м. Київ, 12 грудня 2014 р.. - Київ : Інститут історії України, 2016. - С. 40-48.

Лейбфрейд, Александр Юрьевич

Харьков: от крепости до столицы : заметки о старом городе / А. Ю. Лейбфрейд, Ю. Ю. Полякова. - Х. : Фолио, 2004. - 335 с. : ил.

Лейбфрейд, О.

Портрет міста [місто Харків] / О. Лейбфрейд // Краєзнавство. - 1995. - № 1-4. - С. 30-31.

Про картотеку репродукцій зображень архітектурних споруд Харкова.

Мачулин, Леонид

Улицы и площади Харькова / Л. Мачулин. - Харьков : Мачулин, 2018. - 384 с.

Про історію містобудування та формування харківських вулиць. Довідник містить повну топонімічну карту міста Харків, де сучасна назва кожної з вулиць супроводжується довідково-енциклопедичною статтею: про колишні назви вулиці, час її зведення, першу історичну назву, її значення, всіх наступних перейменувань з розшифровками, поясненнями і історичними обґрунтуваннями вибору, на момент перейменування.

Мірошніченко, С. В.

Вірменська громада Харкова (XVIII - початок XX ст.): етноконфесійні та соціокультурні особливості існування / С. В. Мірошніченко : Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди // Збірник наукових праць [Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди]. - 2014. - Вип. 50. - С. 5-9.

Міхайлов, Габріел

Харків столиця конструктивізму : 1923–1934 : [фотоальбом] / Г. Михайлов, В. Бисов. - Харків : Дім реклами, 2019. - 179 с. : фот.

Мусієздов, О.

Ідентифікація Харкова: досвід конструювання образу міста / О. Мусієздов // Схід/Захід: історико-культурологічний збірник. - 2011. - Вип. 15. - С. 217-234 - пер. з англ.

Нестеренко, В. О.

Держава як актор: до проблеми формування території Харкова (друга половина XVIII-початок XX ст) / В. О. Нестеренко // Сумський історико-архівний журнал : науковий журнал з історії та архівознавства України. - 2018. - Вип. XXX [30]. - С. 12-20.

Розглянуто питання про роль держави в процесі формування

території міста Харків у другій половині XVIII - на початку XX ст. Стаття базується на планах розвитку міста, які надходили від імперської влади, проводиться аналіз ступеню їх реалізації в міському просторі.

Нікітін, Ю. О.

Роль органів міського самоврядування у розбудові транспортної інфраструктури у другій половині XIX ст. (на прикладі Лівобережної та Слобідської України) / Ю. О. Нікітін // Сіверщина в історії України: збірник наукових праць. - 2016. - Вип. 9. - С. 331-334.

Про особливості планування населених пунктів, зокрема міст Харків, Чернігів, Суми, Полтава, Ніжин, Лебедин, Охтирка, Кролевець, Глухів, Путивль, Конотоп, Ромни, Кременчук, Новгород-Сіверський: облаштування доріг та вулиць, впорядкування візницького промислу та запровадження прогресивних видів транспорту у повсякденне життя городян.

Парамонов, А.

История улицы Университетской [м. Харків] / А. Парамонов. - Харьков : Типография Мадрид, 2016. - 66 с. : ил.

На думку автора в Харкові немає більш славної в історичному відношенні вулиці. Всі відомі особистості, що відвідували Харків відвідували Успенський собор, захоплювалися Олександрівською колокольнею, всі студенти Колегіуму та Університету обов'язково пройшли цією вулицею.

Парамонов, Андрей Федорович

Улицы старого Харькова / А. Ф. Парамонов. - Харьков : Фолио, 2019. - 376 с. : ил. - (Города Украины).

Про місто Харків та харківські вулиці (втрачені й дійсні), представлені нові факти та документи, які доповнюють вже існуючі дослідження про історію міста.

Парамонов, Андрей Федорович

Харьков. История улицы Каплуновской / А. Ф. Парамонов, И. Ю. Шкребец. - Харьков : Друкарня Мадрид ; Харьковский частный музей городской усадьбы, 2017. - 71 с. : планы, фот. цв. - (Откуда родом).

Сучасна вулиця Мистецтв Харкова в минулому називалася Каплуновська, історичну назву зберіг лише провулок Каплуновський.

Джерелами для книги послужили архівні документи, старовинні фотографії, плани Харкова, друковані видання.

Парамонов, А. Ф.

Харьков : Ретроальбом / А. Ф. Парамонов. - Харків : Біблекс, 2008. - 79 с.

Парамонов, Андрей Федорович

Харьков. Немецкий альбом. XXI век / А. Ф. Парамонов. - Харьков : Харьковский частный музей городской усадьбы, 2020. - 231 с. : фот.

Погляньте на це місто: Харків - столиця ХХ століття // Шльогель К. Український виклик. Відкриття європейської країни. - 2016. - С. 185-210.

У малюнку розкривається погляд німецького автора-дослідника Карла Шльогеля на місто Харків через висвітлення історичних подій в Україні у різні часи.

Регіони України у дзеркалі фотографії [Вінниця, Луцьк, Дніпро, Харків, Кропивницький, Черкаси, Київ тощо] // Вікі любить пам'ятки-2013: фотоальбом. - 2014. - С. 21-36.

Найкращі фото пам'яток культурної спадщини регіонів України з конкурсу "Вікі любить пам'ятки".

Розенфельд, Максим Ильич

Харьков: ретрогеография : фотоальбом / М. И. Розенфельд. - Х. : Фолио, 2013. - 160 с. : фот.

В альбомі зібрано унікальні фотографії Харкова, зроблені в кінці ХІХ - на початку ХХ ст. та в наші дні, що дають змогу побачити, як змінилося місто за століття. Знімки супроводжуються короткими анотаціями, в яких наводиться цікава інформація про давні та сучасні назви вулиць і площ, про історію створення історичних будівель, згадуються імена архітекторів, які змінили обличчя міста.

Савченко, Л.

Базові характеристики комплексного історичного дослідження топоніміки українського міста (на прикладі Харкова) / Л. Савченко // Місто: історія, культура, суспільство: Е-журнал урбаністичних студій / Інститут історії України НАН України, Історичний факультет Київського

національного університету імені Тараса Шевченка. - 2019. - № 6. - С. 121-133.

Саратов, І.

Харківський осадчий Іван Каркач [з історії заснування м. Харкова] / І. Саратов // Краєзнавство. - 1995. - № 1-4. - С. 6-68.

Собор Покрова Пресвятої Богородиці [місто Харків] // Івченко А. С. Найвидатніші храми України. - 2010. - С. 80-81.

Удовенко, Л. О.

Меморіальні назви на мапі Харкова / Л. О. Удовенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. - 2016. - Вип. 22. - С. 68-74.

У статті з'ясовано особливості меморіальних назв внутрішньоміських об'єктів міста Харків, визначено специфіку харківських міських топонімів меморіального характеру як культурно-історичного явища, продемонстровано способи словотвору харківських топонімів.

Харків : фотоальбом / авт. тексту А. Миколюк ; авт. іст. нарису С. Посохов. - Харків : Золоті сторінки, 2013. - 143 с.

Видання присвячене одному із найбільших міст України – Харкову. Сьогодні це великий промисловий, науковий і культурний центр, транспортний вузол, місто славної історії і традицій. Сторінки фотоальбому знайомлять з пам'ятками архітектури, місцями відпочинку, вулицями та площами, а також харків'янами.

Харків : фотоальбом / А. Миколюк, С. Посохов. - Харків : Золоті сторінки, 2019. - 138 с. : іл., фот.

Харків. 1941-1943 : фотоальбом / авт.-уклад.: Г. Михайлов, В. Зільберберг, В. Бисов. - Харків : Дім Реклами, 2018. - 192 с.

Харків та харків'яни: здобутки, рекорди, унікальності : [альбом] / уклад. Н. Буйнова. - Харків : ДІСА ПЛЮС, 2018. - 105 [7] с.

Видання є збіркою розповідей самих харків'ян про своє місто.

Харківська символіка / авт. проекту С. І. Дуденко ; худож. ред.

С. І. Дуденко. - 2017. - 56 с. : кол. іл., герби.

У виданні представлені відзнаки і нагородна символіка Харківської територіальної громади, а також міститься інформація про об'єкти міста Харків, що належать до територіальної символіки.

Харьков : путеводитель / сост. И. Байда. - Харьков : Золотые страницы, 2011. - 144 с. : карти, фот. кол.

Харьков. Вчера. Сегодня. Завтра / И. Н. Лаврентьев, Ю. М. Шкодовский, А. Ю. Лейбфрейд. - Харьков : Фолио, 2004. - 207 с. : 8 л. іл., карти.

Харьков. Его прошлое и настоящее в рисунках и описаниях. Историко-справочный путеводитель : Репринтное издание 1902 года / сост. А. Н. Гусев. - Х. : Сага, 2006. - 246 с. : фото.

Харьков. Город переживший войну : фотоальбом / сост. В. Зильберберг. - Х. : Дом рекламы, 2010. - 191 с. : фот.

Харьков. Сегодня / авт.-сост.: Г. Михайлов, В. Бысов, М. Рябчинская. - Харьков : Дом Рекламы, 2015. - 74 с. : ил.

Харьков. В открытках / авт.-сост.: Г. Михайлов, В. Бысов, М. Рябчинская. - Харьков : Дом Рекламы, 2015. - 62 с. : ил.

Харьков. Прошлое и настоящее / авт. идеи, сост.: Г. Михайлов, В. Бысов. - Харків : Дом Рекламы, 2014. - 224 с. : фот.

В 2014 році Харкову офіційно виповнилося 360 років. За цей час він пройшов шлях від фортеці на місці давнього городища до сучасного європейського міста.

Харьков. Центральная часть города. Окрестности города : план города : [буклет] / Государственное научно-производственное предприятие "Картография" ; ред.: Е. В. Онищак, Л. В. Марченко. - Київ : Картография, 2012. - 1 с. : фот. - (Міста України).

Харьковские фотокарточки / ред. А. В. Омельченко. - Харьков : Мачулин, 2019. - [91] с. : фот.

Deutsche Харьков / ред. І. Байда. - Харьков : Золотые страницы, 2015. - 164 с. : фот.

Видання знайомить з історією німецької громади Харкова в різні часи, її внеском в розвиток міста.

Черных, Е.

Город вокруг Карповского сада [м. Харків] / Е. Черных. - Харьков : Харьковский частный музей городской усадьбы , 2013. - 144 с. : фот.

Шуліка, В.

Вітражний іконостас майстерні Франца-Ксавера Цеттлера в Харкові [Електроний документ] / В. Шуліка // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: збірник наукових праць. - 2010. - Вип. 10. - С. 119-122

Досліджено мистецьку цінність та художні особливості вітражного іконостасу у харківському Свято-Івано-Усікновенському храмі. У 1905 р. для домової церкви видавництва газети "Южный край" фірма Ф.-К. Цеттлера виконала вітражний іконостас. Іконостас є цікавим як пам'ятка мистецтва доби модерну.

Blog 360

Харкову та харків'янам присвячується. Незабутнє місто парків та музеїв / Blog 360 // OBOZREVATEL. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/harkovu-ta-harkivyanam-prisvyachuetsya-nezabutne-misto-parkiv-ta-muzeiv.htm> (Останній перегляд 14.06.2022).

Із змісту : [відео ; 32:16] // Blog 360. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=5sZlhB66hdg> (Останній перегляд 14.06.2022).

Презентація цього відео планувалася саме на 24 лютого 2022 року. На жаль, значна частина "того Харкова з нашого відео" назавжди залишиться у минулому і стане історичною хронікою з теплими спогадами. Харків – це місто, яке поєднує у собі монументалізм та велич архітектури з індустріальним стилем. Зі своїм особливим шармом та недоліками Харків – незабутній, унікальний та своєрідний. Саме таким він запам'ятався команді Blog

360.

Держпром у Харкові за 1 хвилину : [відео ; 01:07] // Ukraïner. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=H5dnWomYn7w> (Останній перегляд 14.06.2022).

Держпром або Будинок Державної промисловості в Харкові — перший хмарочос і символ розбудови міста в 1920-х роках. На противагу Києву, що асоціювався з УНР і тисячолітньою історією, величезний комплекс мав надати Харкову столичного статусу. Держпром став першою в світі державною офісною будівлею, збудованою в стилі модернізм. Тому в 2017 році пам'ятку запропонували внести до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО.

Дни войны. Снято на Сумской в 43-м году : [відео ; 21:30] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=c9wfwzUHavtw> (Останній перегляд 15.06.2022).

Історія Харкова за 15 хвилин : [відео ; 14:51] // Давид Гамзаєв. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7dFGWmcXmGI> (Останній перегляд 14.06.2022).

Спроба розповісти про всю історію Харкова за 15 хвилин, від часів Дикого поля - до подій 2014 року.

Розділи:

00:00 - Початок

00:30 - Доміські часи

01:31 - Слобідська Україна

02:54 - Московське розширення

05:21 - Український розквіт

07:27 - Українська революція

08:28 - Радянська окупація

09:07 - Німецька окупація

09:56 - СРСР

10:49 - Незалежність

11:25 - Революція гідності та московська агресія

Крутые скульптуры и памятники Харькова! НА ЭТО СТОИТ ПОСМОТРЕТЬ! [відео ; 13:35] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=EWN7Dlb3o_Q (Останній перегляд 23.06.2022).

Происхождение названия "Харьков", Александр Зинченко : [відео ; 06:19] // Первая столица. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=MhMhQd-2MQ> (Останній перегляд 14.06.2022).

Район Новая Бавария, Харьков. Зимняя прогулка по знакомым местам... [відео ; 12:33] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=wZzUo2y1n2U> (Останній перегляд 15.06.2022).

Прогулянка вулицями Новобаварського району Харкова.

Харків - забута столиця архітектури [2020 рік] : [відео ; 21:49] // SHAPLINSKY VLOG. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9OTZdJbzQ9g> (Останній перегляд 14.06.2022).

Розповідь не лише про шедеври 1910 - 1930-х років, але й про сучасну Харківську школу архітектури Олега Дроздова.

Харків. Топ 20 цікавих місць : [відео ; 09:32] // foFF4ik TV. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=5FPnvKtp_MM (Останній перегляд 15.06.2022).

Майдан Свободи та парк Шевченка, Держпром та 50-та паралель, Дзеркальний струмінь та Градусник, Сумська та Пушкінська вулиці, Історичний музей та Благовіщенський собор, Скрипаль на даху та Будинок зі шпилем, пам'ятник закоханим та численні графіті, а ще – тролейбуси, трамваї та метро.

Харків, центральна частина : [відео ; 01:37] // Украина Кобзарев. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=6r2K7W9b2gs> (Останній перегляд 15.06.2022).

Відеозйомка з повітря.

Харьков – Город, который мы любим! Впечатляющие панорамы города! : [відео ; 09:43] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=c1-PmCAHVUo> (Останній перегляд 15.06.2022).

Харьков дореволюционный : [відео ; 38:31] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=A29AuDsboRU> (Останній перегляд 15.06.2022).

Відеопрезентація фото та поштових листівок кінця XIX — початку XX століття з видами Харкова.

Харьков 2021. Прогулка по центру. ул. Сумская и площади. Стрелка : [відео ; 20:22] // SkyVlad. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=6NNKE6U93y0> (Останній перегляд 15.06.2022).

Kharkiv 2021 | Харків 2021 | Харьков 2021 : [відео ; 02:26] // Bohdan Travels. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=cmX_24bes-8 (Останній перегляд 06.07.2022).

Серпень 2021 року.

Харків 2021 / Топ-5 Локацій / Лучшие места Харькова : [відео ; 08:59] // VISIT UKRAINE. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=rfx8tB5El40> (Останній перегляд 06.07.2022).

Вражаючи види й велич одного з найбільших та найцікавіших міст України – Харкова.

Харьков: достопримечательности и факты. Вы ЭТОГО могли не знать... : [відео ; 11:45] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=VVX5tuu7iVc> (Останній перегляд 15.06.2022).

Харьков: площадь Поэзии и ул. Пушкинская. Март 2019 : [відео ; 01:43] // SkyVlad. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=JUEQMnGOWaI> (Останній перегляд 15.06.2022).

15.06.2022).

Харьков. Прогулка по Салтовке. Барабашово-602 микрорайон : [відео ; 16:20] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=zuhs_At2XwE (Останній перегляд 15.06.2022).

Подорож Харковом тролейбусом № 24: ринок Барабашово - 602 микрорайон.

Харьков. Южный вокзал на старых фото : [відео ; 54:18] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=OhdccIDlZeE> (Останній перегляд 14.06.2022).

Южный Вокзал - главные ворота Харькова : [відео ; 15:25] // Life in Kharkiv. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=gGHdDoNOB84> (Останній перегляд 15.06.2022).

Знищені окупантами будівлі Харкова почали з'являтися на карті руйнувань // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/znyshcheni-okupantamy-budivli-kharkova-pochaly-zyavlyatysya-na-karti-ruynuvan> (Останній перегляд 19.07.2022).

Карта руйнувань — це онлайн-мапа України, де відображені об'єкти соціальної, транспортної та житлової інфраструктури, зруйновані повністю або частково внаслідок повномасштабної війни, розв'язаної Російською федерацією на території України 24 лютого 2022 року.

Станом на 23 червня 2022 року на карті — 1686 зруйнованих об'єктів по всій країні.

"На карту руйнувань аналітики громадської організації "Антикорупційний штаб" наносять координати та фото руйнувань, завданих Російською федерацією в Україні. Кожен об'єкт містить фото до та після обстрілів. Також кожен охочий може внести дані самостійно. На жаль, карта оновлюється. Але сподіваємось, цьому незабаром настане кінець", — розповіли розробники.

Карта руйнувань: <https://reukraine.shtab.net/>

Зранений, але не скорений: Харків до та після російських снарядів : Фотохроніка війни [30.05.2022] // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3495610-zranenij-ale-ne-skorenij-harkiv-do-ta-pisla-rosijskih-snaradiv.html> (Останній перегляд 15.06.2022).

Комендантова, Надежда

В Харькове випускники станцевали вальс возле руин своей школы. Трогательное видео / Н. Комендантова // Українські новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://ukranews.com/news/861310-v-harkove-vypuskniki-stantsevali-vals-voze-ruin-svoej-shkoly-trogatelnoe-video> (Останній перегляд 14.06.2022).

Робота харківських волонтерів : [відео ; 06:41] // Михайло Шарков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=nN811TxQ4gI> (Останній перегляд 15.06.2022).

Ракетний обстріл центру Харкова. Скільки загиблих і які руйнування : [01.03.2022] // BBC NEWS Україна. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60568561> (Останній перегляд 15.06.2022).

Робота харківської міськради в умовах війни // LB.ua. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://lb.ua/blog/observatory_democracy/517698_robota_harkivskoi_miskradi.html (Останній перегляд 15.06.2022).

100 днів оборони Харкова. Війна у цифрах [03.06.2022] // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/100-dniv-oborony-kharkova-viyna-u-tsyfrakh> (Останній перегляд 15.06.2022).

За офіційною інформацією, у Харкові обстрілами та бомбардуваннями зруйновано або пошкоджено 3 482 будинки різної форми власності.

З них:

2 482 — багатоквартирні будинки,

*1000 — житлові кооперативи та приватні будинки.
Нежитлові будинки постраждали меншою мірою. З 24 лютого зруйновано або пошкоджено:*

*163 адміністративних будівлі,
109 шкіл,
98 дитячих садків,
55 медзакладів,
46 закладів культури,
14 вищих навчальних закладів,
5 храмів.*

У знищеній 134-й школі Харкова відзначили випускний :
[відео ; 01:12] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=uowvRK9qCIk> (Останній перегляд 14.06.2022).

10 випускників школи №134 у Харкові станцювали вальс на руїнах своєї школи.

Україна виграла битву за Харків. Що далі [14.05.2022] // BBC NEWS Україна. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.bbc.com/ukrainian/news-61448467> (Останній перегляд 15.06.2022).

У Харкові створять реєстр знищених та пошкоджених під час війни будинків [10.06.2022] // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://2day.kh.ua/ua/kharkow/u-kharkovi-stvoryat-reyestr-znyshchenykh-ta-poshkodzhenykh-pid-chas-viyny-budynkiv> (Останній перегляд 15.06.2022).

З 24 лютого постраждали 3500 будинків.

ХАРКІВ : обстріли, руїна, пусті вулиці. Місто, що першим зустріло ворога : [відео ; 40:00] // Хаші. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=3zvqHFsuoTs> (Останній перегляд 27.06.2022).

Харків - одне з найбільших міст України, обласний центр, котрий розташований найближче до російського кордону. Північна Салтівка - один з районів Харкова, котрий став щитом на захисті від ворога, що проривався з півночі. Що сталося з Салтівкою, як вона виглядає та хто там зараз мешкає? Про це все у документальному фільмі.

Харків на 100-й день війни [03.06.2022] : [відео ; 06:13] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=gdGGXz9nZyo> (Останній перегляд 15.06.2022).

Харків сьогодні. Не впізнаю ЦЕ місто ... Червень, 2022 р. : [відео ; 10:50] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=QrcUFZNU-7k> (Останній перегляд 14.06.2022).

Історичний центр міста, 602 мікрорайон, безлюдний парк Горького.

Харків'янин виконав гімн України біля Консерваторії : [відео ; 00:29] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=JvNs9cnn2bw> (Останній перегляд 15.06.2022).

21.03.2022. Віолончеліст Денис Караченцев зіграв гімн України біля пошкодженого обстрілами університету мистецтв ім. І. П. Котляревського.

Харьков обстановка в городе. Прогулка на городском транспорте! [27.05.2022] : [відео ; 08:12] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=zGgIGmAowNY> (Останній перегляд 15.06.2022).

«Це все на моїх очах зросло». Як РФ руйнує будівлі Харкова : [відео ; 01:06] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=EMU5C_w7EMM (Останній перегляд 15.06.2022).

Харків 09.03.2022. Волонтери забивають розбиті шибки Художнього музею у Харкові. Поруч — управління Нацполіції та корпус університету Каразіна. Харків'янин Іван каже, пережив три війни: Другу Світову, війну в Афганістані, і цю. На його очах виріс історичний центр міста, який зараз руйнує РФ.

Як виглядає центр Харкова на 27-й день війни [відео ; 01:02] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=eZ4ZboLBaFY> (Останній перегляд 15.06.2022).

22.03.2022. Майдан Архітекторів та площа Поезії – як виглядає середмістя Харкова, які послання лишають на стінах будинків та чи висить «зоряне небо» на Пушкінській.

Як відновлятимуть Харків після війни: плани міськради [14.04.2022] // MediaPort. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.mediaport.ua/yak-vidnovlyatimut-harkiv-pislya-viyni-plani-miskradi> (Останній перегляд 14.06.2022).

РЕЛІГІЙНІ СПОРУДИ

Азарцева, Л. С.

Внесок церкви в розвиток культури Харкова другої половини ХІХ ст.: освіта та церковний друк / Л. С. Азарцева, М. П. Вішленков // Культура України: збірник наукових праць. - 2011. - Вип 34. - С. 52-60.

Єлагіна, В. Ю.

Візантійський стиль в церковній архітектурі Харкова (з досвіду герменевичного дослідження) / В. Ю. Єлагіна, І. О. Фомін // Збірник наукових праць [Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди]. - 2012. - Вип. 46. - С. 191-194.

Кравченко, Р.

Тюремні церкви Харкова : [ХІХ - початок ХХ ст.] / Р. Кравченко // Ніжинська старовина: збірник регіональної історії та пам'яткознавства . - 2013. - Вип. 16 (19). - С. 73-81.

Матвеєнко, Михайл

История Харьковской епархии (1850-2013 гг.) : научный очерк / М. Матвеєнко. - Харьков : Панов А. Н., 2019. - 444 с.

Мархайчук, Н. В.

Пам'ятний знак на честь 200-ліття Харківської єпархії на території Харківського Свято-Покровського чоловічого монастиря / Н. В. Мархайчук, В. Г. Марьонкіна // Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. - 2013. - Вип. 8. - С. 444-452.

Мухіна, І. Г.

Антирелігійна політика радянської влади на Харківщині у 20-30-х рр. ХХ ст. / І. Г. Мухіна // Збірник наукових праць [Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди]. - 2016. - Вип. 53. - С. 108-113.

У статті проаналізовано особливості проведення антирелігійної політики радянської влади у м. Харкові та

харківському регіоні у 20-30-х рр. ХХ ст.

Мухіна, І. Г.

Благодійна діяльність римсько-католицької громади Харкова у ХІХ - початку ХХ ст. / І. Г. Мухіна // Збірник наукових праць [Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди]. - 2015. - Вип. 52. - С. 37-41.

Чернікова, І.

Вилучення церковних дзвонів на Харківщині (1920 - початок 1930-х рр.) / І. Чернікова // Пам'ять століть. - 2011. - № 5-6. - С. 92-97.

Музиченко, Ярослава

Церква з Харковом в умовах війни / Я. Музиченко // RISU : релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://risu.ua/cerkva-z-harkovom-v-umovah-vijni_n127251 (Останній перегляд 16.06.2022).

Агресія російської федерації щодо України змусила релігійні громади та священиків опановувати нові для себе функції, шукати можливостей, як здійснювати богослужіння в умовах обстрілів, голоду, втрати житла і постійного страху, як допомагати людям виживати, долати стрес, залишатися людьми.

Церква св. цариці Тамари (будівля 2012-13 рр.) (м. Харків, вул. Академіка Курчатова, 16)

Храм святої благовірної цариці Тамари — церква УПЦ (МП) у селищі П'ятихатки Харківської області на проспекті Академіка Курчатова, 16, на в'їзді у Харків. Храм на честь благовірної цариці Тамари став першим храмом у місті та області на честь цієї святої.

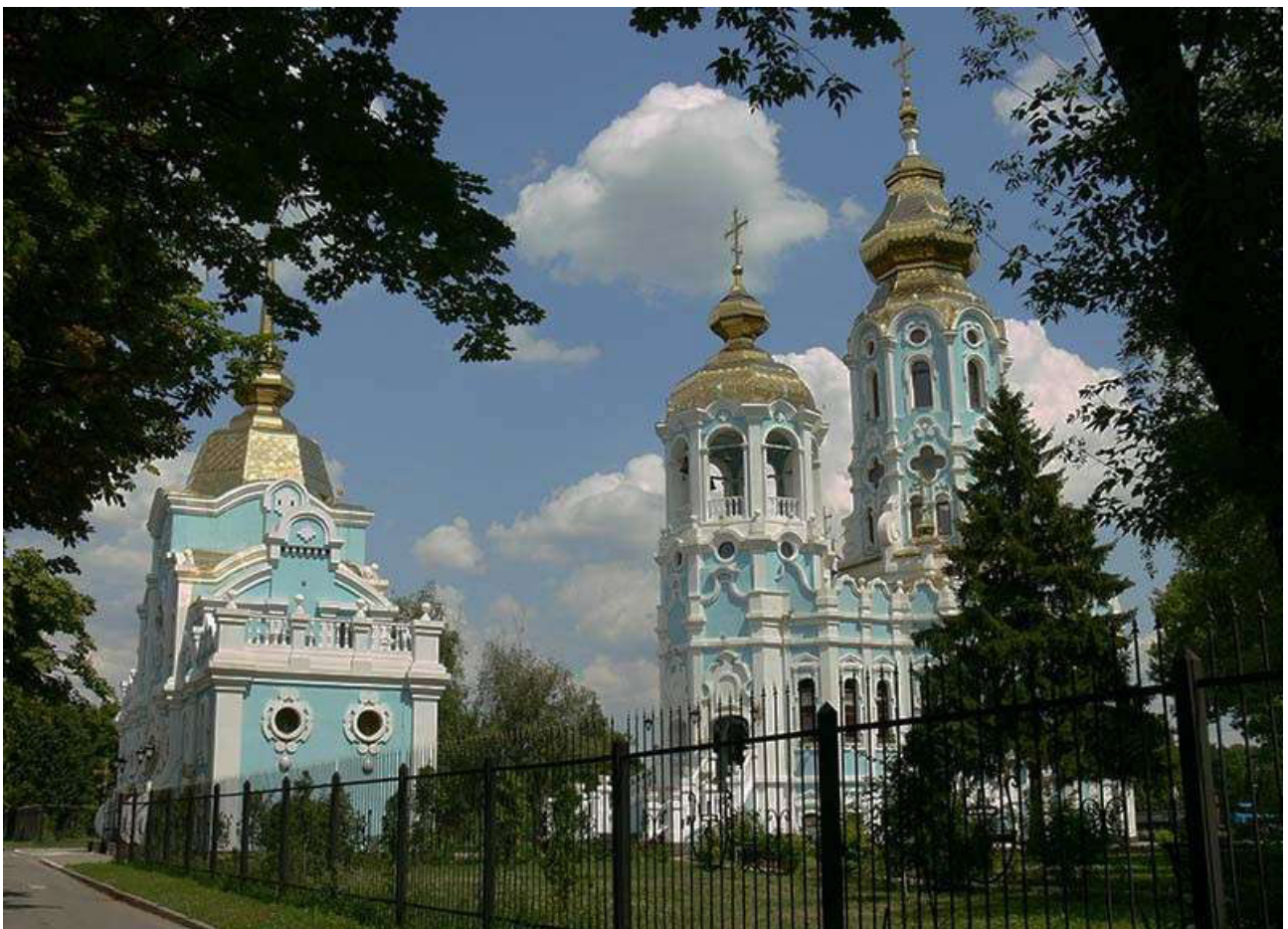
7 березня 2012 року архієпископ Харківський та Богодухівський

Онуфрій (Легкий) освятив місце під храм площею 375,5 квадратних метрів, заввишки 29 метрів, місткістю понад 150 осіб.

23 серпня 2013 року Онуфрій (Легкий) здійснив чин освячення храму на честь благовірної цариці Тамари у П'ятихатках. Після чину освячення храм відвідали Блаженніший Патріарх Святого граду Єрусалима та всієї Палестини Феофіл III, який подарував ікону Єрусалимської Божої Матері новоосвяченому храму.

Зведення храму відбувалося коштом російського мецената Павла Фукса, частину грошей виділила місцева влада. Храм святої благовірної цариці Тамари має неоднозначну репутацію, через сумніви в правильності обряду освячення та саму особистість архієпископа Онуфрія.

Внаслідок обстрілу російськими військами в ніч з 11 на 12 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та начиння церкви святої благовірної цариці Тамари 2012-13 рр.

У П'ятихатках освятили храм святої цариці Тамари [23 серпня 2013 року] // Харків : Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/u-p-yatihatkah-osvyatili-hram-svyatoyi-tsaritsi-tamari-20695.html> (Останній перегляд 16.06.2022).

У П'ятихатках освятили храм Святої цариці Тамари [23 серпня 2013 року] // Харківська обласна військова адміністрація : офіційний веб-сайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kharkivoda.gov.ua/news/67174> (Останній перегляд 16.06.2022).

Храм святої благоверной царицы Тамары : наш приходской сайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://tamara.church.ua/> (Останній перегляд 16.06.2022).

Церква цариці Тамари в Харкові : [історія; архітектура] // Пам'ятки.уа. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/2102/tserkva-tsaritsi-tamari-v-kharkovi> (Останній перегляд 16.06.2022).

Обстріл П'ятихаток у Харкові: пошкоджено храм цариці Тамари УПЦ МП // RISU : релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://risu.ua/obstril-pyatihatok-u-harkovi-poshkodzheno-hram-carici-tamari-upc-mp_n127118 (Останній перегляд 16.06.2022).

Солодовник, Марія

Обстріл П'ятихаток у Харкові: пошкоджено храм цариці Тамари УПЦ МП / М. Солодовник // Суспільне. Новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://suspilne.media/216827-obstril-patihatok-u-harkovi-poskodzeno-hram-carici-tamari-upc-mp/> (Останній перегляд 16.06.2022).

Курія Харківсько-Запорізької дієцезії (будівля ХХІ ст.) (м. Харків, вул. Гоголя, 4-6)

Харківсько-Запорізька дієцезія створена Святішим Отцем Іваном Павлом II 4 травня 2002 року, зареєстрована в Україні як релігійна організація 29 серпня 2002 року.

Юрисдикція Харківсько-Запорізької дієцезії поширюється на структури Римсько-Католицької Церкви у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Полтавській, Сумській і Харківській областях.

З моменту створення Харківсько-Запорізької дієцезії її очільником був єпископ Станіслав Падевський, якого замінив 16 травня 2009 року єпископ Мар'ян Бучек, з 2014 року Харківською кафедрою керував єпископ Станіслав Ширококорядук. 6 січня 2020 р. єпископом Харківсько-Запорізької дієцезії призначений Павло Гончарук.

У Харківській області знаходиться дієцезіальне управління, 6 релігійних громад, жіночий монастир ордену Кармелітанок Босих, жіночий монастир ордену Сестер Милосердя Святого Вікентія де Поль, ордену Отців Маріанів.

Центром Харківсько-Запорізької діоцеза Римо-Католицької церкви є Харківський кафедральний собор Успіння Пресвятої Діви Марії, побудований у 1891 році.

У 2004 році розпочалася розробка проекту єпископської резиденції при кафедральному соборі. Будівництво почалося й завершилося під час правління єпископа Мар'яна Бучека (2009-2014).

Внаслідок обстрілу 1 березня 2022 року було пошкоджено дах курії Харківсько-Запорізької дієцезії Римо-Католицької Церкви в Україні, будівля ХХІ ст.

Борисенко М.

Найбільша дієцезія в Україні / М. Борисенко, І. Воловицька // CREDO: Україна. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://credo.pro/2020/02/255230> (Останній перегляд 17.06.2022).

Собор Успенія Пресвятої Девы Марии. Харків, вул Гоголя,4 // MY KHARKOV.info. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://mykharkov.info/catalog/sobor-uspeniya-presvyatoj-devy-marii.html> (Останній перегляд 17.06.2022).

Харківсько-Запорізька дієцезія Римо-католицької Церкви : [офіційний вебсайт]. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.catholic-kharkiv.org/> (Останній перегляд 17.06.2022).

Харківсько-Запорізька дієцезія // Львівська Архідієцезії Римсько-Католицької Церкви. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.rkc.lviv.ua/category_2.php?cat_1=5&cat_2=76&lang=1 (Останній перегляд 17.06.2022).

Єпископ Павло Гончарук з Харкова – про віру і служіння в часи війни [01.04.2022] // Католицький Оглядач. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://catholicnews.org.ua/iepiskop-pavlo-goncharuk-z-harkova-pro-viru-i-sluzhinnya-v-chasi-viyini> (Останній перегляд 17.06.2022).

Єпископ Павло Гончарук: наша місія – бути з людьми, спілкуватися і молитися // VATICAN NEWS. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.vaticannews.va/uk/church/news/2022-06/epyskop-pavlo-honcharuk-nasha-misiya-buty-z-lyudmy-molytysya.html> (Останній перегляд 17.06.2022).

Меса в Харкові під час обстрілів [01.03.2022] // CREDO: Україна. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://credo.pro/2022/03/313626> (Останній перегляд 17.06.2022).

У Харкові наприкінці Меси в будівлю курії влучила російська ракета [01.03.2022] // RISU : Релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://risu.ua/u-harkovi-naprikinci-mesi-v-budivlyu-kuriyi-vluchila-rosijska-raketa_n126600 (Останній перегляд 17.06.2022).

Російські війська 1 березня здійснили обстріл центру Харкова: великий вибух стався на площі Свободи біля будівлі ОДА, друга ракета влучила в будівлю облдержадміністрації, також ракета влучила в дах курії Харківсько-Запорізької дієцезії Римо-Католицької Церкви в Україні, що неподалік кафедрального собору.

Харків: наприкінці Меси в курію влучила ракета [01.03.2022] // CREDO: Україна. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://credo.pro/2022/03/313609> (Останній перегляд 17.06.2022).

Свято-Успенський собор (будівля 1778 р.) (м. Харків, вул. Університетська, 11)

Свято-Успенський собор заснований у середині XVII століття, а сучасна будівля зведена в 1771—1777 роках за кошти духівництва і харків'ян. Дзвіниця собору — Олександрівська — побудована в XIX ст. на честь перемоги у війні з Наполеоном, має висоту 89,5 м. На час зведення була однією із найвищих у Російській імперії, тепер — одна із найвищих в Україні. Тільки 2006 року в Харкові були побудовані більш високі споруди — два житлових будинки висотою 91 і 95 метрів

За радянських часів Успенський собор закрили. У 1924 на Олександрівській дзвіниці встановили антену першої української радіостанції, а з часом демонтували всі соборні купола, дерев'яний іконостас XVIII ст., виготовлений за кресленнями Франческо Бартоломео Растреллі. Тільки в 1970-х роках почалося поступове і часткове відновлення Успенського собору: тривалі реставраційні роботи по зміцненню фундаментів, стін, пілонів, відродження куполів собору тощо. В кінці 1986 року, після переобладнання та установки органу з Чехословаччини, в соборі відкрився Будинок органної та камерної музики на 500 слухачів. У 1990 році в соборі Успіння Пресвятої Богородиці відновили православні богослужіння, які протягом 20 років чергувалися з концертами. У 2009 році храм передали Харківській єпархії Української православної церкви.

Обстрілом 2 березня 2022 року пошкоджено пам'ятку архітектури національного значення - будівлю Свято-Успенського собору 1778 р. (охоронний № 693). У соборі вибито всі вікна, пошкоджені вітражі та постраждало церковне начиння.

Собор Успіння Пресвятої Богородиці [місто Харків] // Івченко А. С. Найвидатніші храми України. - 2010. - С. 130-131.

Харьковский кафедральный Успенский собор и его святыни. - Харьков, 1894. - 53 с. : ил.

Народный словарь Харькова - Успенский собор, Вылазка [відео ; 04:02] // Robinzon TV. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=YOvflkT7o3A> (Останній перегляд 17.06.2022).

Самые интересные здания Харькова: Успенский собор [відео ; 04:51] // ИнформБюро. Новости. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=hqNoCd4zJFg> (Останній перегляд 17.06.2022).

Свято-Успенський собор // ukrainian institute. - Загол. з екрана.
- Режим доступу: <https://ui.org.ua/sectors/holy-dormition-cathedral-kharkiv/> (Останній перегляд 17.06.2022).

Свято-Успенський собор с дрона [відео ; 01:55] // Skydio Ukraine.
- Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=DQFWobnlJvY> (Останній перегляд 17.06.2022).

Собори Харькова: история Успенского собора [відео ; 07:13] // forest wolf. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7CiStS16DI4> (Останній перегляд 17.06.2022).

Успенський собор (м.Харків): карта, фото, опис // Дримба. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://drymba.com/uk/1034016-uspenskiy-sobor-kharkiv> (Останній перегляд 17.06.2022).

Успенський собор [місто Харків] // Харьковская епархия : [офіційний вебсайт]. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://www.eparchia.kharkov.ua/churchinfo/33> (Останній перегляд 17.06.2022).

Успенський собор (Харків) // Itinery : сам собі туроператор. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://itinery.com.ua/object/view/uspenskiy-sobor-harkov> (Останній перегляд 17.06.2022).

Успенський собор — Харків // Я кохаю Україну - цікаві місця. Твори історію України з гідністю. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://i-love-ukraine.vpoltave.net/sobori/uspenskii-sobor-harkiv> (Останній перегляд 17.06.2022).

Успенський собор у Харкові // Пам'ятки.уа. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/635/uspenskii-sobor-u-kharkovi> (Останній перегляд 17.06.2022).

Успенський собор у Харкові — пам'ятка національного значення // Стежками.com : Подорожуй Україною. - Загол. з екрана. -

Перевірено 17.06.2022. - Режим доступу:
https://stezhkamu.com/places/333_uspenskyu_sobor_u_kharkovi_%E2%80%93_ram%E2%80%99jotka_nacionalnoho_znachennja

Екскурсія на колокольню Успенського собора [відео ; 14:57] // Андрей Кравчук. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
https://www.youtube.com/watch?v=vGdL_GGScMs (Останній перегляд 17.06.2022).

В обстріляному окупантами Успенському соборі Харкова ховалися люди. Всі вціліли // РБК — Україна. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.rbc.ua/ukr/news/obstrelyannom-okkupantami-uspenskom-sobore-1646260861.html> (Останній перегляд 17.06.2022).

Глущенко, Ольга

Під час обстрілів у центрі Харкова пошкоджено Свято-Успенський собор // Українська правда. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/3/7327637/> (Останній

перегляд 17.06.2022).

Децик, Олександр

У Харкові від обстрілів постраждали Успенський собор і Свято-Антоніївський храм. Під час обстрілів у храмах були люди / О. Децик // LB.ua. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://lb.ua/society/2022/03/03/507767_harkovi_vid_obstriliv_postrazhdali.html (Останній перегляд 17.06.2022).

У Харкові від російського обстрілу постраждав Успенський собор, там переховувались люди // ESPRESO.TV. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://espresso.tv/u-kharkovi-vid-rosiyskogo-obstrilu-postrazhdav-uspenskiy-sobor-tam-perekhovuvalis-lyudi> (Останній перегляд 17.06.2022).

Москаленко, Світлана

У Харкові від обстрілу постраждав собор, який вистояв під час Другої світової війни / С. Москаленко // Сьогодні. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/ua/regions/kharkov/v-harkove-ot-obstrelya-postradal-sobor-kotoryy-vystoyal-vo-vremya-vtoroy-mirovoy-voyny-1606498.html> (Останній перегляд 17.06.2022).

"Святе місце тепер побите війною" — Зеленський про Успенський собор у Харкові [03.03.2022] // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kharkov/svyate-mistse-teper-pobyte-viynoyu-zelenskyu-pro-uspenskyu-sobor-u-kharkovi> (Останній перегляд 17.06.2022).

Храм, який пережив Другу світову: під час обстрілів Харкова окупанти гатили по Свято-Успенському собору // Вголос. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://vgolos.ua/news/hram-yakiy-perezhiv-drugu-svitovu-pid-chas-obstriliv-harkova-okupanti-gatili-po-svyato-uspenskomu-soboru_1416262.html (Останній перегляд 17.06.2022).

Церква св. Георгія (Юрія) Переможця (будівля 2021 р.) (м. Харків, вул. Академіка Проскури, 1)

Гарнізонний храм Національної гвардії України. Храм металевоскляний, добудувати і освятити планувалося в 2022 році.

Автори проекту: Юрій Спасів, головний архітектор проекту, директор ТОВ “Інститут Харківпроект” ; протєієрей Петро Зуєв, ПЦУ, керівник Khutyuch Art Foundation, колекціонер ; Олексій Чекаль, дизайнер, каліграф, дослідник сакрального мистецтва, іконописець, професор Флорентійської Академії, автор лого ПЦУ ; Олександр Клименко, художник-іконописець ; священник Георгій Коваленко, ПЦУ, громадський діяч, ректор Відкритого Православного Університету Святої Софії-Премудрості ; Євгеній Полунін, скульптор та інші.

фото з офіційного сайту проєкту

Внаслідок російських бомбардувань 12 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна новозбудованої церкви Святого Георгія Переможця, зведеної у 2021 р. на території військової частини Національної гвардії № 3017.

Храм Святого Юрія Переможця : [офіційний сайт проєкту]. - Загол. з екрана. - Режим доступу:

<https://www.stgeorge.com.ua/>

(Останній перегляд 20.06.2022).

На Покрову у Харкові освятять головний військовий храм України [09.10.2021] // RISU : Релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Режим доступу:

https://risu.ua/na-pokrovu-u-harkovi-osvyatyat-golovnij-vijskovij-hram-ukrayini_n122430

(Останній перегляд 20.06.2022).

У середньому дві на день: війна росії проти України завдала руйнувань щонайменше 59 спорудам духовного значення в щонайменше 8 областях України // Державна служба України з етнополітики та свободи совісті. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://dessa.gov.ua/u-serednomu-dvi-na-den/> (Останній перегляд 20.06.2022).

Храми, що постраждали від бомбардувань російських загарбників (оновлюється) // CREDO. Україна. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://credo.pro/2022/03/314469> (Останній перегляд 20.06.2022).

Церква св. Георгія Переможця (будівля 1996-2006 рр.) (м. Харків, вул. Кричевського, 37/1)

Внаслідок обстрілів 25 квітня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та огорожу Свято-Георгіївського храму УПЦ МП, збудованого у 1996-2006 рр. на північній Салтівці за ініціативи ветеранів-афганців.

parafilo_larisa

Храм Георгія Победоносця на Салтовке / parafilo_larisa // LIVEJOURNAL. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://parafilo-larisa.livejournal.com/14930.html> (Останній перегляд 20.06.2022).

Харківський митрополит передав допомогу мешканцям обстрілюваної Салтівки // Спілка православних журналістів. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://spzh.news/ua/news/88064-harykovskij-mitropolit-peredal-pomoshhy-zhitelyam-obstrelivajemoj-saltovki> (Останній перегляд 20.06.2022).

За повідомленням пресслужби Харківської єпархії 28 квітня 2022 року митрополит Харківський та Богодухівський Онуфрій передав продукти харчування до храму вмч. Георгія Побідоносця, в якому ховаються від обстрілів жителі району Салтівка.

Харківська хоральна синагога (будівля 1912-13 рр.) (м. Харків, вул. Пушкінська, 12)

Хоральна синагога — центральна синагога в Харкові, архітектурна пам'ятка, споруджена в 1912-1913 роках на вулиці Німецькій (зараз Пушкінська).

Проект синагоги обирали за конкурсом організованим Імператорським Санкт-Петербурзьким товариством архітекторів. Першу премію отримав проект петербурзького архітектора Якова Гевірца. Цікаво, що він ніколи не бував у Харкові, тому навіть не бачив як був реалізований його проект. Керував будівництвом харківський архітектор М. Ф. Піскунов.

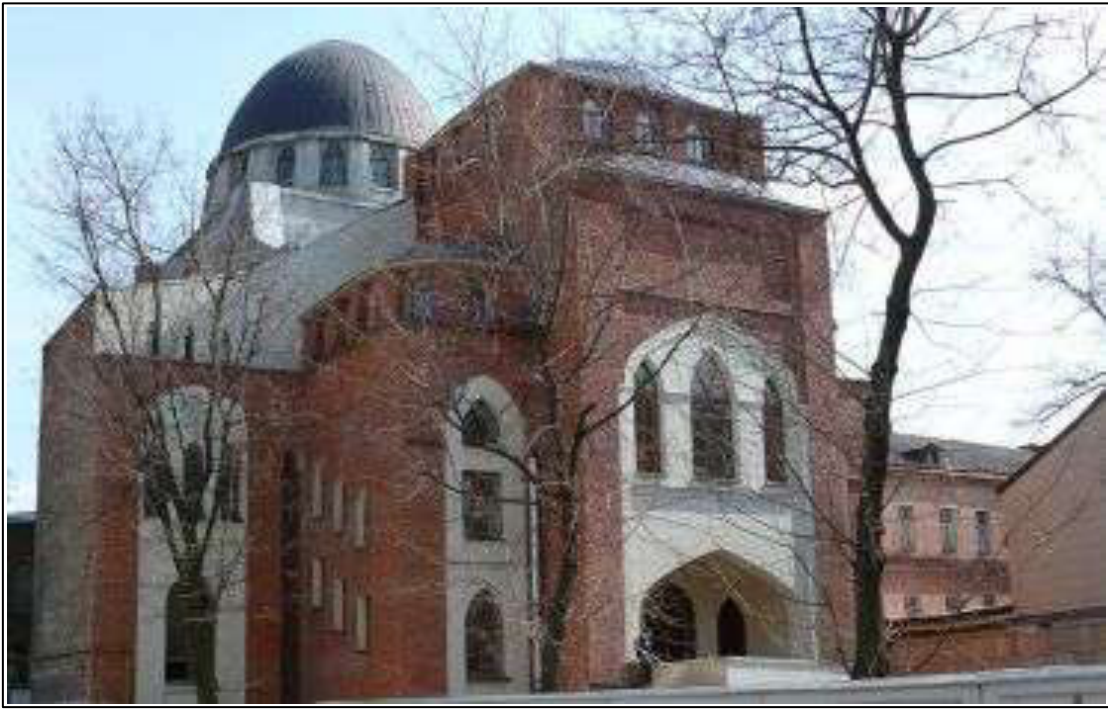
Будівля відсунута углиб ділянки з тієї причини, що необхідно було відміряти відстань в 100 сажнів (213 метрів) від православного Миколаївського собору, що розташовувався на однойменній площі (нині Майдан Конституції).

Синагога закрита в 1923 році «на прохання єврейських трудящих». У ній розмістився «Єврейський робочий клуб імені Комінтерна», з 1941 року — дитячий кінотеатр.

У 1945 році в синагозі поновлюється діяльність єврейської громади, однак в 1949 році її закривають і до осені 1991 року в будівлі знаходилося «Добровільне спортивне товариство (ДСО) Спартак».

В 1990 році будівлю передано єврейській громаді міста, відкрилася єврейська бібліотека, проводились культурні заходи, в будівлі зроблений ремонт, демонтовані спортивні зали.

Внаслідок ракетного обстрілу 9 березня 2022 року постраждали фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будівлі Харківської хоральної синагоги 1912-13 рр. (охоронний № 7324-Ха).

Харківська хоральна синагога // Travel Guide. - Загол. з екрана.
- Режим доступу: <https://travel-guide.in.ua/uk/place/40/kharkivska-khoralna-sinagoga> (Останній перегляд 20.06.2022).

Харьковская хоральная синагога : [відео ; 00:15] // Игорь

Терехов. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=xEaF6hzWGPo> (Останній перегляд 20.06.2022).

Харьковская хоральная синагога : [відео ; 00:21] // Достопримечательности Мира. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Bn8g4Pt9Qn8> (Останній перегляд 20.06.2022).

Ngeorgij

Харьковские синагоги / Ngeorgij // LIVEJOURNAL. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://ngeorgij.livejournal.com/32841.html> (Останній перегляд 20.06.2022).

В старинной Большой синагоге в Харькове взрывная волна разбила окна // Лехаим. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://lechaim.ru/news/v-starinnoj-bolshoj-sinagoge-v-harkove-vzryvnaya-volna-razbila-okna/> (Останній перегляд 20.06.2022).

Російська ракета вибухнула біля синагоги у Харкові: усередині було 100 людей // НВ Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/kharkiv/rosiyska-raketa-vibuhnula-nepodalik-sinagogi-novini-harkova-50223937.html> (Останній перегляд 20.06.2022).

У Харкові російська ракета вибухнула біля синагоги, де перебувало понад 100 людей // Фокус. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/509013-v-harkove-rossiyska-raketa-vzorvalas-vozle-sinagogi-gde-nahodilos-bolee-100-chelovek> (Останній перегляд 20.06.2022).

Свято-Андріївська церква (будівля 1885-90 рр.) (м. Харків, вул. Семінарська, 22-24)

Під час обстрілу 16 березня 2022 року істотно постраждали фасади, вікна, дах та інтер'єри пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - Андріївської церкви в комплексі колишньої "міщанської богадільні", збудованої у 1885-90 рр. архітектором Володимиром Християновичем Немкіним (1857-1908) (охоронний № 314). Нині територія військової частини 3005 Національної Гвардії України, місце дислокації 5-ї окремої (Слобожанської) бригади НГ України.

Краснікова, Діана

У військовому храмі в Харкові відзначили Андрія Первозваного [13.12.2021] / Д. Краснікова // Хроніки. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://chronicles.pro/ua/society/u-viiskovomu-khrami-v-kharkovi-vidznachyly-andriia-pervozvanoho> (Останній перегляд 20.06.2022).

Музиченко, Ярослав

Церква з Харковом в умовах війни / Я. Музиченко // RISU : Релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://risu.ua/cerkva-z-harkovom-v-umovah-vijni_n127251 (Останній перегляд 20.06.2022).

Про зруйновані військові храми ПЦУ Харкова, зокрема, Свято-Андріївський храм на території військової частини 5-ї Слобожанської бригади Національної гвардії.

Церква Смоленської ікони Божої Матері (будівля середини XIX ст.) (м. Харків, вул. Семінарська, 46)

Харківська Духовна семінарія побудована у 1836-1851 роках за проектом харківського архітектора Андрія Тона (1800-1858). Під час Кримської війни 1853—1856 років у семінарії розміщувався шпиталь. В 1879-82 рр. в семінарії навчався український поет і публіцист Павло Грабовський (1864-1902). Після 1917 року в приміщеннях семінарії деякий час розміщувалась школа Червоних старшин.

Нині в будівлі знаходиться церква Смоленської ікони Божої Матері.

Під час обстрілу в ніч з 19 на 17 березня 2022 року постраждали фасади, вікна, дах та інтер'єри пам'ятки історії місцевого значення - будинку колишньої семінарії середини XIX ст. (охоронний № 43).

Окупанти обстріляли храм УПЦ МП освячений на честь «Смоленської» ікони в Харкові // Духовний фронт України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://df.news/2022/03/17/okupanty-obstrilialy-khram-upts-mp-osviachenyj-na-chest-smolenskoj-ikony/> (Останній перегляд 21.06.2022).

Окупанти пошкодили храм Смоленської ікони Божої Матері у Харкові // 24 канал. - Загол. з екрана. - Перевірено 21.06.2022. - Режим доступу: https://24tv.ua/okupanti-poshkodili-hram-smolenskoyi-ikoni-bozhoyi-materi-harkovi_n1908952 (Останній перегляд 21.06.2022).

У Харкові під обстріл потрапив храм (ФОТО) [Смоленської ікони Божої Матері] // КОММЕНТАРИЙ.УА ХАРКІВ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kharkov.comments.ua/ua/news/war/2022/10742-u-harkovi-pid-obstril-potrapiv-hram-foto.html> (Останній перегляд 21.06.2022).

У Харкові російські окупанти пошкодили храм Смоленської ікони Божої Матері // Район. Культура. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kultura.rayon.in.ua/news/498231-u-kharkovi-rosiyski-okupanti-poshkodili-khram-smolenskoj-ikoni-bozhoi-materi> (Останній перегляд 21.06.2022).

Церква Жон Мироносиць (будівля 2013-15 рр.) (вул. Сумська, 30, сквер Перемоги)

Мироносицька церква існувала в Харкові з кінця XVII століття до 30-х років XX століття, коли була зруйнована більшовиками.

Сучасний храм закладений в 2008 році, будівництво розпочалося у вересні 2013 року. Ще через 2 роки 22 серпня 2015 року храм було відкрито.

Внаслідок ракетно-бомбового удару 2 березня 2022 року пошкоджено купол, фасади, вікна, вітражі та інтер'єри церкви Жон Мироносиць 2013-15 роках).

Жено-Мироносицкий типовой храм // Харьковская Епархия. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://www.eparchia.kharkov.ua/churchinfo/367> (Останній перегляд 21.06.2022).

Слайд шоу строительства Храма Святых Жен-Мироносиц. Харьков [відео ; 05:25] // Igor Nayda. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=NcxLq9rZHQY> (Останній перегляд 21.06.2022).

У Харкові відкрили храм Святых Жінок-Мироносиць [23.08.2015] // Держ. Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kh.dn.ua/rus/kh/u-harkovi-vidkrili-hram-svyatih-zhinok-mironosits-23082015152500> (Останній перегляд 21.06.2022).

Харьков. Храм святых Жен_Мироносцев [відео ; 02:06] // Ksu Kalinina Live. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=si-YhExSLuQ> (Останній перегляд 21.06.2022).

Храм Жон-Мироносиць у Харкові // Пам'ятки УА. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/1990/khram-zhon->

[mironosits-u-kharkovi](#) (Останній перегляд 21.06.2022).

Храм Святих Жінок-Мироносиць відкрився в День міста [23.08.2015] // Харків: Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/khram-svyatikh-zhinok-mironosits-vidkrivsvya-v-den-mista-29030.html> (Останній перегляд 21.06.2022).

Израненный войной Харьков начали возрождать. Начали с Храма Жен-Мироносиц [відео ; 01:45] // Харьковские известия. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://bit.ly/3PFvXKF> (Останній перегляд 21.06.2022).

От обстрела в Харькове пострадал Храм!!! Храм Святых Жен-Мироносиц УПЦ 07.03.2022 Харьков сегодня [відео]. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/shorts/L5gg2l3ssOE> (Останній перегляд 21.06.2022).

«Русский мир» б'є по своїх у Харкові (фото) // Харків Times. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://times.kharkiv.ua/2022/03/03/ruskij-mir-b-ye-po-svoyih-u-harkovi-foto/> (Останній перегляд 21.06.2022).

Про наслідки нальоту російської авіації на центр Харкова 2 березня: постраждали церкви, що належать до Московського патріархату - Успенський собор та храм Святих Жон Мироносиць. В храмах в цей час перебували віряни.

У Харкові розпочинають ремонт храму святих Жон Мироносиць, який постраждав внаслідок обстрілів міста військами РФ [14.04.2022] // Українська Православна Церква: Синодальний інформаційно-просвітницький відділ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://news.church.ua/2022/04/15/u-xarkovi-rozpochinayut-remont-xramu-svyatix-zhon-mironosic-yakij-postrazhdav-vnaslidok-obstriliv-mista-vijskami-rf/> (Останній перегляд 21.06.2022).

У Харкові починають ремонт храму [Жон Мироносиць],

планують міське прибирання і запуск фонтанів : фото [14.04.2022] // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3457110-u-harkovi-pocinaut-remont-hramu-planuut-miske-pribiranna-i-zapusk-fontaniv.html> (Останній перегляд 21.06.2022).

Храм Жон-Мироносиць у Харкові відновлять після обстрілів РФ // RISU : Релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://risu.ua/hram-zhon-mironosic-u-harkovi-vidnovlyat-pislya-obstriliv-rf_n128331 (Останній перегляд 21.06.2022).

Церква преп. Антонія Великого (будівля 1820-23 рр.) (м. Харків, вул. Університетська, 25)

Свято-Антонієвська церква — це домова церква Харківського університету.

Церква преп. Антонія була закладена 25 червня 1823 року, саме будівництво за проектом архітектора Євгена Васильєва (1773-1833) тривало понад 8 років і завершено 25 квітня 1831 року.

В будинку, окрім церкви, розміщувалася бібліотека, обсерваторія й актові зала. Церква була закрита радянською владою 1922 року. Під час Другої світової війни будівля отримала пошкодження, зокрема, зруйновано купол. В 1950-ті роки було проведено реконструкцію і в будинку розмістили кінотеатр «Піонер», перейменований 1973 року на «Юність». В 1990-ті роки кінотеатр закрили, а в будинку розмістився Український культурний центр «Юність».

Діяльність релігійної общини церкви преп. Антонія Великого відновлена в серпні 2001 року, богослужіння почали проводити в 2002 році, хоча через стан приміщення, вони відбувалися в розташованому поруч будинку філії Центральної наукової бібліотеки університету.

Обстрілом 2 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та деякі інтер'єри пам'ятки архітектури національного значення - будівлю університетської церкви преп. Антонія Великого, збудованої у 1820-23 рр. (охоронний № 11547).

Грубнік, Л.

Дорога до Храму. Поверніть Свято-Антоніївській церкві її будівлю / Л. Грубнік // Газета “Харківський університет”. - Загол. з екрана. - Режим доступу: http://gazeta.univer.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=929&Itemid=951 (Останній перегляд 22.06.2022).

Здание Свято-Антониевской университетской церкви на улице Университетской // KharkovGo. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://bit.ly/3pwJ32w> (Останній перегляд 22.06.2022).

К престольному празнику университетской церкви Антония Великого [2012 рік] // Харьковская Епархия. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://www.eparchia.kharkov.ua/statposts/84> (Останній перегляд 22.06.2022).

Університетська церква в Харкові // Пам'ятки.УА. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/2012/universitetska-tserkva-v-kharkovi> (Останній перегляд 22.06.2022).

У Харкові здійснили першу за 100 років літургію в університетському храмі [30.01.2002] // Спілка православних журналістів. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://spzh.news/ua/news/86045-v-kharykove-sovershili-pervuju-za-100-let-liturgiju-v-universitetskom-khrame> (Останній перегляд 22.06.2022).

Храм Каразінського університету визначає 185-річчя [2016 рік] // Харків: Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/khram-karazinskogo-universitetu-viznachae-185-richchya-30701.html> (Останній перегляд 22.06.2022).

Храм преподобного Антония Великого // Монастыри и храмы Украинской Православной Церкви. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://bit.ly/3AxXlG1> (Останній перегляд 22.06.2022).

Свиридюк, Юрій

У Харкові під обстріли потрапив Свято-Антоніївський храм / Ю. Свиридюк // UNN : інформаційне агентство. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1966257-u-kharkovi-pid-obstrili-potrapiv-svyato-antoniivskiy-khram> (Останній перегляд 22.06.2022).

Чоботарська синагога (будівля 1912 р.) (м. Харків, вул. Чоботарська, 17)

Чоботарська синагога була побудована за проектом архітектора Бориса Гершковича в 1912 році, відкриття відбулося в наступному році. Синагога діяла до кінця 1930-х, потім була закрита, будівлю націоналізувала радянська влада і, згодом, відкрила тут відділ ДАІ. У 2003 році будівлю повернули початковим власникам, в ній відкрили єврейську школу для хлопчиків — «ешиву».

Внаслідок ракетного бомбардування 15 березня 2022 року пошкоджено дах старовинної будівлі Чоботарської синагоги, збудованої у 1912 р. в якій тепер розміщується ешива Харківської єврейської громади.

Мій Харків. Випуск №7. вул. Чоботарська [відео ; 02:35] // Гарда.
- Георгій Никольський. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=H-4laDWSH9c> (Останній перегляд
22.06.2022).

Чоботарська синагога: 00:30

Харьков. Чеботарская улица [відео ; 20:31] // Георгій
Никольський. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=LoGnuBnVSn8> (Останній перегляд
22.06.2022).

Чоботарська синагога: 06:17

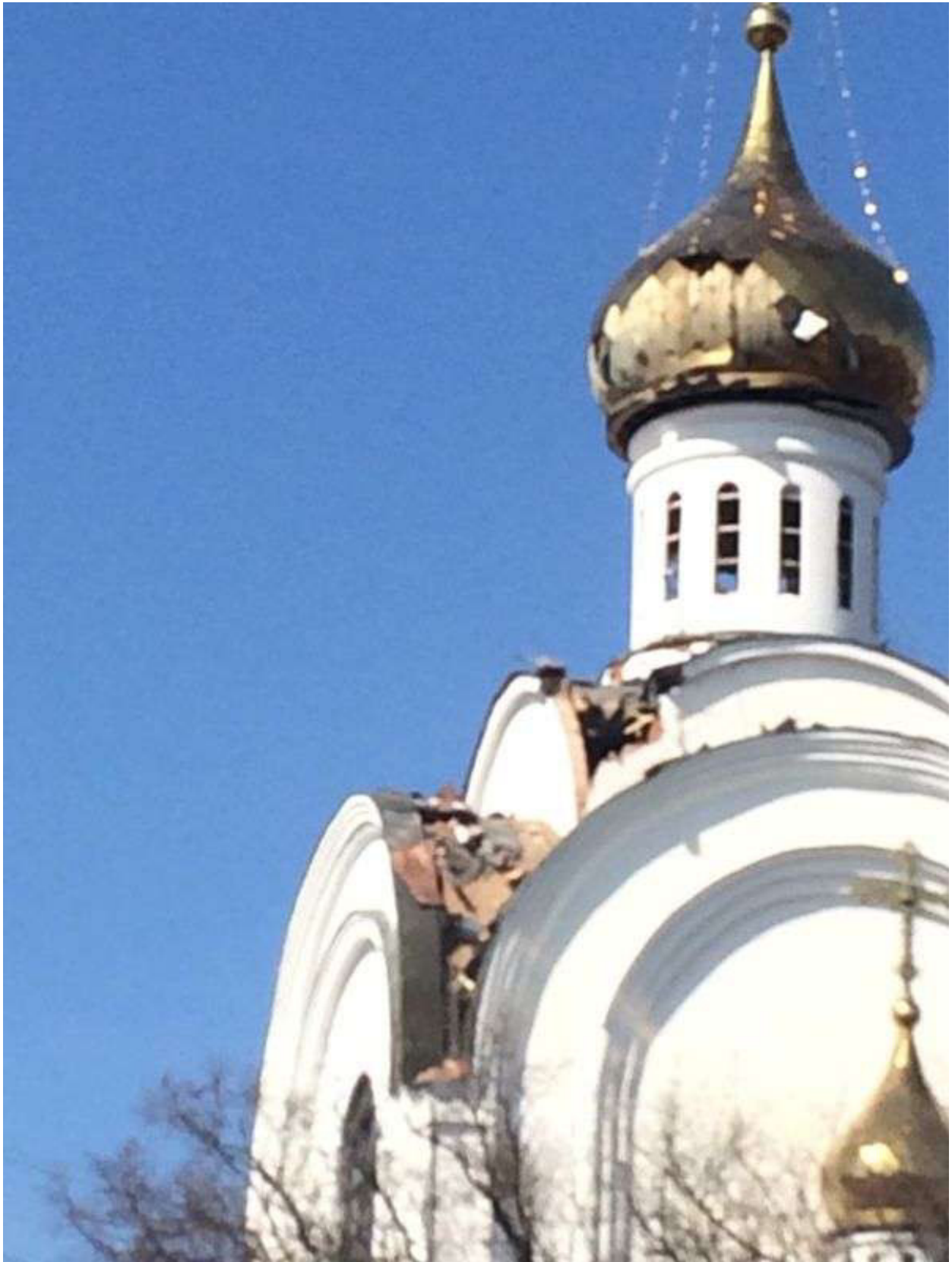
Заява УАЮ з приводу руйнування російськими окупантами об'єктів єврейської культури й місць пам'яті жертв Голокосту // Українська асоціація юдаїки. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://uajs.org.ua/uk/news/zayava-uayu-z-privodu-ruynuvannya-rosiyskimi-okupantami-obektiv-evreyskoi-kulturi-y-misc> (Останній перегляд 22.06.2022).

**Церква 2000-ліття Різдва Христового (будівля 1999-2001 рр.)
(м. Харків, проспект Науки, 65)**

Храм 2000-ліття Різдва Христового та в ім'я Сергія Радонезького УПЦ МП закладений 1998 року. Вже через рік був освячений нижній храм Сергія Радонізького. В 2001 році будівництво храму було завершено, а напередодні Різдва 2007 року освячено ікони та розписи верхнього храму.

Внаслідок обстрілів 25 березня 2022 року пошкоджено фасади та покрівлю церкви 2000-ліття Різдва Христового, збудованого у 1999-2001 роках.

Храм в честь 2000 летия Рождества Христова [відео ; 01:07] // Харьков Инфо. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Rtv078hF4fs> (Останній перегляд 22.06.2022).

Храм на Павловому полі з дрона. Храм 2000-річчя Різдва Христового з дрона, м. Харків, Україна [відео ; 01:15] // Skudio Ukraine. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=j_LE_QEQmiY (Останній перегляд 22.06.2022).

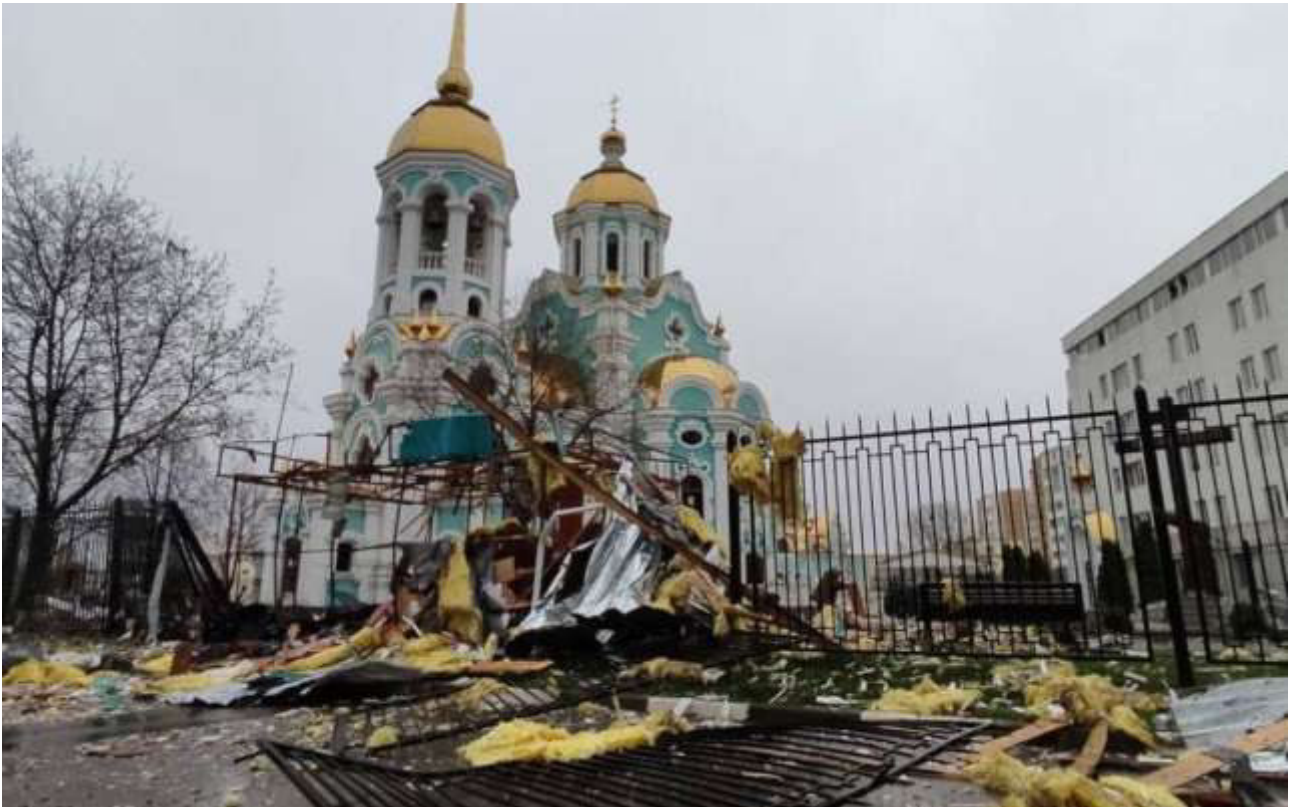
Ще один храм Харківської єпархії УПЦ МП зазнав руйнувань від обстрілів [Церква 2000-ліття Різдва Христового] // RISU : Релігійно-інформаційна служба України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://risu.ua/shche-odin-hram-harkivskoyi-eparhiyi-upc-mp-zaznav-rujnuvan-vid-obstriliv_n127662 (Останній перегляд 22.06.2022).

Церква Преображення Господнього (будівля 2011-13 рр.) (м. Харків, Салтівське шосе, 264а)

Храм Преображення Господнього УПЦ МП відкрили 24 серпня 2013 року. Храм трикупольний, загальною площею 360 кв. м, висота – 25 м.

Внаслідок неодноразових обстрілів 14 та 18 березня 2022 р. пошкоджено фасади, вікна та двері церкви Преображення Господнього, збудованої у 2011-13 рр., а також пошкоджено будівлю недільної школи.

Війська РФ обстріляли дуже красивий харківський храм (ФОТО)
// КОММЕНТАРИИ.UA ХАРКІВ. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://kharkov.comments.ua/ua/news/war/2022/11072-viyska-rf-obstrilyali-duzhe-krasiviy-harkivskiy-hram-foto.html> (Останній перегляд 22.06.2022).

В ніч на 18 квітня окупанти обстріляли храм у Харкові // Суспільне Новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://suspilne.media/229838-v-nic-na-18-kvitna-okupanti-obstrilali-hram-u-harkovi/> (Останній перегляд 22.06.2022).

Унаслідок атаки російських військових, храм отримав багато пошкоджень, але парафіяни й місцеві мешканці, які ховалися всередині, не постраждали.

Храм Преображення Господнього потрапив під обстріл російських окупантів у Харкові (фото) // Фокус. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://focus.ua/uk/ukraine/512663-hram-preobrazheniya-gospodnego-popal-pod-obstrel-rossiyskih-okkupantov-v-harkove-foto> (Останній перегляд 22.06.2022).

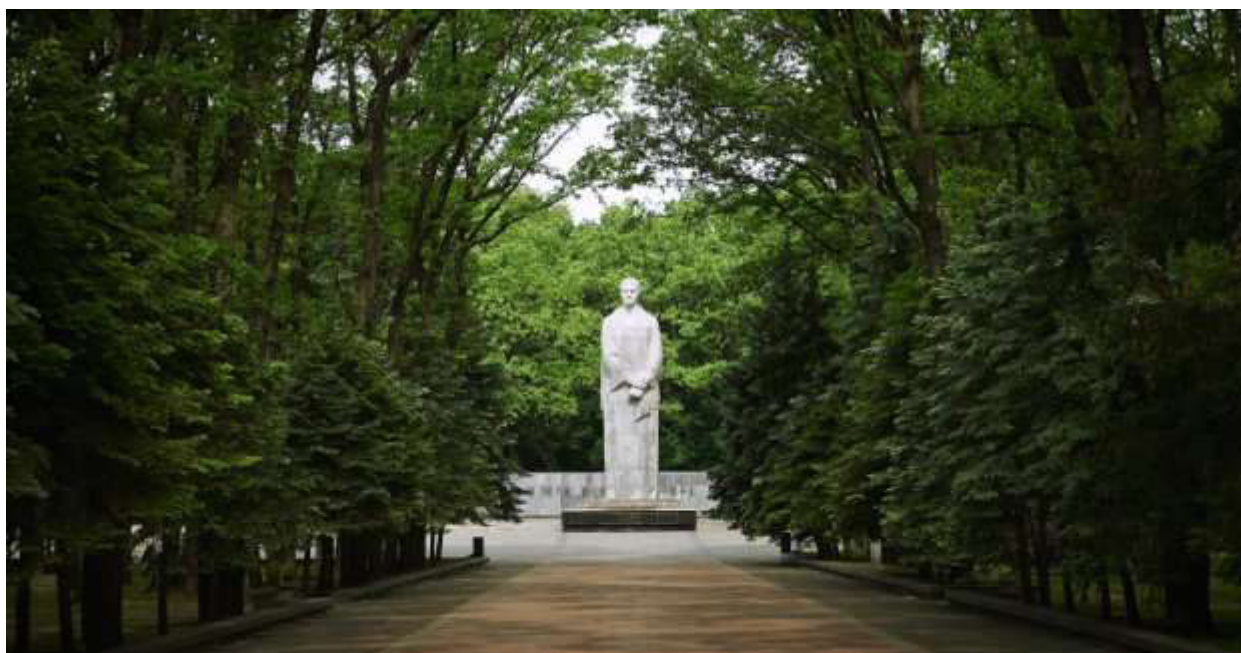
МЕМОРІАЛИ / ПАМ'ЯТНИКИ

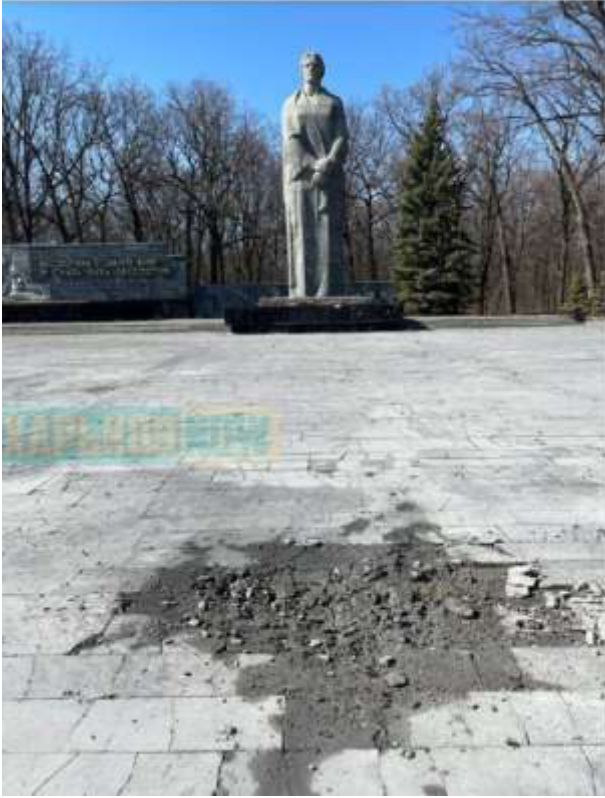
Меморіальний комплекс Слави (зведений у 1977 р.) (м. Харків, Білгородське шосе, 1)

Харківський Меморіальний комплекс спорудили 1977 року, у пам'ять про загиблих під час Другої світової війни. Його розташування у лісопарковій зоні «Сокольники-Помірки», яка є природним заказником, невипадкове, адже саме тут німці стратили велику кількість військовополонених. Над створенням комплексу працювала група відомих харківських скульпторів, архітекторів і художників, це зокрема Е. Черкасов, С. Светлорусов, М. Овсянкін, В. Агібалов, І. Алфьоров, А. Максименко.

В центрі композиції знаходиться Мати-Батьківщина, біля її ніг палає вічний вогонь. Трохи позаду неї розташовані три пам'ятні стели, на яких зображено епізоди з визволення Харкова. Пізніше на площі перед барельєфами встановили дерев'яний хрест, оточений клумбами.

Обстрілом 24 березня 2022 року пошкоджено постаменти пам'ятки історії місцевого значення - Меморіального комплексу на честь воїнів і мирних жителів, які загинули в період Другої світової війни (Меморіальний комплекс Слави), зведеного у 1977 р. (охоронні №№ 2, 3).

Мемориал Славы в Харькове [січень] 2022 | Kharkiv | Ukraine :
[відео ; 01:50] // SHULGA PROMO. - Загол. з екрана. - Режим доступу:
https://www.youtube.com/watch?v=kdk1V_97ybQ (Останній перегляд
23.06.2022).

Мемориальный комплекс Славы (Харьков) // Харьков Вики. -
Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://kharkov.wiki/places/memorialnyy-kompleks-slavy-509/> (Останній
перегляд 23.06.2022).

Меморіальний комплекс Слави Харкова // панoproject. -Загол.
з екрана. - Режим доступу: <https://panoproject.com/uk/glorymemorial/>
(Останній перегляд 23.06.2022).

Історична довідка + 3D-панорама.

ХАРЬКОВ. Место, где живет память! **МЕМОРИАЛЬНЫЙ
КОМПЛЕКС СЛАВЫ** : [відео ; 12:04] // Алекс Моторный Харьков. -

Загол. з екрана. - Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=5JGeiHz2L5c> (Останній перегляд
23.06.2022).

Мемориальный комплекс Славы в Харькове обстреляли российские оккупанты (фото) // РЕДПОСТ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://redpost.com.ua/photo/1242477-memorialnyiy-kompleks-slavyi-v-harkove-obstrelyali-rossiyskie-okkupanty-foto> (Останній перегляд 23.06.2022).

[Наслідки обстрілу Меморіалу Слави в Харкові] : [відео ; 00:56] // Харьковские Известия. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://storage.googleapis.com/tally-response-assets/NYlAlB/a1bdofoe-fa38-4226-9b6f-df31c699ecbd/videoplayback.mp4> (Останній перегляд 23.06.2022).

У Харкові вирішили не чіпати «рани» від російських «Градів» на Меморіалі Слави // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3476163-u-harkovi-virisili-ne-cipati-rani-vid-rosijskih-gradiv-na-memoriali-slavi.html> (Останній перегляд 23.06.2022).

У Харкові на Меморіалі Слави, присвяченому загиблим під час Другої світової війни, не ремонтуватимуть «рани» від російських «Градів», бо вони символізують боротьбу з сучасним нацизмом.

У Харкові окупанти обстріляли Меморіал Слави // АТН. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://atn.ua/kharkiv/u-kharkovi-okupanty-obstrilialy-memorial-slavy-366832/> (Останній перегляд 23.06.2022).

Меморіал Жертв Тоталітаризму (споруджений у 1991-2000 рр.) (Білгородське шосе, Лісопарк)

Меморіал Жертв Тоталітаризму відкритий 17 червня 2000 року за ініціативи президентів України та Польщі в харківському Лісопарку.

Монумент являє собою Хрест Віртурі Мілітарі (орден, найвища військова нагорода Польщі за мужність перед лицем ворога, еквівалент британського Хреста Вікторії), біля якого встановлені стели з іменами розстріляних НКВС у 1938—1940 роках українців та польських військових, які були поховані у братських могилах на території Лісопарку. Так, у 1940 тут були розстріляні 3809 польських офіцерів і 500 мирних польських громадян.

Квартал № 6 в харківському Лісопарку став місцем поховання тисяч репресованих і розстріляних перед війною українських громадян. У 60 могилах поховані рештки 2746 громадян колишнього СРСР різних національностей, які стали жертвами НКВС у 1937—1938 роках.

Внаслідок ракетного обстрілу 23 березня 2022 року пошкоджено пам'ятку історії місцевого значення - українсько-польський Меморіал Жертв Тоталітаризму, споруджений у 1991-2000 рр. на місці поховань українців та поляків, розстріляних НКВС (охоронний № 3012-Ха). На території Меморіалу розтрощено стели з іменами розстріляних, а також пошкоджено братську могилу на території кварталу № 6 харківського Лісопарку.

Мажора, Анатолій

Пам'ять розстріляних у Харкові поляків вшанували забігами [20.09.2015] : [відео ; 01:53] // Радіо Свобода Україна. - Загол. з екрану. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=jt_zyVUgAY8 (Останній перегляд 24.06.2022).

Меморіал жертвам тоталітаризму (Польське кладовище), Харків [фотогалерея] // FINDWAY. - Загол. з екрану. - Режим доступу: <https://find-way.com.ua/oblast/kharkivska/kharkiv/polske-kladovyshche-kharkiv> (Останній перегляд 24.06.2022).

У Харкові відбувся крос пам'яті жертв тоталітаризму // Укрінформ. - Загол. з екрану. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3318024-u-harkovi-vidbuvsakros-pamati-zertv-totalitarizmu.html> (Останній перегляд 24.06.2022).

Майже півтисячі харків'ян зібрав 18 вересня 2021 року крос пам'яті жертв тоталітаризму, який стартував за підтримки Генерального консульства Республіки Польща в Харкові біля українсько-польського меморіалу в Лісопарку.

Из-за обстрелов Харькова пострадали девять кладбищ и Мемориал жертвам тоталитаризма : [відео ; 00:33] // Харьковские Известия. - Загол. з екрану. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=5haDoN_mlKg (Останній перегляд 24.06.2022).

Пошкоджені польські поховання: Росіяни обстріляли Меморіал жертвам тоталітаризму в Харкові (ФОТО) // Depo.Харків. - Загол. з екрану. - Режим доступу: <https://kh.depo.ua/ukr/kh/poshkodzheni-polski-pokhovannya-rosiyani-obstrilyali-memorial-zhertvam-totalitarizmu-v-kharkovi-foto-202203241435840> (Останній перегляд 24.06.2022).

Унаслідок російських обстрілів у Харкові постраждали дев'ять кладовищ і Меморіал жертвам тоталітаризму // ЕСПРЕСО. - Загол. з екрану. - Режим доступу: <https://espreso.tv/unaslidok-rosiyskikh-obstriliv-u-kharkovi-postrazhdali-devyat-kladovishch-i-memorial-zhertvam-totalitarizmu> (Останній перегляд 24.06.2022).

Через обстріли Харькова постраждали дев'ять цвинтарів та Меморіал жертвам тоталітаризму // Харків : офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. - Загол. з екрану. - Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/через-обстріли-kharkova-postrazhdali-devyat-tsvintariv-ta-memorial-zhertvam-totalitarizmu-50399.html> (Останній перегляд 24.06.2022).

ТЕАТРИ ТА БУДИНКИ КУЛЬТУРИ

ЦБНТ Палац культури «Залізничник» (м. Харків, вул. Велика Панасівська, 83А)

Побудований в 1927-1932 роках в стилі конструктивізму, архітектор Олександр Дмитрієв (1878-1959).

1967 року в Будинку відкрито Музей історії Південної залізниці.

Нині - це Центральний будинок науки й техніки Південної залізниці.

Внаслідок обстрілу 10 квітня 2022 року пошкоджено фасади та вікна будівлі Палацу культури «Залізничник».

ДК Железнодорожников в Харькове наминает огромную гармонь (ФОТО) [2015 рік] // РЕДПОСТ. - Загол. з екрану. - Режим доступу: <https://redpost.com.ua/themes/1159647-dk-zheleznodorozhnikov-v-harkove-napominaet-ogromnuyu-garmon-foto> (Останній перегляд 24.06.2022).

Конструктивістська спадщина Харкова. Ольга Швиденко [відео ; 18:54] // Constructivism Kharkiv. - Загол. з екрану. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=cC8zThhINhs> (Останній перегляд 24.06.2022).

Доцент кафедри реконструкції, реставрації архітектурних об'єктів Харківського національного університету будівництва та архітектури Ольга Швиденко про знакові для Харкова будівлі 1920-х — 1930-х років, зокрема, Палац Залізничника — 12:08.

[Наслідки обстрілу Будинку культури «Залізничник»] : [відео ; 00:15]. - Режим доступу: https://storage.googleapis.com/tally-response-assets/NYlAlB/c93d3d93-boe1-4f8f-8232-ad85494664b9/VID_20220414_222444_579.mp4 (Останній перегляд 24.06.2022).

Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка (будівля друг. пол. ХХ ст.) (вул. Сумська, 25)

Харківський національний академічний театр опери та балету імені М. В. Лисенка — перший український стаціонарний оперний театр. Первісна назва Українська Державна Столична Опера: виник 1925 на базі постійної в Харкові оперної антрепризи (з 1880). З 1931 театр іменувався Харківським театром опери і балету, у 1934 отримав статус академічного. з того ж часу широко відомий під аббревіатурою ХАТОБ, 1944 року театру було присвоєно ім'я М. Лисенка.

Починаючи із сезону 1991–1992 років театр працює в новому будинку постмодерної архітектури, розташованому по вулиці Сумській, 25. Будинок був побудований в 1970–1990 роках за проектом київських архітекторів С. Н. Миргородського, В. Д. Єлізарова, Н. В. Чуприни й Р. М. Гупала.

Внаслідок бомбардування 1 березня 2022 року було пошкоджено фасади, покрівлю, вікна та двері будівлі Харківського національного академічного театру опери та балету імені М. В. Лисенка, будова другої половини ХХ століття.

Ближче до Європи: харківська опера приєдналася до Орега Еурога [22.01.2019] [відео ; 02:12] // ІнформБюро | Новості. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9JblOJkmmc>. (Останній перегляд 27.06.2022).

Здание ХНАТОБа // KharkovGo/ - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kharkovgo.com/places/arhitektura/zdanie-hnatoba/> (Останній перегляд 27.06.2022).

«Самая дорогая опера»: в харьковском театре прошло выступление на либретто Жадана – 01.10.2021 : [відео ; 01:59] // АТН Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=R_ov-xuVpw4 (Останній перегляд 27.06.2022).

Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://hatob.com.ua/ukr/> (Останній перегляд 27.06.2022).

Харківський національний театр опери та балету отримав нову назву [Схід-Опера] : [відео ; 02:55] // ВЕЧІРНІ НОВИНИ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jLi8t7H9LqM> (Останній перегляд 27.06.2022).

Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка // Справжня варта. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://varta.kharkov.ua/location/harkivskiy-natsionalniy-akademichniy-teatr-operi-ta-baletu-im-m-v-lisenka> (Останній перегляд 27.06.2022).

Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка // Театри. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://teatry.com.ua/harkiv/harkivskiy-nacionalniy-akademichniy-teatr-operi-ta-baletu-im-m-v-lisenka> (Останній перегляд 27.06.2022).

Макаренко, Анна

Появились фото Харьковського оперного театру после обстріла / А. Макаренко // Newsroom. - агол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.newsroom.kh.ua/news/poyavilis-foto-harkovskogo-opernogo-teatra-posle-obstrelya> (Останній перегляд 27.06.2022).

Ракетний обстріл окупантів у Харкові: є влучання в ОДА, оперний театр, частину житлового масиву // UNN : інформаційне агентство. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1965949-raketniy-obstril-okupantiv-u-kharkovi-ye-vluchannya-v-oda-operniy-teatr-chastinu-zhitlovogo-masivu> (Останній перегляд 27.06.2022).

Палац дитячої та юнацької творчості (будівля 1851-53 рр.) (м. Харків, вул. Сумська, 37)

6 вересня 1935 року у Харкові було відкрито перший в Україні Палац дитячої та юнацької творчості (тоді - Палац піонерів та жовтенят).

З 1962 року по сьогоднішній час головним корпусом Палацу є будинок по вул. Сумській, 37, що до 1960 року був учбовим корпусом ветеринарного інституту. У цій будівлі працював видатний вчений, лауреат Нобелівської премії І. І. Мечніков та багато інших відомих вчених.

Будинок на Сумській побудований в 1851-1853 роках архітектором Михайлом Львовим (1819-1913) у стилі пізнього класицизму та реконструйований 1961 року архітектором Борисом Клейном (1918-2009).

Внаслідок обстрілу 3 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та ганок пам'ятки історії місцевого значення - Харківського обласного палацу дитячої та юнацької творчості (будівля 1851-53 рр., охоронний № 3296-Ха). Характер внутрішніх пошкоджень наразі невідомий.

Дмитрієва, О.

Музей історії Харківського обласного палацу дитячої та юнацької творчості / О. Дмитрієва // Краєзнавство. - 2001. - № 1-4. - С. 65-66.

КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://cdut5.kh.sch.in.ua/> (Останній перегляд 27.06.2022).

Палацу дитячої творчості потрібна допомога // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kultura/palatsudytyachoyi-tvorchosti-potribna-dopomoha> (Останній перегляд 27.06.2022).

Обласний Палац дитячої та юнацької творчості потрібно «законсервувати», закрити вікна та пошкодження, отримані під час бомбардувань площі Свободи та будівлі обласної адміністрації. З проханням допомогти упорядкувати будинок на вулиці Сумській, 37 (біля виходу зі станції метро «Університет») звернувся фотограф Олег Шишков.

Харківський державний академічний театр ляльок імені В. А. Афанасьєва (м. Харків, майдан Конституції, 24)

Театр ляльок створений 1 липня 1939 року на підставі розпорядження Всесоюзного комітету у справах мистецтв при Раді народних комісарів СРСР і Постанови виконавчого комітету Харківської облради. Вже 18 серпня 1939-го року п'єсою «На волі» відкрився перший театральний сезон.

У 1968 році Харківський театр ляльок отримав нову будівлю, в якій розташований і сьогодні. Це приміщення колишнього банку «Волга-Кама», пам'ятка архітектури, збудовано у 1907 році за проектом академіка Олексія Бекетова (1862-1941) та

реконструйовано Борисом Клейном (1918-2009) та Єлизаветою Любоміловою (1910-2001) спеціально для театру ляльок. У цьому будинку весь третій поверх (три великі експозиційні зали) займав Музей театральних ляльок.

Ідея створення Музею театральних ляльок народилася у 1952 році, коли театр уперше отримав повноцінне стаціонарне приміщення на вул. Красина, 3, а 5 жовтня 1954 року було відкрито саме Музей, який розпочинався, як невелика виставка ляльок зі спектаклів театру. Унікальність та значимість Музею підкреслює й той факт, що в усьому світі спеціалізованих музеїв театральних ляльок не більше двох десятків.

Внаслідок вибухової хвилі від ракетного обстрілу 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинку Харківського державного академічного театру ляльок імені В. А. Афанасьєва, збудованого у 1906-07 рр. (охоронний № 7124-Ха).

Музей театральних ляльок // Харківський державний академічний театр ляльок ім. В. Афанасьєва : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://puppet.kharkov.ua/musej.html> (Останній перегляд 27.06.2022).

Театр ляльок ім. Афанасьєва // Справжня варта. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://varta.kharkov.ua/location/teatr-lyalok-im-afanaseva> (Останній перегляд 27.06.2022).

Харківський державний академічний театр ляльок ім. В. Афанасьєва : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://puppet.kharkov.ua/> (Останній перегляд 27.06.2022).

Харьковский государственный академический театр кукол

имени В. А. Афанасьева // theatre.love. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://theatre.love/ru/theatres/hark-vskiy-teatr-lyalok-afanas-va/> (Останній перегляд 27.06.2022).

Історична довідка + фотогалерея.

Юбилейный фильм - 75 лет ХГАТК им. В. А. Афанасьева : [відео ; 21:25] // ХГАТК им. В. А.Афансьева. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=4U769fAAcSw>(Останній перегляд 27.06.2022).

Терапія мистецтвом. Харківський театр ляльок показав виставу в метро // НВ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/art/harkivskiy-teatr-lyalok-pokazav-vistavu-v-metro-foto-50234812.html> (Останній перегляд 27.06.2022).

16 квітня на одній зі станцій метро Харківський державний академічний театр ляльок ім. В. Афанасьєва показав театральну виставу для дітей та дорослих.

Війна в Україні. Харків: Театр ляльок грає для дітей, які живуть у метро через обстріли [16.04.2022] : [відео ; 03:19] // Новини Харкова та України Вісті Ньюс. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Dbnw8IvVKoY> (Останній перегляд 27.06.2022).

Харківський театр ляльок : [відео ; 03:18] // Союз волонтерів Харкова. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=b5VwcqQt_MA (Останній перегляд 27.06.2022).

1-го червня Харківський театр ляльок вперше за час військового стану, запросив глядачів та провів благодійний спектакль на сцені театру. Після спектаклю для дітей провели майстер класи по виготовленню ляльок-мотанок, малюванню та ліпленню з глини.

МУЗЕЇ

Харківський художній музей (будівля 1912 р.) (м. Харків, вул. Жон Мироносиць, 11)

Колекція Харківського художнього музею - одне з найбільш давніх і цінних за складом мистецьких зібрань України. Історія унікального зібрання музею веде свій початок з 1805 року - часу придбання Харківським університетом, за ініціативи його засновника Василя Каразіна, 2477 графічних аркушів західноєвропейських майстрів. У цю колекцію входили твори відомих художників XVI-XVIII ст.: А. Дюрера, Х. Гольціуса, Л. Джордано, П. Брейгеля Старшого, А. ван Дейка, Ф. Буше та інших. У 1856-1858 рр. колекція поповнилася дарами випускника університету Івана Бецького - він пожертвував понад 500 творів європейських живописців XVI-XVIII ст., зокрема Йосвана Клеве. Ф. Фуріні, Л. Мехуса, А. Саккі, та ін. За заповітом ще одного вихованця університету Аркадія Алфьорова, в 1873 році надійшло 50 картин нідерландських і голландських майстрів, серед яких Я. ван Скорел, Ф. Флоріс, А. Вердоль, С. де Влігер, 420 малюнків і акварелей Я. ван Гойена, П. Молейна, Ф. Парміджаніно, Б. Торвальдсена, Л. Лейденського і ін., 3000 гравюр майстрів різних європейських шкіл. Твори з цих колекцій, які входили до складу університетського Музею витончених мистецтв та старожитностей, сьогодні є основою відділу зарубіжного мистецтва Харківського художнього музею.

Іншим предтечею колекції був, заснований у 1886 р., Харківський міський художньо-промисловий музей - один з перших загальнодоступних музеїв на теренах України. Його діяльність була пов'язана переважно з творчістю українських і російських художників. І сьогодні, у відділі українського і російського мистецтва XVI - початку XX століть, із збереженої колекції художньо-промислового музею, представлені твори І. Рєпіна, С. Васильківського, М. Ге, К. Пинеєва, Г. М'ясоєдова, І. Шишкіна, В. Сурикова, В. Поленова та ін.

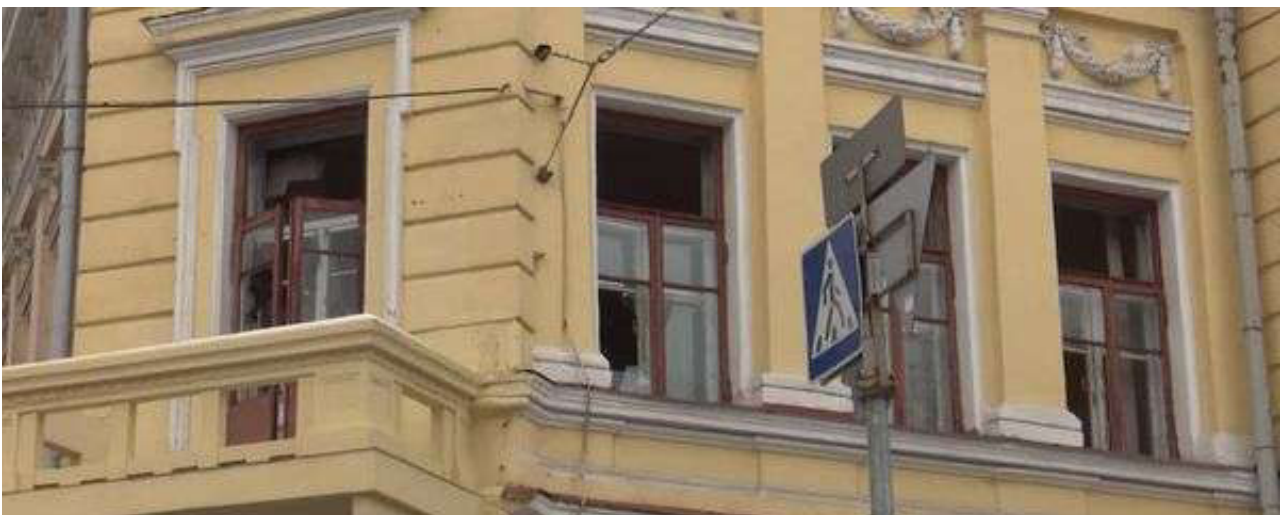
Нині Харківський художній музей є одним з найбільших музеїв України, який має значне зібрання творів українського та світового образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва.

Харківський художній музей міститься в колишньому маєтку промисловця, власника Іванівського пивзаводу Івана Ігнатищева. Цю будівлю зведено як житлове приміщення для однієї родини 1912 року за проектом академіка архітектури Олексія Бекетова в стилі класицизм з елементами бароко і модерну.

Вибуховою хвилею у березні 2022 року пошкоджено фасади, вікна та вітражі пам'ятки архітектури місцевого значення - будівлі Харківського художнього музею 1912 р. (охоронний № 7087-Ха).

Дяченко, Н. В.

Виставкова діяльність Харківського художнього музею у 1991-2001 рр.: традиції та новації / Н. В. Дяченко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. - 2016. - Вип. 22. - С. 64-67.

У статті, на прикладі роботи Харківського художнього музею розглядаються зміни, які відбулись в національній культурі після проголошення Незалежності в Україні. Визначається внесок музею в культурне життя Харкова впродовж 1991-2001 рр. Робота виставок

була спрямована на демонстрацію суспільних процесів зазначеного періоду.

Ілля Репін і Харківщина / В. В. Мизгіна, С. І. Бучаста, О. О. Шевченко ; Харківський худож. музей, Художньо-меморіальний музей І. Ю. Репіна. - Харків : Золоті сторінки, 2019. - 103 с. : кол. іл., портр. - До 175-річчя від народження І. Ю. Репіна (1844—1930).

У виданні, присвяченому 175-річчю від дня народження І. Ю. Репіна, розкрито зв'язки митця з його батьківщиною (міста Харків, Чугуїв). В альбомі вперше зібрано відомості про творче надбання художника, що зберігається в музеях Харківщини.

Мистецька антологія Харківщини. Історія, традиції, сучасність. Велика колекція. **Т. 1** / Харківський художній музей, Національна спілка художників України, Харківська організація. - Харків : Юнісофт, 2018. - 415 с. : іл., фот.

Мистецька антологія Харківщини. Історія, традиції, сучасність. Велика колекція. **Т. 2** / Харківський художній музей, Національна спілка художників України, Харківська організація. - Харків : Юнісофт, 2018. - 543 с. : іл., фот.

Альбом присвячено 80-річчю від дня створення Харківської організації Національної спілки художників України: проаналізовано розвиток харківської художньої школи, її самобутність, представлено персоналії майстрів, чия творчість було пов'язана з Харківщиною.

Немцова, Валентина

Харківська пейзажна школа / В. Немцова, С. Бінусова, О. Денисенко. - Київ : Родовід, 2009. - 272 с. : іл.

У виданні представлена художня спадщина художників Сергія Васильківського, Михайла Ткаченка, Петра Левченка, Михайла Беркоса, що зберігається у Харківському художньому музеї.

Немцова, Валентина Сергеевна

Харьковская художественная школа : монография / В. С. Немцова. - Харьков : Мераш Publisher, 2019. - 398, [1] с. : ил.

Філатова, Марина Іванівна

Досвід розшифровки англійської карикатури з колекції

Харківського художнього музею / М. І. Філатова // Мистецтвознавчі записки: збірник наукових праць. - 2017. - Вип. 31. - С. 237-245.

У статті здійснено аналіз старовиної англійської гравюри з колекції Харківського художнього музею.

Відеогід по Харьковскому Художественному музею. Обзорная экскурсия на жестовом языке : [відео ; 48:57] // KOLES TV. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=upxJ4LEPVlY> (Останній перегляд 28.06.2022).

Відеогід по Харківському художньому музею створено в рамках інклюзивного фестивалю «Взаимодействие». Обзорну екскурсію веде екскурсод музею Наталя Осичекно, переклад жестовою мовою Уляни Франківської.

У Харківському художньому музеї заговорили картини для незрячих відвідувачів [2021 рік] : [відео ; 02:39] // Новини Харкова та України Вісті Ньус. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=n65tid9-d9Q> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківський художній музей : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://artmuseum.kh.ua/> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківський художній музей : YouTube канал. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/channel/UCEniS2XKoMhfjWfQS3icqkQ/featured> (Останній перегляд 28.06.2022).

Співробітники Харківського художнього музею про колекції музею, постійні експозиції, виставкову діяльність.

Харківський художній музей // Музейний портал. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://museum-portal.com/ua/museum/kharkiv-art-museum> (Останній перегляд 28.06.2022).

Верещака, Марина

"Картини російських художників рятуємо від їхнього народу": Харківський худмузей після обстрілів / М. Верещака // Суспільне Новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://suspilne.media/215257-kartini-rosijskih-hudozNIKiv-ratuemo-vid-ihNogo-narodu-harkivskij-hudmuzej-pisla-obstriliv/> (Останній перегляд 28.06.2022).

Війна в Україні. Харківський художній музей: через ракетні удари рятують світові шедеври : [відео ; 02:02] // Новини Харкова та України Вісті Ньюс. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=3vQyILYp27w> (Останній перегляд 28.06.2022).

Окупанти пошкодили музей, де зберігається картина Репіна "Козаки пишуть листа..." : [відео ; 00:35] // 24 канал. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Pv3NrhrdDI> (Останній перегляд 28.06.2022).

Окупанти пошкодили харківський музей з легендарними картинами: фото та відео жахливих наслідків // 24 канал. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://24tv.ua/okupanti-poshkodili-harkivskiy-muzej-legendarnimi-kartinami-foto_n1896649 (Останній перегляд 28.06.2022).

«Рятуємо, як можемо»: як виглядає художній музей у Харкові, що постраждав від російських окупантів // GWARA MEDIA. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://gwaramedia.com/ryatuyemo-yak-mozhemo-yak-vyglyadaye-hudozhnij-muzej-u-harkovi-shho-postrazhdav-vid-rosijskyh-okupantiv/> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківський художній музей постраждав через ворожі обстріли і потребує допомоги // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3423115-harkivskij-hudozhnij-muzej-postrazhdav-cerez-vorozi-obstrili-i-potrebue-dopomogi.html> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківський художній музей терміново потребує допомоги // Харків Times. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://times.kharkiv.ua/2022/03/07/harkivskij-hudozhnij-muzej-terminovo-potrebuye-dopomogi/> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківський художній музей просить допомоги волонтерів для збереження експонатів музею.

Ховають полотна художників РФ від росіян: у Харкові під обстрілами музей : [відео ; 02:56] // Факти ICTV. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=K5_u8gUfceQ (Останній перегляд 28.06.2022).

Черненко, Анна

Ми рятуємо картини російських художників від їхнього ж народу — представниця Харківського художнього музею / А. Черненко // Громадське радіо. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://hromadske.radio/publications/my-riatuiemo-kartyny-rosiys-kykh-khudozhnykiv-vid-ikhn-oho-zh-narodu-predstavnytsia-kharkivs-koho-khudozhn-oho-muzeiu> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківська муніципальна галерея (будівля початку ХХ ст.) (м. Харків, вул. Чернишевська, 15) (в цій же будівлі міститься Центральна дитяча бібліотека Київського району)

Харківська муніципальна галерея існує з 1996 року. Це одна з перших в Україні галерей муніципального статусу. З 1997 року — член Асоціації артгалерей України. Основний напрям діяльності — робота з українськими сучасними художниками.

За роки існування Муніципальна галерея стала авторитетним і відомим центром сучасного мистецтва не тільки в Україні, а й за її межами. В розпорядженні галереї основний виставковий зал, а також андеграундний майданчик АРТпідвалу.

Вибуховою хвилею 2 березня 2022 року пошкоджено фасад та вікна старовинного житлового будинку початку ХХ ст., а також інтер'єри Харківської муніципальної галереї, розташованої у цьому будинку.

Муніципальна галерея відновлює роботу новою виставкою [січень 2021 року] // Харків : Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/-46520.html> (Останній перегляд 28.06.2022).

У зв'язку із закінченням локдауна Харківська муніципальна галерея знову відновила роботу персональною виставкою відомого харківського художника Станіслава Гедзевича «Гербалайф».

Муніципальна галерея підготувала два проекти з нагоди 25-річчя [грудень 2021 року] // Харків : Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/munitsipalna-galereya-pidgotovala-dva-proekti-z-nagodi-25-richchya-49258.html> (Останній перегляд 28.06.2022).

Виставки «Хроніка Арту. МГ 25» та «Літери, цифри та арт: Хронопис».

Муниципальна галерея Харкова // МІТЕЦ. Сучасне мистецтво України. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://mitec.ua/category/institutes/munitsipalna-galereya-harkova/> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківська міська художня галерея імені С. Васильківського // Справжня варта. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://varta.kharkov.ua/location/harkivska-miska-hudozhnya-galereya-imeni-s-vasilkivskogo> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківська міська художня галерея [2018 рік][відео ; 03:10] // Центр розвитку музеєзнавства і пам'яткознавства. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ty8Hyon1qL8> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківська муніципальна галерея : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://mgallery.kharkov.ua/> (Останній перегляд 28.06.2022).

Харківська муніципальна галерея відзначає 25-річчя [грудень 2021 року] // Харківський вимір. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://x-vymir.com/kultura/harkivska-munitsypalna-galereya-vidznachaye-25-richchya/> (Останній перегляд 28.06.2022).

Трамвайний вагон МТВ-82 (збудовано у 1948-61 рр.) (м. Харків, проспект Тракторобудівників, 109)

Трамвайні вагони МТВ-82 експлуатувалися на харківських маршрутах із 1953 по 1977 рр. Загалом Харків отримав 49 таких трамваїв. Однак, після завершення пасажирської експлуатації ці вагони не пішли з вулиць міста, а стали основою для виробництва трамвайної спецтехніки. Частина цих спеціальних вагонів, вантажні

платформи, вагони технічної допомоги тощо, експлуатуються і понині. Пасажирський екскурсійний ретро-вагон МТВ-82 було відновлено 2006 року до 100-річчя трамвая.

Бомбардуванням 4 березня 2022 року частково знищено історичний трамвайний вагон МТВ-82 1948-61 рр. випуску, який зберігався у Салтівському трамвайному депо.

В субботу по маршруту трамвая №12 будет ходить «Аннушка» [до 115-річчя харківського трамваю ; 3 липня 2021 року] // Харків Times. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://times.kharkiv.ua/ru/2021/07/02/v-subbotu-po-marshrutu-tramvaya-12-budet-hodit-annushka/> (Останній перегляд 28.06.2022).

В юбилей харьковского трамвая запустят ретро-вагон // РЕДПОСТ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://redpost.com.ua/news/1234567-v-yubiley-harkovskogo-tramvaya-zapustyat-retro-vagon> (Останній перегляд 28.06.2022).

3 липня 2021 року на честь 115-річчя харківського трамваю за маршрутом № 12 від Південного вокзалу до Лісопарку кілька рейсів виконає ретро вагон МТВ-82.

Вечерний трамвай | МТВ-82 | Харьков | Old tram ride | MTV-82 | Kharkiv [2021 рік] : [відео ; 06:16] // metro275. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PLDgHG09Gq0> (Останній перегляд 28.06.2022).

Подорож на екскурсійному ретро-трамваї МТВ-82.

История вагона МТВ-82 // Харьков транспортный. - Загол. з екрана. - Режим доступу: http://gortransport.kharkov.ua/ps_models/44/ (Останній перегляд 28.06.2022).

ТРАМВАЙ МТВ-82 В ХАРЬКОВЕ [2021 рік] : [відео ; 03:55] // Федор Кучмась. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=BCAZFxcKHxs> (Останній перегляд 28.06.2022).

У Салтівському трамвайному депо Харкова в результаті бойових дій знищено музейний трамвай (ФОТО) // Справжня варта. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://varta.kharkov.ua/news/city/1223785> (Останній перегляд 28.06.2022).

БІБЛІОТЕКИ

Державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка (будівля 1899-1901 рр.) (м. Харків, вул. Короленка, 18)

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка — найбільша бібліотека Харкова і Східної України, друга за книгофондом, після Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (Київ) бібліотечна установа України.

Довгий час датою заснування вважалося 8 жовтня 1886 р. - дата заснування Харківської громадської бібліотеки (ХГБ). Однак, останні дослідження доводять, що бібліотека має довшу історію. Таким чином, ХДНБ заснована 18 серпня (30 серпня за н. ст.) 1830 р. як Харківська губернська публічна бібліотека (ХПБ) за циркуляром № 12576 губернатора Слобідсько-Української губернії М. Каховського, виданим на виконання циркуляра міністра внутрішніх справ А. Закревського від 5 (17) липня 1830 р. за № 777 про заснування в губерніях публічних бібліотек для читання. У перші роки підпорядковувалася Міністерству внутрішніх справ (МВС), з 9 (21) червня 1834-го по 12 (24) листопада 1864 р. – Міністерству народної освіти (МНО), далі – знову МВС. Через постійні матеріальні, кадрові та інші проблеми книгозбірня працювала з тривалими перервами і зі змінами власників. 16 (28) червня 1884 р. відновлена як Харківська громадська бібліотека (ХГБ) в підпорядкуванні МВС, відкрита для відвідувань з 26 вересня (8 жовтня) 1886 р.

У наступні роки назва бібліотеки та її статус неодноразово змінювались. У 1919-му – Харківська центральна губернська бібліотека. З 1 листопада 1922 р., згідно з Кодексом законів про народну освіту УСРР, набула статусу державної, визначена як центральна книгозбірня міста і губернії з підпорядкуванням Головополітпросвіті Наркомосу УСРР та назвою – Харківська

державна бібліотека ім. В. Г. Короленка. Надалі варіанти назви: у 1920-х рр. – Центральна обласна громадська бібліотека, Центральна громадська бібліотека ім. В. Г. Короленка, Харківська крайова бібліотека ім. В. Г. Короленка, Центральна державна бібліотека ім. В. Г. Короленка, Харківська прилюдна бібліотека ім. В. Г. Короленка, Державна бібліотека ім. В. Г. Короленка, Харківська державна публічна бібліотека ім. В. Г. Короленка. З 1 серпня 1930 р., на підставі постанови Раднаркому УСРР «Про мережу науково-дослідних установ», бібліотеку переведено з відання Укрполітосвіти до сектору науки Наркомосу УСРР, їй надано статус наукової та закріплено найменування – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка (ХДНБ ім. В. Г. Короленка)

Перш ніж отримати власну будівлю, Харківська громадська бібліотека тричі змінювала місцезонаштування. На Миколаївській площі (нині площа Конституції) протягом 1883–1885 рр., за проектом архітектора Б. Г. Михаловського, зведено будівлю Міської думи в стилі французького Ренесансу XVI ст. Міська дума за символічну платню надала бібліотеці три невеликі кімнати на другому поверсі флігеля, що знаходився у її дворі. Друге приміщення, до якого переїхала бібліотека, знаходилося на розі Торгової площі, № 23 та Плетньовського провулка. Будинок, збудований на початку XIX ст. архітектором П. А. Ярославським для купця Ломакіна, належав до найкращих споруд міста. На початку вересня 1889 р. бібліотека переїхала до нового приміщення в будинку пані Темпінської, де й залишалася протягом наступних 11 років до грудня 1900 р.

16 травня 1899 р. відбулася урочиста закладка будівлі ХГБ. Проект будівлі виконав архітектор академік О. М. Бекетов, з урахуванням всіх новітніх світових досягнень в будівництві бібліотек. Урочисте освячення нової будівлі ХГБ відбулося вже через півтора роки 28 січня 1901 р. Головною особливістю будівлі стала саме її максимальна пристосованість до призначення бібліотеки, внутрішнє облаштування, розподіл приміщень та їх оздоблення. Функціональна організація приміщень майже не змінилася до наших днів. Будівля є пам'яткою архітектури та містобудування державного значення (охоронний номер 11674 Реєстру національної культурної спадщини України), пам'яткою архітектури та містобудування місцевого значення (охоронний номер 153) і перебуває

під охороною держави.

Вибуховою хвилею у березні 2022 року пошкоджено фасади, вікна, міжкімнатні двері та світловий ліхтар у пам'ятці історії, архітектури та містобудування державного значення - будівлі Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка 1899-1901 рр. (охоронні №№ 91, 7154-Ха).

Автографи видатних митців у зібраннях Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка. Колекція О. Л. Сарани / Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка ; упоряд., авт. передм. І. Я. Лосієвський. - Харків: ХЧМГУ, 2011. - 160 с. - (Харківські колекції ; Вип. 3).

Бібліотека в історичному вимірі трьох епох. До 125-річчя Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка: нариси. Ювілейне видання. - Харків: РА "ІРІС", 2011. - 240 с.

Корж, М.

Основні напрями роботи клубу «Краєзнавець» [при Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка] / М. Корж // Бібліотечне краєзнавство як складова частина регіональної культурної політики: Матеріали міжвід.наук.-практ. конф. 26 верес. 2006 р.. - 2001. - С. 72-77.

Кушнарєнко, Н.

Скарбниця універсальних знань національного масштабу: до 125-річчя з дня заснування Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка / Н. Кушнарєнко, В. Сєдих // Бібліотечний форум України. - 2012. - № 2(36). - С. С. 35-38.

Пам'ятки античної культури у фондах ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Давньогрецькі керамічні клейма IV-II ст. до н. е.: колекція О. В. Горілого : нариси, альбом / Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка ; упорядник: І. Я. Лосієвський, К. В. Бондар . - Харків: ІРІС, 2015. - 120 с.

Полянська, Н. І.

Передісторія: перші бібліотеки на Харківщині / Н. І. Полянська // Бібліотека в історичному просторі трьох епох : до 125-річчя Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка : нариси. - 2011. - С. 8-19.

Ракитянська, В. Д.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка: від ідеалів просвітництва до цифрового світу / В. Д. Ракитянська // Короленківські читання 2020. «Бібліотеки, архіви, музеї: історичний досвід та актуальні тенденції розвитку» : матеріали ХХІІІ Всеукр. (з міжнар. участю) дистанційн. наук.-практ. конф., присвяч. 190-річчю від часу заснування ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Харків, 22–23 жовт. 2020 р. - 2021. - С. 6-18.

Про 190-літню історію ХДНБ ім. В. Г. Короленка, її засновників, дарувальників, встановлення континуїтету Харківської публічної бібліотеки з Харківською громадською бібліотекою – нині ХДНБ. Висвітлено сучасний розвиток ХДНБ як бібліотеки загальнодержавного значення: консолідацію професійної громади, сприяння поширенню цифрових навичок та компетенцій громадян.

Сосновська, Т.

Історія Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка в бібліографії / Т. Сосновська, В. Ярошик // Бібліотечний форум України. - 2006. - С. 47-49.

Танько, О. І.

Становлення і розвиток ХДНБ ім. В. Г. Короленка як наукової установи: 1886-1930 рр. / О. І. Танько // Короленківські читання 2010: Матеріали наук.-практ. конф. Харків, 7-8 жовт. 2010 р.. - 2011. - С. 6-24.

Танько, О. І.

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка: шлях у 125 років / О. І. Танько // Збірник наукових праць Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка. - 2012. - Вип. 7. - С. 4-64.

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. Події, факти: довідник. **Ч. I** (1886-1943) / Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка ; уклад. Г. М. Єрофєєва, Л. М. Багрянцева. - Харків, 2006. - 132 с.

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. Події, факти: довідник. **Ч. 2** [1944-1979] / уклад. Г. М. Єрофєєва, Л. М. Багрянцева. - Харків, 2007. - 103 с.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка. Події, факти : довідник. **Ч. 3** (1980–1999) / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка ; [уклад. : Г. М. Єрофєєва, О. В. Филімонова; редкол. : В. Д. Ракитянська та ін.] – Харків, 2007. – 85 с.

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. Події, факти. : довідник. **Ч. 4** / Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка; [уклад. : Г. М. Єрофєєва, Л. М. Багрянцева, О. В. Филімонова; Редкол.: В. Д. Ракитянська та ін.] – Харків, 2008. – 131 с.

Четверта частина довідника містить допоміжний апарат до перших трьох частин: інформацію про джерела, в яких виявлено відомості про Бібліотеку, іменний покажчик та список скорочень.

Події, що відбувалися після 1999 року висвітлюються в інформаційному бюлетені «Хроніка Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка».

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка : (1886 – 2011) : науково-допоміжний бібліографічний покажчик : [У 4 ч.] / Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка : [уклад.

: Т. О. Сосновська, В. О. Ярошик, Т. Л. Кульшицька, А. О. Черевко, О. П. Куніч]. – Харків, 2011. – 485 с. – До 125-річчя Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. І. Короленка (1886-2011) : каталог видань Бібліотеки та публікацій про її діяльність: до 125-річчя Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка / Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка ; уклад. О. П. Куніч [та ін.]. - Харків, 2011. - 456 с.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка : каталог видань Бібліотеки та публікацій про її діяльність за 2011–2015 роки / Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка; уклад.: О. П. Скорик, Ю. В. Ходарєва, О. В. Непочатова. - Харків, 2017. - 273 с.

Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка - 125 років / уклад. В. В. Мірошнікова. - Х. : РА "ІРІС", 2011. - 48 с.

Шалыганова, А. Л.

Правление Харьковской общественной библиотеки, 1885-1918 : биобиблиографический словарь / А. Л. Шалыганова. - Харьков : Федорко, 2016. - 328 с.

Довідкове видання містить біографії, відомості про наукову, просвітницьку, благодійну діяльність членів і кандидатів у члени Правління Харківської громадської бібліотеки (нині - Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка).

Чегринец, М.

Сквозь откровение воспоминаний : к 130-летию Харьковской государственной научной библиотеки им. В. Г. Короленко / М. Чегринец. - Харьков, 2016. - 90 с.

08.10.2020 «Історія міста в будівлях»: Бібліотека імені В. Короленка : [відео ; 03:00] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=4cvi42y4m0M> (Останній перегляд 29.06.2022).

Про раритетні книжки та газети з фонду Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка.

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Переірено 29.06.2022. - Режим доступу: <https://korolenko.kharkov.com/>

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка // Українська бібліотечна енциклопедія. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://bit.ly/3CH3QE> (Останній перегляд 29.06.2022).

Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка (ХДНБ ім. В. Г. Короленка) : [історичний нарис]. - Загол. з екрана. - Режим доступу: http://dnabb.org/files/any/kharkivska_korolenko-20_02_15.pdf (Останній перегляд 29.06.2022).

Війська РФ знищують центр Харкова: Що зараз із бібліотекою імені Короленка (ВІДЕО) // КОММЕНТАРИИ.UA. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kharkov.comments.ua/ua/news/war/2022/10691-viyska-rf-znischuyut-centr-harkova-scho-zaraz-iz-bibliotekoyu-imeni-korolenka-video.html> (Останній перегляд 29.06.2022).

РФ б'є по центру Харкова: постраждала бібліотека Короленка [відео ; 01:21] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=nWkFbbwmej8> (Останній перегляд 29.06.2022).

У Харкові російські війська обстріляли бібліотеку імені Короленка // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3428287-u-harkovi-rosijski-vijska-obstrilali-biblioteku-korolenka.html> (Останній перегляд 29.06.2022).

Через бомбардування Харкова пошкоджена одна з найбільших у Європі бібліотек // ЧИТОМО. - Загол. з екрана. - Режим

доступу: <https://chytomo.com/через-bombarduvannia-kharkova-poshkodzheni-odna-z-najbilshykh-u-ievropi-bibliotek/> (Останній перегляд 29.06.2022).

Який вигляд має найбільша бібліотека Харкова після обстрілів – відео // VGORODE Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kh.vgorode.ua/ukr/news/sobytyia/a1200545-jakij-vihljad-maje-najbilsha-biblioteka-kharkova-pislja-obstriliv-video> (Останній перегляд 29.06.2022).

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (будівля кінця ХІХ - початку ХХ ст.) (м. Харків, вул. Університетська, 23)

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна — одна з найстаріших та найбільших книгозбірень України.

Бібліотеку засновано 1804 року разом з самим Університетом за ініціативи В. Н. Каразіна. Бібліотека є освітнім, інформаційним та культурно-просвітницьким підрозділом університету. Бібліотека має унікальний за розмірами й значимістю фонд рідкісних видань і рукописів. Тут зберігається близько 50 000 томів, виданих до 1825 року. У 2013 р. «Фонд книжкових пам'яток» Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна було внесено до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання (Розпорядження КБ Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 650-р.).

Центральна наукова бібліотека Харківського університету розміщується у будинку початку ХХ століття, збудованого за проектом архітектора Віктора Величка (1864-1923) в стилі

класицизму з елементами неоренесансу.

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна, двері, інтер'єри та окремі частини книгосховищ пам'ятки історії національного значення та пам'ятки архітектури місцевого значення - будівлі Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, спорудженої наприкінці XIX – початку XX ст. (охоронні №№ 200002-Н, 428).

Березюк Н. М.

Бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за 200 лет (1805-2005) / Н. М. Березюк, И. Г. Левченко, Р. П. Чигринова. — Харків: Тимченко, 2006. — 390с.

Євтушенко, А.

З історії фонду видань з мистецтва Центральної наукової бібліотеки Харківського університету / А. Євтушенко // Краєзнавство. - 2001. - № 1-4. - С. 8-81.

Історія Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за 210 років (1804—2014) : бібліографічний покажчик / уклад. М. Г. Швалб, Ж. П. Корнева, Р. А. Ставинська, В. Д. Прокопова, С. Б. Глибицька, Н. М. Березюк, С. Р. Марченко, Ю. Ю. Полякова ; вступ. ст. І. К. Журавльової ; наук. ред. В. М. Грамма ; відп. ред. І. К. Журавльова ; ред. О. С. Журавльова ; бібліогр. ред. Ю. Ю. Полякова. — Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. — 282 с.

Репринцева, В. А.

“Ожившие голоса веков...”. Провениенции на книгах XVII - начала XVIII ст. из фонда Центральной научной библиотеки Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина / В. А. Репринцева ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна // Розмаїття культур: історія і соціально-комунікативна природа Книги: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичного семінару (м. Харків, 12-15 квіт. 2011 р.). - Харків, 2012. - С. 200-212.

Бібліотека Харківського університету // Пам'ятки.УА. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/2158/biblioteka-kharkivskogo-universitetu> (Останній перегляд 29.06.2022).

Історія харківського правопису: що зберігає бібліотека університету ім. Каразіна : [відео ; 03:14] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=DufAUjqMFJs> (Останній перегляд

29.06.2022).

09.11.2021. *Норми нового українського правопису частково використовували до 1934 – тоді в Україні діяв харківський правопис. Його першовидання зберігає наукова бібліотека університету Каразіна.*

Центральна Наукова Бібліотека. Харківський Національний Університет ім. В. Н. Каразіна : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/> (Останній перегляд 29.06.2022).

Університетська бібліотека у центрі Харкова постраждала під час бомбардування (ФОТО) // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/universytetska-biblioteka-u-tsentri-kharkova-postrazhdala-pid-chas-bombarduvannya-foto> (Останній перегляд 29.06.2022).

ІСТОРИЧНІ БУДІВЛІ

Академік архітектури Олексій Миколайович Бекетов / Харківська національна академія міського господарства ; В. М. Бабаєв [та ін.]. - Харків: ХНАМГ, 2012. - 64 с. : іл., фот.

Бекетов Олексій Миколайович (1862—1941) : бібліографічний покажчик / Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека ім. В. Г. Заболотного ; уклад. Д. О. Мироненко, ред. кол.: Г. А. Войцехівська (відп. ред.), Р. Г. Дідик, О. В. Жидецька. - Київ, 2016. - 198 с. : іл. - (Видатні зодчі України).

Вітченко, Денис

Між традицією та модернізмом: український традиційний контекст у доробку харківських архітекторів 2-ї пол. 1920-х - поч. 1930-х рр. [Віктор Троценко (1888-1978), Сергій Григор'єв (1896-1975)] / Д. Вітченко // Регіональний вимір архітектури авангарду: Україна і Європа: Тези міжнародної конференції 18-20 квітня 2018 р., м. Харків. - 2018. - С. 41.

Дерябіна, Ольга

Творча спадщина О. В. Лінецького у Харкові / О. Дерябіна // Регіональний вимір архітектури авангарду: Україна і Європа: Тези міжнародної конференції 18-20 квітня 2018 р., м. Харків. - 2018. - С. 46, 47.

Кондратьєва, О. В.

Архітектурні студії В. М. Покровського у Харкові 1888-1891 рр. Нові факти життєдіяльності / О. В. Кондратьєва // Церква - наука - суспільство: питання взаємодії : матеріали Шістнадцятої Міжнародної наукової конференції (29 травня - 2 червня 2018 р.). - 2018. - С. 159-162.

Кондратьєва, О. В.

Харківський спадок модерну: цивільні споруди архітектора В. М. Покровського : до 150-річчя від дня народження В. М. Покровського / О.

В. Кондратьєва // Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. - 2013. - Вип. 8. - С. 104-119.

Прослідковано розвиток і формування харківської архітектурної школи кінця XIX - початку XX ст.; описано громадські споруди архітектора В. М. Покровського у Харкові.

Лісняк, Ж. М.

Музеефікація об'єктів містобудування Харкова (на прикладі вулиці Багалія) / Ж. М. Лісняк // Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених (26-27 квітня 2018 р.). - 2018. - С. 32, 33.

Михайлов, Габрієл

Харків столиця конструктивізму 1923-1934 / Г. Михайлов ; уклад. В. Бисов. - Харків : Дім реклами, 2019. - 180 с.

Видання, створене депутатом Харківської міської ради Габрієлом Михайловим і фотографом Володимиром Бисовим, показує, яким було місто у період 1920-1930-х років. Зокрема, в книзі представлені фото міста в період 1925-1936 років: найважливіші досягнення періоду, головні будівлі першої столиці. «Харків цього періоду - унікальне явище вітчизняної архітектурної історії. Завдяки досягненням цього короткого відрізка часу Харків представляє нову, модернізовану міську структуру, а також безліч найбільших і найкращих творів нової архітектури того часу» (Володимир Бисов).

Мокроусова, Олена

Харківський період архітектора Павла Альошина (кін. 1920 – поч. 1930 рр.): досягнення та невдачі / О. Мокроусова // Регіональний вимір архітектури авангарду: Україна і Європа: Тези міжнародної конференції 18-20 квітня 2018 р., м. Харків. - 2018. - С. 25, 26.

Плотичер, Е. А.

Слово о родном городе [місто Харків] / Е. А. Плотичер. - Харьков : Золотые страницы, 2017. - 352 с. : іл.

Про історичні будівлі у місті Харкові.

Русанова, Марія

Позиція Харкова серед регіонів розвитку авангардної архітектури у першій третині XX століття / Г. Петришин // Регіональний вимір

архітектури авангарду: Україна і Європа: Тези міжнародної конференції 18-20 квітня 2018 р., м. Харків. - 2018. - С. 33, 34.

Соколюк, Л.

Архітектурний декор доби модерну в Харкові / Л. Соколюк // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: збірник наукових праць. - 2014. - Вип. 14. - С. 149-157.

Статтю присвячено аналізу уцілілого декору архітектурних пам'яток Харкова доби модерну, акцентовано питання про необхідність збереження і реставрації цих високохудожніх творів.

Сто двадцять лет истории Дома 90 на Сумской улице Харькова : монография / А. И. Сердюк, Б. А. Рогожин, С. К. Бондаренко. - Харьков : Фактор, 2016. - 432 с. : ил.

Про історію Будинку 90 (Будинок Досекіна) на Сумській вулиці Харкова в контексті культурних, архітектурних, економічних, соціально-політичних явищ в історії міста кінця ХІХ - початку ХХІ століття.

Тихомирова, Т.

Фенікс з архіву [місто Харків] / Т. Тихомирова // Краєзнавство. - 1995. - № 1-4. - С. 31-33.

Про історію харківських будинків: встановлення прізвищ архітекторів, власників та їхню долю.

Юнаков, Олег

Архитектор Иосиф Каракис. Жизнь, творчество и судьба / О. Юнаков. - Нью-Йорк : Алмаз, 2016.

Видання про архітектора Йосипа Каракіса (1902-1988) містить інформацію про архітектурні об'єкти, спроектовані ним в різних містах України (Київ, Харків, Вінниця, Кпивий Ріг, Донецьк); плани споруд, архівні фото, копії документів.

Яцина О.

Старовинний Харків: історія, житло, архітектура / О. А. Яцина. – Харків : Раритети України, 2018. – 183 с. : іл. – (Структури повсякденності).

Архітектура Харкова [червень 2021 р.] : [відео ; 19:32] // Ukraïner. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ZxrHRmGgrsg> (Останній перегляд 14.06.2022).

Архітектура Харкова — експериментальна й пронизана символами. Червона цегла і двоповерхова забудова ХІХ століття; пам'ятки конструктивізму, кооперативні будинки та перші культурні хаби для робітників ХХ століття. Сучасний Харків поєднує усі ці символи з новими підходами до містобудування.

Архітектура Харкова [червень 2021 р.] // Ukraïner. - Загол. з екрана. - Режим доступу : <https://ukraïner.net/arkhitektura-kharkova/> (Останній перегляд 30.06.2022).

Архітектура Харкова: цікаві місця та споруди // DOM.RIA. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://dom.ria.com/uk/news/arkhitektura-kharkova-interesnye-mesta-i-postrojki-175728.html> (Останній перегляд 30.06.2022).

Архитектура Харькова. Документальный фильм : [відео ; 29:47] // Robinzon.TV • интернет-телевидение • Харьков • всё включено:). - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=VQY_zogs4kY (Останній перегляд 14.06.2022).

З циклу авторських програм харківського журналіста і кінодокументаліста Ігоря Піддубного "Культурный слой". 2011 рік.

История и архитектура Харькова // Харьков : сайт міста. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.kharkov.ua/culture/architec.htm> (Останній перегляд 30.06.2022).

Основні розділи:

Етапи розвитку міста. Формування міської структури

Вулиці та площі міста. Найціквіші будівлі та ансамблі

Архітектурні стилі Харкова

Видатні архітектори Харкова ХVІІІ - середини ХХ ст.

Архітектура та архітектори сучасного Харкова

*Існуючі та втрачені пам'ятки архітектури Харківської області
Архітектурна школа Харкова.*

КОНСТРУКТИВІЗМ ХАРКІВ: Об'єкти. Архітектори. Дослідники.
- Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://constructivism-kharkiv.com/>
(Останній перегляд 30.06.2022).

Харків – столиця українського модерну // SUCCESSFUL CITY. -
Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.successful-city.com/kharkiv-stolytsya-ukrayinskoho-modernu/> (Останній перегляд 30.06.2022).

Архітектори вже почали напрацьовувати план відновлення Харкова після війни // Хмарочос. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/03/27/arhitektory-vzhe-pochaly-napraczoivuvaty-plan-vidnovlennya-harkova-pislya-vijny/> (Останній перегляд 30.06.2022).

У Харкові від обстрілів РФ пошкоджені близько 10 будівель, спроектованих архітектором Бекетовим [відео ; 03:08] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=oc-DvaENCo> (Останній перегляд 30.06.2022).

Харків, який ми втратили: розповідає дослідниця архітектури [17.03.2022] // Vogue.UA. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://vogue.ua/article/culture/art/harkiv-yakiy-mi-vtratili-rozpovidaye-doslidnicya-arhitekturi.html> (Останній перегляд 30.06.2022).

Російські окупанти перетворили центр Харкова на руїни. У місті знищено кожну четверту будівлю – це і житлові будинки мирних мешканців, і пам'ятки архітектури.

Про те, чи можна відновити зруйноване в Харкові, та як саме має проходити процес реставрації розповідає Євгенію Губкіну, дослідниця архітектури, авторка книги «Soviet Modernism. Brutalism. Post-modernism. Buildings and Projects in Ukraine 1960–1990».

Харківська школа № 7 (будівля 1906-07 рр.) (м. Харків, вул. Батурина, 25)

Харківська ЗОШ №7 заслужено пишається своєю історією. Шкільній будівлі понад 100 років, школі №7 – понад 80 років. Серед відомих випускників школи український поет Дмитро Білоус (1920-2004) та заслужений архітектор України, головний архітектор Харкова у 1994-2001 роках, ректор Харківського університету будівництва і архітектури у 2008-2020 роках Юрій Шкодовський (1947-2020).

У 1900 році міська управа Харкова купує у Андрія Валер'яновича Квітки три суміжні порожні ділянки землі в 1000 кв. сажнів (4550 кв. м.) за 12 тисяч рублів із розстрочкою на 10 років без відсотків. У 1906-1907 роках зводять будинок за проектом архітектора Бориса Корнієнка (1871-1916) в стилі так званого “цегляного модерну”. У ньому розміщувалися 4 училища - № 6 імені М. Скобелева, № 14 імені К. Ушинського, № 16 імені А. Суворова та 27-е парафіяльне училище. До кінця 1914 року вони увійшли до складу 4-го складного міського училища імені Ушинського для осіб обох статей. У цьому училищі були класи столярного ремесла.

У 1914 році будівлю надбудовують на один поверх за проектом архітектора Олексія Линника та розміщують у ньому Батуринаське училище.

1938 року семирічна школа, що функціонувала в цій будівлі з 1928 року реорганізована в школу №7.

Внаслідок обстрілів 14 і 27 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна старовинної будівлі Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 7 (колишнього міського училища), спорудженої архітектором Б. М. Корнієнком у 1906-07 рр.

Средняя школа №7 / Батуринское училище на Заиковке // KharkovGo. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kharkovgo.com/places/arhitektura/srednyaya-shkola-7-baturinskoe-uchilishhe-na-zaikovke/> (Останній перегляд 01.07.2022).

Школа № 7 город Харьков // Балаклиец Анатолий: персональний сайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <http://balakliets.kharkov.ua/moe-vremia/shkola-7> (Останній перегляд 01.07.2022).

Обласний клінічний шкірно-венерологічний диспансер № 1 (будівля 1899 р.) (м. Харків, вул. Благовіщенська, 17)

Будівлю, відому на початку ХХ століття як особняк Соколова, було зведено в 1899 році за проектом одного з найвідоміших архітекторів того часу – академіка архітектури Олексія Бекетова (1862-1941) у стилі неоренесанс. До 1917 року особняк належав родині купця Лаврентія Соколова. З 1917 по 1923 роки будівля пустувала. В 1924 році в будинку розмістили шкірно-венерологічний диспансер. Він розташований тут і донині.

Внаслідок обстрілу 10 березня 2022 року пошкоджено дах та фасади пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинку Обласного шкірно-венерологічного диспансеру, 1899 р. (охоронний № 7020-Ха).

Особняк Соколова, Харків // IgotWorld. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://bit.ly/3RtiFm8> (Останній перегляд 01.07.2022).

ХАРЬКОВ. Улица-музей архітектури: БЛАГОВЕЩЕНСКАЯ : [відео ; 13:50] // Алекс Моторний Харків. - Загол. з екрана. - Перевірено 01.07.2022. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=GCTNwacH4Y4> (Останній перегляд 01.07.2022).

Благовіщенська, 17, особняк Л. Соколова — 07:20.

Будинок ресторану «Старе місто» (будівля 1840 р.) (м. Харків, вул. Квітки-Основ'яненка, 12)

Сучасна вулиця Квітки-Основ'яненка розташована в самому серці Харкова — цитаделі його фортеці. Це друга вулиця Старого міста. Вона отримала ім'я Горяїновського провулка в 1804 році, але перше її найменування — Суддівська, тут розташовувався двір полкового судді Харківського козачого полку Семена Опанасовича.

Майбутній провулок Горяїновський був одним з найпривабливіших місць для проживання, адже він також, як і Університетська вулиця, проходив всередині фортеці. Тут розташовувалися будинки священників Успенського собору та Покровської церкви, а на початку 1770-х він став одним з центрів торгівлі. Після будівництва гостинного двору, статус провулка зріс. У 1802 році одне з дворових місць, що були власністю вдови підпоручика Дарини Анадольської, купив Дмитро Якович Горяїнов, що походив з харківських міщан та був зарахований в 1801 році в купці 3-ї гільдії. Тут він побудував лавки та вів активну торгівлю: будинки 11 та 12 були призначені під торговельні приміщення та склади. Проте пізніше Горяїнов знову повернувся в міщанське звання, а лавки продав. Саме в будинку № 12 розміщувався ресторан «Старе місто». В наш час приміщення використовувалося за «призначенням» — ресторан-трактир «Шарікоff».

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинку ресторану «Старе місто» 1840 р. (охоронні №№ 403, 7097-Ха).

Вулиця Квітки-Основ'яненка - пішохідна вулиця у місті Харкові : [відео ; 04:24] // I Shevtsov. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=avswpczo7l4> (Останній перегляд 01.07.2022).

20 вересня 2015 року вулиця Квітки-Основ'яненка у місті Харкові стала пішохідною. В цей же день у Харкові проходив Велодень у рамках Європейського тижня мобільності (16-22 вересня 2015 року).

Май, Константин

Место встречи изменить нельзя: Где в Харькове были тайные «злачные места» бандитов [зокрема, ресторан «Старе місто»] / К. Май // Деро.Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kh.depo.ua/rus/kh/mistse-zustrichi-zminite-ne-mozhna-de-u-kharkovi-buli-taemni-zlachni-mistsya-banditiv-20190428954298> (Останній перегляд 01.07.2022).

Парамонов, А.

Харківська старовина: торгівля та житло для еліти на вулиці Квітки-Основ'яненка / А. Парамонов // Newsroom. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.newsroom.kh.ua/ua/city/harkivska-starovina-torgivlya-ta-zhitlo-dlya-eliti-na-vulici-kvitki-osnovyanenka> (Останній перегляд 01.07.2022).

Харків, наслідки обстрілів 02.03.2022. Вулиця Квітки-Основ'яненка : [відео ; 00:20] // Вячеслав Горбонос. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=hpFEIbjf8sc> (Останній перегляд 01.07.2022).

Пожежна частина з каланчею (комплекс будівель 1886 р.) (м. Харків, вул. Квіткінська, 25)

Пам'ятка архітектури – Комплекс будівель пожежної частини з каланчею - розташована в історичній місцевості Харкова Зайківці.

В комплексі старовинних будівель розміщувалися підрозділ МНС ПДПЧ-4, районний відділ ГУ МНС України та дослідно-випробувальна

лабораторія МНС.

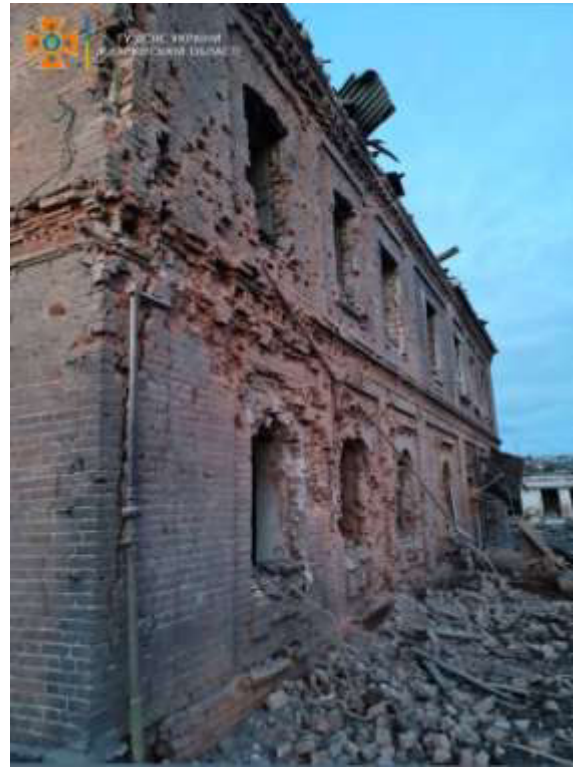

Земля, на якій розташована каланча на Заїківці, до 80-х років XIX століття належала підполковнику Андрію Валеріановичу Квітці, на честь якого названі Квіткінська площа та Квіткінська вулиця. Пізніше він почав продавати ділянки землі, а територію, де зараз розташована пожежна частина, подарував міській владі. На Квіткінській площі у 1884–1886 роках збудовано 4-ту пожежну частину та депо для машин за проектом архітектора Григорія Стрижевського (1844 - ?).

Внаслідок ракетного обстрілу 27 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та покрівлю пам'ятки

архітектури та містобудування місцевого значення - комплексу будівель пожежної частини з каланчею, 1886 р. (охоронні №№ 483, 483/1, 7098-Ха).

Пожарная каланча №4 на Заиковке в Харькове // KharkovGo. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kharkovgo.com/places/arhitektura/pozharnaya-kalancha-na-zaikovke/> (Останній перегляд 04.07.2022).

Пожежна частина з каланчею // Ukrainian institute/ - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://ui.org.ua/postcard/fire-department-with-watchtower/> (Останній перегляд 04.07.2022).

Барсукова, Олена

У Харкові ворог пошкодив пожежну частину XIX століття. ФОТО / О. Барсукова // Українська правда. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/03/29/248015/> (Останній перегляд 04.07.2022).

Грицик, Ірина

У Харкові російські окупанти зруйнували архітектурну пам'ятку [Пожежну частину з каланчею 1886 року] / І. Грицик // 24 канал. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://24tv.ua/harkovi-rosiyski-okupanti-zruynuvali-arhitekturu-pamyatku_n1925363 (Останній перегляд 04.07.2022).

Зруйновані війною історичні будівлі України у 3D форматі цифрує французький експерт (фотогалерея) // Радіо Свобода. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/foto-viyna-istorychni-budivli/31878742.html> (Останній перегляд 04.07.2022).

Емманюель Дюран, французький інженер та спеціаліст із збору 3D-даних, добровільно створює цифрові плани, які можна буде використати для відновлення історичних архітектурних пам'яток, пошкоджених внаслідок бойових дій.

Саме Емманюель Дюран за допомогою свого лазерного сканера 26 травня 2022 року наніс на карту архітектуру пожежної частини 1886 року, намагаючись зберегти те, що нищиться російськими обстрілами і бомбардуваннями у Харкові.

У Харкові окупанти знищили історичну пам'ятку [Пожежну частину з каланчею 1886 року] [відео ; 00:20] // Espresso.TV. - Загол. з екрана. - Перевірено 04.07.2022. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=eFCn47gBo8A>

Економічний факультет ХНУ ім. В. Н. Каразіна (будівля 1925 р.) (м. Харків, вул. Мירוносицька, 1)

Економічний факультет Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна засновано у 1933 році. Сьогодні він є потужним навчальним, методичним та науковим підрозділом університету, де працюють понад 100 професорів, доцентів, викладачів, навчаються понад 3 000 студентів денної та заочної форм навчання та майже 50 аспірантів.

Будинок по вул. Мירוносицькій, 1 побудований в 1925 для Наркомату праці. 1934 року Наркомат праці переведено до Києва і будинок неодноразово змінював господарів. 1943 року, після звільнення Харкова від нацистів, у будинку розміщувався Харківський обласний комітет КП(б)У, деякий час його займала одна зі структур Харківського обкому ЛКСМ, а згодом розмістився Економічний факультет Харківського університету.

У 1960-х – 1970-х роках було демонтовано деякі деталі будинку, зокрема балкони, що становили загрозу під час масових свят.

Внаслідок ракетного удару та наступної пожежі 2 березня 2022 року частково зруйновано фасади, покрівлю, вікна та інтер'єри пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення – колишнього будинку Наркомпраці 1925 р. (охоронний № 7212-Ха), в якому розташовується економічний факультет Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

Бакіров, В. С.

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна: віхи історії [місто Харків] / В. С. Бакіров // Краєзнавство: науковий журнал. - 2006. - № 1-4. - С. 121-125

У статті ректор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна робить огляд етапів розвитку закладу, розкриває віхи його історії, долі вихованців та внесок професорсько-викладацького складу в українську освіту і культуру.

Денисенко, І.

До 200-річчя Харківського університету / І. Денисенко // Краєзнавство. - 2005. - № 1-4. - С. 156-159.

Класика, що випереджає час : до 215-річчя Каразінського університету / М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; ред. кол. В. С. Бакіров. - Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. - 211 с. : іл., фот.

Обличчям до світу: історія міжнародних зв'язків Каразінського університету / М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; ред. В. С. Бакіров. - Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. - 179 с. : іл.

Ольховская, Елена

Развитие системы университетских центров Украины: на примере архитектуры Харьковского университета [ім. В. Н. Каразіна, місто Харків] / Е. Ольховская // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: збірник наукових праць з мистецтвознавства, архітектурознавства і культурології.. - 2006. - Вип. 3, Ч. 2. - С. 143-146.

Пугач, Е. П.

О Харьковском университете, его делах и людях во второй половине XX - в начале XXI века / Е. П. Пугач. - Харьков : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2016. - 172 с.

Харківський університет (1917-1941 рр.) у спогадах його викладачів та вихованців / Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна ; уклад.: В. Ю. Іващенко, Ю. А. Кісельова, С. М. Красько ; наук. ред. О. І. Іващенко ; рец.: Ю. М. Безхутрий, О. Л. Рябченко. - Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. - 432 с.

Харківський університет і українська культура: до 210-річчя від часу заснування ХНУ ім. В. Н. Каразіна [Текст] : монографія / Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - Харків, 2015. - 296 с.

Економічний факультет 85 років тому [2019 рік] : [відео ; 03:19] // Економічний факультет Каразінського університету. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Qx-aBZork7E> (Останній перегляд 04.07.2022).

Студенти разом з Студентською радою відновили хронологію створення рідного факультету та зобразили його в цьому відео-ряді, де можна побачити всі передумови до прийняття цього важливого рішення. Ця робота була приурочена до ювілею економічного

факультету.

Історія [Економічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна] // Економічний факультет. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://econom.univer.kharkov.ua/index.php?id=49&lang=u&idd=65> (Останній перегляд 04.07.2022).

#Горит #Экономический корпус #ХНУ имени В. Н. Каразина. #Харьков. Улица Мироносицкая 1. 02.03.2022 : [відео ; 01:10] // Valeriy Lovchinovskiy. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8mAiInvGXqA> (Останній перегляд 04.07.2022).

Прищак, Владислав

Наслідки авіаударів по будівлі економічного факультету ХНУ ім. Каразіна (фото) / В. Прищак // ГЛАВКОМ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://glavcom.ua/country/incidents/naslidki-aviaudariv-po-budivli-ekonomichnogo-fakultetu-hnu-im-karazina-foto-832849.html> (Останній перегляд 04.07.2022).

Реставрація пошкоджених внаслідок війни будівель Каразінського університету обійдеться у понад 3 млрд гривень / М. Дежкіна, М. Солодовнік, О. Новосел // Суспільне Новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://suspilne.media/247413-restavracia-poskodzenih-vnaslidok-vijni-budivel-karazinskogo-universitetu-obijdetsa-u-ponad-3-mlrd-griven/> (Останній перегляд 04.07.2022).

ФОТО: наслідки авіаударів по будівлі економічного факультету ХНУ ім. Каразіна // UA.NEWS. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://ua.news/ua/foto-naslidki-aviaudariv-na-ekonomichnomu-fakulteti-harkivskogo-natsionalnogo-universitetu-im-karazina/> (Останній перегляд 04.07.2022).

Харьков, нападение России. Экономический корпус ХНУ имени В. Н. Каразина, разбомбили : [відео ; 00:37] // Антон Швыдюк. - Загол. з екрана. - Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=91tFOI4VxgA> (Останній перегляд 04.07.2022).

Українська Головна Палата мір та ваги (будівля 1922 р.) (м. Харків, вул. Мироносицька, 36)

Українська Головна Палата мір та ваги, нині ДП «Харківстандартметрологія», заснована в 1922 р. на базі першої повірочної палатки, відкритої 8 жовтня 1901 р. в місті Харкові.

Внаслідок обстрілу 1 березня 2022 року пошкоджено фасади, дах, вікна та двері старовинної будівлі колишньої Української Головної Палати мір та ваги, заснованої у 1922 р., в якій нині розміщується ДП «Харківстандартметрологія».

Ляшуга, І. Ю.

Становлення системи національної метрологічної служби України / І. Ю. Ляшуга // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017.- вип. 47. - С. 339-343.

Українська Головна Палата мір та ваги // Історія Харкова у пам'ятних дошках : Фактографічні та бібліографічні відомості, - Загол. з екрана. - Режим доступу: http://mevorydoskikharkov.blogspot.com/2015/08/blog-post_83.html (Останній перегляд 04.07.2022).

Інститут метрології (будівля 1927 р.) (м. Харків, вул. Мироносицька, 40)

Інститут створено майже 120 років тому, Восені 1901 року з дозволу харківського губернатора в центрі міста, на вулиці Римарській, відкрилася перша в Україні повірочна торговельна Палатка мір і ваг. Тут для всього торгового люду Харківської області, куди тоді входили частини сусідніх Полтавської та Сумської областей, з допомогою спеціального обладнання повіряли різноваги та обігові лінійки довжиною 1 метр. Послуга виявилася затребуваною. За 1 рік кількість повірочних мір і ваг зростає з 500 до 27 тисяч одиниць.

Нове життя для Повірочної палатки почалося у 1922 році, коли її перетворили на Головну палату мір і ваг - центральну метрологічну установу України - і поставили завдання вивчати і розробляти методикку будь-яких фізичних вимірювань, створювати технології та зразки вимірювальних приладів.

Незабаром, 1927 року, в центрі міста, на вулиці Мироносицькій, збудували нинішню будівлю Інституту метрології.

Внаслідок обстрілу пошкоджено фасади та вікна старовинного будинку Науково-навчального центру «Інститут метрології», спорудженого у 1927 р.

Верещака, Марина

Еталони часу, довжини та маси: як працює Харківський інститут метрології [15.01.2022] // М. Верещака, А. Рязанцева // Суспільне Новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://suspilne.media/197899-etaloni-casu-dovzini-ta-masi-ak-pracue-harkivskij-institut-metrologii/> (Останній перегляд 04.07.2022).

Институт метрологии - гордость Украины [2020 рік] : [відео ; 03:28] // Харьковские извветия. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=LaTow_EOCD4 (Останній перегляд 04.07.2022).

Україна звіряє годинники за еталоном часу у Харкові // Укрінформ. - Загол. з екрана. - Перевірено 04.07.2022. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2694811-ukraina-zvirae-godini-po-etalonu-casu-v-harkovi.html>

В Інституті метрології зберігаються 53 з 73-х еталонів мір і ваг України.

Лютіков, Олексій

Окупанти не припиняють атак на Харків: зруйновано Інститут метрології та будівлі банку. Фото і відео // OBOZREVATEL. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://war.obozrevatel.com/ukr/okupanti-ne-pripinyayut-atak-na-harkiv-zrujnovano-institut-metrologii-ta-budivli-banku-foto-i-video.htm> (Останній перегляд 04.07.2022).

Будинок учителя (будівля 1925 р.) (м. Харків, вул. Скрипника, 14)

Перші Будинки учителя в Україні засновані у Харкові та Києві в 1922 році як Будинки працівників освіти з метою ідеологічного впливу на вчительство. В 1925 році Харківський Будинок працівників освіти отримав нову будівлю в центрі міста на вулиці Скрипника. Пізніше Харківський будинок працівників освіти реорганізований в Обласний Будинок учителя, а потім в Харківський центр дослідницько-експериментальної діяльності «Будинок учителя» Харківської обласної ради. 2017 року з метою створення умов для рівного доступу молоді до якісної позашкільної освіти, Комунальний заклад «Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради» перейменовано рішенням обласної ради від 25 травня 2017 року № 471-VII «Про перейменування Комунального закладу «Харківський центр дослідницько-експериментальної діяльності «Будинок учителя» Харківської обласної ради».

Внаслідок обстрілів з березня 2022 року пошкоджено фасад та вікна старовинної будівлі Будинку учителя, спорудженої у 1925 р. як Будинок робітників освіти.

Комунальний заклад «Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради» : офіційний вебсайт. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://domuch.kharkov.ua/> (Останній перегляд 04.07.2022).

Комунальний заклад «Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради» // Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://dniokh.gov.ua/?p=7839> (Останній перегляд 04.07.2022).

Улица Скрипника [Харьков/Украина] | Walking in 4K : [відео : 11:41] // Dmitry Glazunov. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=otqnenzdsMQ> (Останній перегляд 04.07.2022).

Будинок учителя: 07:08.

Офісний будинок (будівля 1954 р.) (м. Харків, вул. Сумська, 39)

Шестиповерховий Будинок проектних та будівельних організацій зведений 1954 року на ділянці на Сумській вулиці, яку раніше займала зруйнована під час Другої світової війни будівля кінця XIX століття. Архітекторами були Георгій Вегман (1899-1973), Есфірь Бельман (1913-1989) та Д. Морозов.

Внаслідок бомбардування 1 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинку колишніх будівельних організацій 1954 р. (охоронний № 7403-Ха).

Харьков – ул. Сумская от центра до лесопарка (по просьбе бывших харьковчан) : [відео ; 18:17] // Сергей Пазенко. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=UVzQeEMwIZI> (Останній перегляд 05.07.2022).

Офісна будівля, Сумська, 39 : 06:39.

Харківська спеціальна школа ім. В. Г. Короленка (будівля 1890 р.) (м. Харків, вул. Сумська, 55)

Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс імені В. Г. Короленка Харківської обласної ради є одним з найстаріших закладів для дітей з вадами зору в Україні.

20 січня 1887 року в Харкові відкрилось училище для сліпих дітей під патронатом імператриці Марії Федорівни та Ради піклувальників. 24 січня 1922 року училищу присвоєно ім'я В. Г. Короленка, письменника-гуманіста. У 1934 році училище реорганізовано в 7-річну школу-інтернат. У 1954 році школа-інтернат стає середньою.

У 1991 році школу-інтернат реорганізовано в спеціальну гімназію-інтернат. При закладі відкривається філія дитячої музичної школи ім. М. Коляди. 120 учнів навчаються грі на 15 музичних інструментах на 2-х відділеннях філії: музичному та естетично-хоровому.

В 2010 році гімназію-інтернат реорганізовано в комунальний заклад «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс ім. В. Г. Короленка» Харківської обласної ради.

Харківська спеціальна школа ім. В. Г. Короленка розміщується в будівлі - пам'ятці архітектури, зведеної 1890 (за іншими джерелами 1891 або 1892) року за проектом архітектора Сергія Загоскіна (1836-1904) за участі архітектора Франциска Шустера (1832-1908).

Внаслідок бомбардування 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та

містобудування місцевого значення - будинку 1890 р. (охоронний № 7411-Ха), в якому розміщується Харківська спеціальна школа ім. В. Г. Короленка.

КЗ «Харківська спеціальна школа імені Короленко» [2021 рік] :
[відео ; 01:21] // Тетяна Миколаївна Іванченко. - Загол. з екрана. - Режим
доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=z19KgCuYKbo> (Останній
перегляд 05.07.2022).

Евакуація незрячих учнів та випускників з Харкова. Їх школа
була зруйнована : [відео ; 11:37] // Агнесс-Наталія Кубанська. - Загол. з
екрана. - Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=kTdV7VwPO8g> (Останній перегляд
05.07.2022).

*1 березня 2022 р. розпочалася евакуація першої групи учнів разом
з випускниками до Польщі. Коли було піддано бомбардуванню будівлю
Харківської спеціальної школи ім. В. Г. Короленка, почалася наступна
драматична евакуацію другої групи незрячих дітей та випускників до
Польщі, яким належало здолати понад 1000 кілометрів у війсьній
реальності.*

**Після обстрілу центру Харкова: школа для незрячих та
слабозорих дітей зсередини :** [відео ; 02:07] // Суспільне Харків. - Загол.
з екрана. - Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=bmfGYQyOpAU> (Останній перегляд

05.07.2022).

08.03.2022. *Як виглядає навчально-виховний комплекс імені Короленка після обстрілу центру Харкова. Відео Павла Сушка.*

Последствия обстрела Харьковской специальной школы для незрячих детей им. В. Г. Короленко : [відео ; 23:48] // Агнесс-Наталія Кубанська. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=OgBvDix44jc> (Останній перегляд 05.07.2022).

Разрушенное историческое здание Харьковской спецшколы им. В. Г. Короленка. Ул. Сумська, 55. 2022-03-13 : [відео ; 04:00] // Майдан Моніторинг. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=39ijyYl_UhE (Останній перегляд 05.07.2022).

Фіксація пошкоджень історичної будівлі Харківської спеціальної школи імені В. Г. Короленка: пошкоджено фасади, вибиті вікна, зокрема, в напівпідвальному приміщенні, де міститься унікальна бібліотека з книгами шрифтом Брайля.

Задokumentовано Наталією Зубар 13 березня 2022 року.

Харківська обласна держадміністрація (будівля 1951-1955 рр.) **(м. Харків, вул. Сумська, 64)**

Будівля Харківської обласної адміністрації збудована в 1951-1955 роках за проектом архітекторів Веніаміна Костенка (1903-1969) та Володимира Орехова (1904-1979) у стилі сталінського ампіру. Цей стиль був притаманний більшості радянських адміністративних будівель, і мав, за тогочасною думкою, своїм зовнішнім виглядом демонструвати силу і міць країни.

Головний будівельний матеріал – біла цегла. Світлі тони будинку надають йому легкості. Фасад 6-поверхової будівлі прикрашають колони, за рахунок такого рішення будинок здається

ще вищим.

У будинку завжди розміщувалися органи влади. Спочатку тут засідали різні відділи Комуністичної партії України, тепер – обласна адміністрація.

1 березня будівля Харківської ОДА постраждала внаслідок ракетного удару, завданого російськими окупантами. Початково було виявлено 24 постраждалі людини, в тому числі одну дитину, і 7 загиблих; 1 квітня в обласній адміністрації повідомили, що внаслідок обстрілу загинули 29 людей.

Внаслідок ракетного удару 1 березня 2022 року частково зруйновано пам'ятку архітектури та містобудування місцевого значення - будівлю колишнього обкому Компартії України 1951-1955 рр. (охоронний № 7414-Ха), в якому нині розміщується Харківська обласна держадміністрація.

Аварійно-рятувальні роботи в будівлі Харківської облдержадміністрації (13.03.2022 року) : [відео ; 01:56] // Харків ДСНС. - Загол. з екрана. - Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=eqf_8cRQchI (Останній перегляд 06.07.2022).

Бойко, Іван

Окупанти обстріляли ракетами майдан Свободи в Харкові: є жертви, знищено будівлю ОДА (фото, відео) / І. Бойко // УНІАН. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://bit.ly/3KDK4zz> (Останній перегляд 06.07.2022).

Будівля Харківської ОДА після обстрілів російських окупантів : [відео ; 01:34]. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=1YUuJs7mNrM> (Останній перегляд 06.07.2022).

Будівля Харківської ОДА: три місяці після обстрілів : фотохроніка війни [03.06.2022] / фот. Є. Котенко // УКРІНФОРМ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3498856-budivla-harkivskoi-oda-tri-misaci-pisla-obstriliv.html> (Останній перегляд 06.07.2022).

Будівля Харківської ОДА не підлягає відновленню — Синегубов // УКРІНФОРМ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3499377-budivla-harkivskoi-oda-ne-pidlagae-vidnovlennu-sinegubov.html> (Останній перегляд 06.07.2022).

Зберегти чи знести: що буде з харківським Будинком рад? // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/zberehty-chy-znesty-shcho-bude-z-kharkivskym-budynkom-rad> (Останній перегляд 06.07.2022).

Будівля, в якій засідала Харківська обласна рада, відновленню не підлягає. Такими є перші висновки візуального огляду споруди. Архітектори та реставратори впевнені — відновити пам'ятку не лише можливо, а й необхідно.

Мариенко, Андрей

Как выглядит здание Харьковской ОГА после ракетных обстрелов оккупантами : [фотогалерея] / А. Мариенко // УНІАН. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.unian.net/multimedia/photo/10021834-kak-vyglyadit-zdanie-harkovskoy-oga-posle-raketnyh-obstrelov-okkupantami.html> (Останній перегляд 06.07.2022).

Олег Синегубов - про знесення будівлі ОДА. Інтерв'ю : програмі Вікна-новини : [відео ; 17:53] // Харківська обласна державна адміністрація. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=u4tgdYiJkKA> (Останній перегляд 06.07.2022).

Інтерв'ю голови Харківської військово-цивільної адміністрації Олега Синегубова журналістці програми Вікна-новини Марії Малевській.

Пономаренко, Дмитро

У Харкові після ракетного обстрілу будівлі ОДА 1 березня загинуло 29 людей, — Синегубов [01.04.2022] / Д. Пономаренко // Українські новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/846116-u-harkovi-pislya-raketnogo-obstrilu-budivli-oda-1-bereznya-zagynulo-29-lyudej-synegubov> (Останній перегляд 06.07.2022).

Рятувальники розбирають завали будівлі Харківської ОДА після обстрілів [відео ; 01:51] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jVutVVExMow> (Останній перегляд 06.07.2022).

13.03.2022. За повідомленням Головного управління ДСНС Харківщини рятувальники продовжують розбір пошкоджених внаслідок авіаудару конструкцій обласної адміністрації та розчищення прилеглих вулиць.

Синегубов показав, як виглядає його кабінет після ракетного обстрілу будівлі ХОДА (ФОТО) // КОММЕНТАРИИ.UA Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://kharkov.comments.ua/ua/news/war/2022/10909-sinegubov-pokazav-yak-viglyadae-yogo-kabinet-pislya-raketnogo-obstrilu-budivli-hoda-foto.html> (Останній перегляд 06.07.2022).

Солодовнік, Марія

Атака на Харківську обласну адміністрацію: фото / М. Солодовнік // Суспільне Новини. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://suspilne.media/212516-vibuh-poruc-z-harkivskou-oda-so-vidomo/> (Останній перегляд 06.07.2022).

Харків. Авіаудар. Окупанти бомбили площу Свободи, влучили в ОДА : [відео ; 02:12] // Українська правда. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=2g6nUezFwE> (Останній перегляд 06.07.2022).

Російські окупаційні війська здійснили обстріл центру Харкова, зокрема великий вибух стався на площі Свободи біля будівлі ОДА, друга ракета влучила в будівлю облдержадміністрації. Всередині є постраждалі.

Будинок Спеціалізованого проєктного і конструкторсько-технологічного Бюро ливарного та ковальського виробництва (СПКТБ) (будівля 1914 р.) (м. Харків, вул. Сумська, 86)

Внаслідок бомбардування 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - колишньої будівлі СПКТБ 1914 р. (охоронний № 7423-Ха).

Центр Харкова, перехрестя Ярослава Мудрого й Сумської: 37 день війни : [відео ; 01:42] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=bEzvrFYoVPw> (Останній перегляд 07.07.2022).

1.04.2022. *Наслідки російських обстрілів у центрі Харкова: вулиця Сумська, перехрестя Сумської з вул. Ярослава Мудрого.*

Харківський апеляційний суд (будівля 1899-1902 рр.) (м. Харків, майдан Героїв Небесної Сотні, 36)

В 1899-1902 роках за проектом академіка архітектури Олексія Бекетова (1862-1941) при участі архітекторів Юлія Цауне (1862-1930) і Володимира Хрустальова (1857-1919) на Скобелевській площі (нині майдан Героїв Небесної Сотні) побудували Будинок Судових Установ, який на той час за корисною площею приміщень у 1570 саженив став найбільшою будівлею міста Харкова, на трьох поверхах було розташовано 107 кімнат.

Після 1917 року в будинку розміщувалися військові установи. В 1920-х роках, за проектом О. Бекетова, добудували два крила, які утворили третій внутрішній двір з проїздом до нього.

В роки Другої світової війни будівля отримала значні пошкодження, а праве крило головного фасаду було зруйновано дощенту. Реставрацію будівлі успішно здійснили в 1946-1954 роках за проєктом архітекторів Петра Шпари (1904-1988) та Д. Торубарова, який максимально зберігав авторські задумки відносно об'ємно-просторової композиції та декоративного оздоблення екстер'єру та інтер'єрів.

В пострадянський період Будинок Судових Установ знов стали використовувати за первісним призначенням. На даний час його користувачем є Харківський апеляційний суд.

Внаслідок ракетного удару 6 березня 2022 року постраждали фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення – колишньої будівлі судових установ 1899-1902 рр. (охоронний № 7041-Ха), в якій

нині розміщується Харківський апеляційний суд.

Історична довідка суду // Апеляційний суд Харківської області.

– Загол. з екрана. – Режим доступу: https://hra.court.gov.ua/sud2090/pro_sud/courthistory/ (Останній перегляд 07.07.2022).

Коротка історична довідка про будівлю Апеляційного суду Харківської області.

Зруйновано історичну будівлю Харківського апеляційного суду // ADVOKAT POST: інформаційне агенство. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://advokatpost.com/zruynovano-istorychnu-budivliu-kharkivskoho-apeliatsijnoho-sudu/> (Останній перегляд 07.07.2022).

Найбільший будинок Харкова початку ХХ століття зруйнували окупанти // KharkivToday. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/naybilshyy-budynok-kharkova-pochatku-xx-stolittya-zruynuvaly-okupanty> (Останній перегляд 07.07.2022).

У Харківському апеляційному суді майже закінчили капітальний ремонт, але почалася війна. Біля будівлі сталися два потужні вибухи близько 19:20 6 березня. Через це споруда значно пошкоджена: вибухова хвиля повністю вибила вікна, суттєво пошкоджено внутрішні приміщення, згорів дах.

Окупанти зруйнували будівлю Харківського апеляційного суду: фото // 24 канал. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://24tv.ua/okupanti-zruynuvali-budivlyu-harkivskogo-apelyatsijnogo-sudu_n1895348(Останній перегляд 07.07.2022).

Пам'ятка архітектури: росіяни зруйнували будівлю Харківського апеляційного суду // НВ Харків. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/kharkiv/harkiv-obstrili-rosiyani-obstrilyali-budivlyu-avtorstva-arhitekтора-beketova-foto-novini-harkova-50223039.html> (Останній перегляд 07.07.2022).

Разрушения, причиной которых стали авиаудары в районе Майдана Героев Небесной Сотни. 2022-03-22 : [відео ; 02:06] // Майдан Моніторинг. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=23XcjdinoNo> (Останній перегляд 07.07.2022).

Задokumentовано Наталією Зубар 22 березня 2022 року. Майдан Героїв Небесної Сотні. Харків, Україна.

Харківський апеляційний суд – 01:20.

У Харкові російські снаряди зруйнували історичну будівлю апеляційного суду // УКРІНФОРМ. - Загол. з екрана. – Режим доступу:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3422992-u-harkovi-rosijski-snaradi-zrujnuvali-istoricnu-budivlu-apelacijного-sudu.html> (Останній перегляд 07.07.2022).

Будинок «Палац праці» (будівля 1912-14 рр.) (м. Харків, майдан Конституції, 1)

З кінця XIX століття найбільша імперська страхова компанія «Росія» почала скуповувати привабливу землю в центрі Харкова – дворові місця у кварталі Миколаївська – Торгова – Горяїновський. Станом на 1901 рік практично вся південна частина кварталу була у власності товариства.

На початку 1910-х «Росія» вирішила збільшити свої доходи в Харкові за допомогою будівництва величезного прибуткового будинку з фешенебельними апартаментами для заможних панів. Проект був замовлений пітерському архітекторові Іполіту Претро (1872-1937).

Шестиповерхова будівля являє собою трапецієподібний із заокругленими зовнішніми кутами замкнений периметр з трьома внутрішніми дворами, центральним фасадом розташованим на схід; усі фасади витримані в неокласичному стилі. Фінансові можливості страхової компанії дозволили звести величезний будинок всього за 2 роки, 1912-1914, хоча офіційне відкриття відбулося 1916 року. Перші поверхи будинку були комерційними, зокрема, призначеними під магазини, інші – житловими, з апартаментами на 6-8 кімнат.

Після встановлення більшовицької влади та оголошення Харкова столицею радянської України (грудень 1919 року, формально статус затверджений лише у липні 1923 року; 1934 року столицю перенесено до Києва), будинок націоналізували і розмістили державні установи, зокрема, Наркомат праці та Всеукраїнську раду профспілок, після чого він й отримав назву «Палац праці».

За час Незалежної України будівля повернулася до свого первинного призначення, за одним виключенням: усі, колись житлові поверхи, нині займають офісні приміщення.

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та покрівлю пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - колишнього прибуткового будинку страхового товариства "Росія" («Палац праці»), 1912-14 рр. (охоронні №№ 271, 7113-Ха).

Також внаслідок руйнування було знищено експозицію новоствореного приватного Музею історії фармації в приміщенні аптеки, розташованої у цій будівлі.

Дворец Труда в Харькове занимает по площади целый квартал (ФОТО) // РЕДПОСТ. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://redpost.com.ua/themes/1159505-dvorets-truda-v-harkove-zanimaet-po-ploschadi-tselyiy-kvartal-foto> (Останній перегляд 08.07.2022).

Дворец труда или небольшой квартал // KharkovGo. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://kharkovgo.com/places/arhitektura/dvorets-truda-ili-nebolshoj-kvartal/> (Останній перегляд 08.07.2022).

Знищена краса. Палац праці у Харкові // Слобідський край. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.slk.kh.ua/news/khronograf/znisena-krasa-palac-praci-u-harkovi.html> (Останній перегляд 08.07.2022).

Куліченко, Ірина

У Харкові верхолази ДСНС розбирали завали у пошкодженому обстрілами Палаці праці. Фоторепортаж / І. Куліченко ; фот. М. Кучнев // Харковские известия. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://izvestia.kharkov.ua/obshchestvo/palac-praci/> (Останній перегляд 08.07.2022).

Палац Праці // Ukrainian institute. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://ui.org.ua/postcard/palacz-praczi/> (Останній перегляд 08.07.2022).

ПАЛАЦ ПРАЦІ СЬОГОДНІ | МІСТО ГЕРОЇВ | МАКС РОЗЕНФЕЛЬД | StandWithUkraine | StandWithKharkiv : [відео ; 06:24] // Максим Розенфельд. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=1MoPRDGa_ro (Останній перегляд 08.07.2022).

27.04.2022. Знімальна група Харківської регіональної кінокомісії та Макс Розенфельд показують, як виглядає Палац Праці сьогодні.

Палац праці у Харкові після російського ракетного удару | 2022 : [відео ; 01:44] // Где в Харкове. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=mGllkqBNZZg> (Останній перегляд 08.07.2022).

Центр Харкова на 41-й день війни: міськрада, Палац праці : [відео ; 02:10] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. – Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=VkqK9xTsx_w (Останній перегляд 08.07.2022).

05.04.2022. Який вигляд після березневих обстрілів мають Харківська міська рада та Палац праці.

Погорілко, Марина

У Харкові окупанти завдали удару по міськраді, телевежі та скинули бомбу на Палац Праці. Фото і відео / М. Погорілко / OBOZREVATEL. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://war.obozrevatel.com/ukr/u-harkovi-okupanti-zavdali-udaru-po-miskradi-televezhi-ta-skinuli-bombu-na-palats-pratsi-foto-i-video.htm> (Останній перегляд 08.07.2022).

Ярослав Корольов - Актриса Нежность (Ю. Весняк) Харків (14.04.2022) Палац Праці : [відео ; 01:41] // Serg Pappuri. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=cRWbHid7V5A> (Останній перегляд 08.07.2022).

Ярослав Корольов грає на піаніно на руїнах. Харків, Палац Праці.

Національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського (будівля 1929 р.) (м. Харків, майдан Конституції, 11)

Датою заснування університету вважається 1917 рік, коли на базі музичного училища, що існувало з 1883 року, утворилась Харківська консерваторія. 1924 року Консерваторію перетворено на Музично-драматичний інститут, з якого 1934 виділено музичний факультет і на його основі знову створено Консерваторію. Паралельно, на базі музично-театрального інституту постала театральна школа, яка 1939 року була перетворена у державний театральний інститут.

В 1963 році консерваторія і театральний інститут було перетворено на окремі музичні і театральні факультети у складі новоствореного Харківського державного інституту мистецтв ім. І.

П. Котляревського, який 2004 року реорганізовано в університет.

Будівля університету на майдані Конституції, 11 збудована в 1900 р. за проектом архітектора Болеслава Михаловського (1830-1909). Складне й дуже красиве оформлення фасадів виконано з використанням елементів ренесансу та бароко. В 1929 році, за проєктом архітектора Петра Крупка (1886-1948), надбудовано два поверхи.

У будинку розташована крамниця «Ведмедик», де зберігся інтер'єр крамниці фірми «Жорж Борман», яка презентує продукцію Харківської бісквітної фабрики.

Внаслідок бомбардувань з березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинку Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, 1900 р. (охоронний № 39).

Автор фото: Бахмет І. В.

www.streets-kharkiv.info

Зоряний час Університету мистецтв: Нариси до 95-річчя утворення ХНУМ імені І. П. Котляревського / Ред.-упоряд. Г. І. Ганзбург. — Харків: Видавництво ТОВ «С. А. М.», 2012. — 400 с.

Оперна студія Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського : До 70-річчя від дня заснування / Харківський державний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського ; упоряд. Л. І. Кучер. - Х., 2009. - 67 с.

Харківський державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. Pro Domo Mea: Нариси / Ред. Т. Б. Веркіна, Г. А. Абаджян, Г. Я. Ботунова. — Харків, 2007. — 336 с.

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. 1917—2017. До 100-річчя від дня заснування: мала

енциклопедія : в 2 т. / Харківський державний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського ; ред.-упоряд. Л. В. Русакова. — Харків: «Водний спектр Джі-Ем-Пі», 2017.

Т. 1. Музичне мистецтво. — 740 с.

Т. 2. Театральне мистецтво. — 424 с.

Історія університету [мистецтв ім. І. П. Котляревського, зокрема історія будівлі] // Пам'ятки.УА. - Загол. з екрана. — Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/2176/kharkivskii-universitet-mistetstv> (Останній перегляд 11.07.2022).

[З історії Харківського національного університету імені І. П. Котляревського] // Харківський національний університет імені І. П. Котляревського : офіційний веб-сайт. — Загол. з екрана. — Режим доступу: <http://num.kharkiv.ua/history/> (Останній перегляд 11.07.2022).

ХНУМ імені І. П. Котляревського: відеотур : [22.01.2022] [відео ; 20:02] // ХНУМ імені І. П. Котляревського. - Загол. з екрана. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=K2p5Z8V1-pY> (Останній перегляд 11.07.2022).

У Харкові намагаються врятувати 66 роялів по 6 мільйонів гривень кожен : [відео ; 03:17] // ТСН. - Загол. з екрана. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=XQvcO8-oVSA> (Останній перегляд 11.07.2022).

У Харківському університеті мистецтв відсвяткували концертом 105-річницю вишу [03.05.2022] : [відео ; 02:04] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=dGc3DpEsnCQ> (Останній перегляд 11.07.2022).

2 травня 2022 року в Харківському національному університеті мистецтв імені Котляревського відсвяткували концертом 105-річницю вишу. Університет постраждав від обстрілів центральної

частини Харкова: вибуховою хвилею пошкоджено фасади, вибито майже всі вікна, пошкоджено дах. Нині університет мистецтв збирає гроші на нові інструменти.

Рашисти понівечили будівлю Харківського університету мистецтв: десятки коштовних роялів псуються // ТСН. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ato/rashisti-ponivechili-budivlyu-harkivskogo-universitet-mistectv-desyatki-koshtovnih-royaliv-psuyutsya-2102548.html> (Останній перегляд 11.07.2022).

На початку березня будівлю вишу пошкодили ворожі обстріли, і 66 роялів - вартістю по 6 мільйонів кожен - два місяці простояли в кабінетах без вікон та з пошкодженим дахом.

Екскурсія обстріляним університетом мистецтв у Харкові | Накипіло : [відео ; 06:12] // Медіагрупа Накипіло. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PSxBw6-hGb4> (Останній перегляд 11.07.2022).

Адміністративний будинок (будівля 1849 р.) (м. Харків, майдан Конституції, 12)

Будівля на майдані Конституції, 12 це колишній «Братський будинок» Свято-Успенського монастиря. Будівля зводилася з 1845 по 1849 рік. Спочатку розглядався варіант будівництва кам'яного двоповерхового Братського будинку, який передбачав використання першого поверху під комерцію. Але, в решті-решт, Успенська парафія вирішила не скупитися і зупинилася на проекті триповерхового кутового особняка на високому цоколі за проектом архітектора Федора Данилова (1810 – 1885). Зрештою, на будівництво було витрачено величезну на той час суму в 20 000 рублів. Однак, ці видатки виявилися виправданими, адже, окрім двох верхніх житлових поверхів, що використовувалися під братський будинок та причт, перший здавався за чималий кошт в оренду різним місцевим торговцям і комерсантам.

Наприкінці XIX століття церковне керівництво вирішило облагородити зовнішні фасади будівлі для підвищення конкурентноздатності на ринку оренди. Роботи виконували архітектори Болеслав Михаловський (1830 – 1909) та Михайло Ловцов (1850 – 1907), які й перетворили доволі невизначну до того будівлю на шедевр архітектури.

Після реконструкції Братський будинок став одним з найпрестижніших комерційних об'єктів – тут розташувалась ювелірна майстерня Яковлева, одна з кондитерських фірми “Жорж Борман” та кафе пані І. І. Шіллінгер (матері знаменитого творця електронної музики Йосипа Шіллінгера).

Нині будівля використовується «за призначенням»: тут зареєстровано понад два десятки орендарів різних форм власності.

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - адміністративного будинку 1849 р. (охоронний № 7119-Ха).

Шовчко, Вікторія

Братський будинок Успенського собору в Харкові / В. Шовчко // Пам'ятки.UA. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://zabytki.in.ua/uk/2138/bratskii-budinok-uspenskogo-soboru-v-kharkovi> (Останній перегляд 12.07.2022).

Харьков. Война. Прогулка по площаді Конституції и осмотр разрушений : [відео ; 07:01] // Константин. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Ey2-LuIoCdU> (Останній перегляд 12.07.2022).

Будинок колишнього центрального лекторію (будівля кінця XIX – початку XX ст.) (м. Харків, майдан Конституції, 14)

Будівля на майдані Конституції 14 зведена за проектом Олексія Бекетова (1862-1941) для Азовсько–Донського комерційного банку в 1896 р. В 1915 році будівлю було реконструйовано архітектором Львом Тервеном (1875 – після 1938). На першому поверсі будинку в 80-х рр. 19 ст. знаходився ресторан-пивна Марії Іванівни Чонграді, до 1917 року магазин «Леві», а в радянський час магазин «Руслан», а також Центральний лекторій товариства «Знання». Нині в будинку розташовані магазини та офіси.

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинку колишнього центрального лекторію Товариства «Знання», кінець XIX – початок XX ст. (охоронний № 7121-Ха).

**Будинок колишнього магазину «Люкс» (будівля кінця XIX ст.)
(м. Харків, майдан Конституції, 3)**

Будівля на майдані Конституції 3, колишній магазин скоб'яних виробів «В. Г. Пономарєв и П. П. Рыжов», зведена в 1894 році в стилі бароко за проектом архітектора Віктора Величка (1864-1923). У 1954 році в будинку було надбудовано два поверхи, а через рік – прибудований житловий будинок з магазинами. В радянський час в ньому розташовувався магазин «Люкс» – «Все для жінок», а в наш час - магазин «Адідас».

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та покрівлю пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинок колишнього магазину «Люкс» кін. XIX ст. (охоронні №№ 272, 7115-Ха).

Дом №3, магазин «Люкс» _ дом №5 [площадь Конституции] :
[відео ; 04:20] // ХАРЬКОВский АЛЬБОМчик / KHARKOVsky
ALBOMchik. - Загол. з екрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=XJfhHlezy4k> (Останній перегляд
12.07.2022).

Харків, майдан Конституції [після обстрілів 2 березня 2022 року]
[відео ; 00:53] // dimalavr. - Загол. з екрана. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=EXmAuqVmWfY> (Останній перегляд
12.07.2022).

Харківська міськрада (будівля 1950 р.) (м. Харків, майдан Конституції, 7)

Будівля за адресою площа Конституції 7 збудована для Харківської міської думи в 1885 році за проектом Болеслава Міхаловського (1830-1909). Близького до сучасного вигляду будинок набув в 1932 році після реконструкції в стилі постконструктивізму (архітектори Віктор Троценко (1888-1978) та Валентин Пушкарьов (1900-1966)).

Під час Другої світової війни будівля була практично зруйнована, тому в 1947 – 1950 роках було здійснено заходи по відновленню та реконструкції з елементами стилю сталінський ампір за проектом архітекторів В. Петі, Ю. Чоботарьова, В. Костенко та інженера В. Харламова.

Будівля використовується за призначенням і сьогодні: тут працює Харківська міська рада.

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки історії, архітектури та містобудування місцевого значення - будинку колишнього міськвиконкому 1950 року (охоронні №№ 15, 33, 7116-Ха), в якому розміщується Харківська міськрада.

З будівлі Харківської міської ради таки демонтують радянський герб [01.07.2022] // ДІЛО. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://dilo.net.ua/novyny/z-budivli-harkivskoyi-miskoyi-rady-taky-demontuyut-radyanskyj-gerb/> (Останній перегляд 12.07.2022).

Радянську символіку на фасаді Харківської міської ради, пошкодженої від російських обстрілів у березні, 1 липня вже замаскували тканиною. Герби СРСР обіцяють демонтувати, а замість центрального – встановити герб Харкова.

Обстріли Харкова: який вигляд має центр міста | Репортаж : [відео ; 01:32] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=tzd5ZTYlMMo> (Останній перегляд 12.07.2022).

Внаслідок авіаудару 2 березня пошкоджено будівлі на Майдані Конституції. У Харківському міському виконкомі повилітали вікна, - розповів Суспільному речник міської ради Юрій Сидоренко. У будівлі міської ради видно вибиті вікна. Також там зруйновані вхідні двері, територія у диму.

Орлова, Віолетта

Окупанти в Харкові поцілили в район міськради (фото, відео) / В. Орлова // УНІАН. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/war/okupanti-v-harkovi-pocilili-v-rayon-miskradi-video-novini-harkova-11725582.html> (Останній перегляд 12.07.2022).

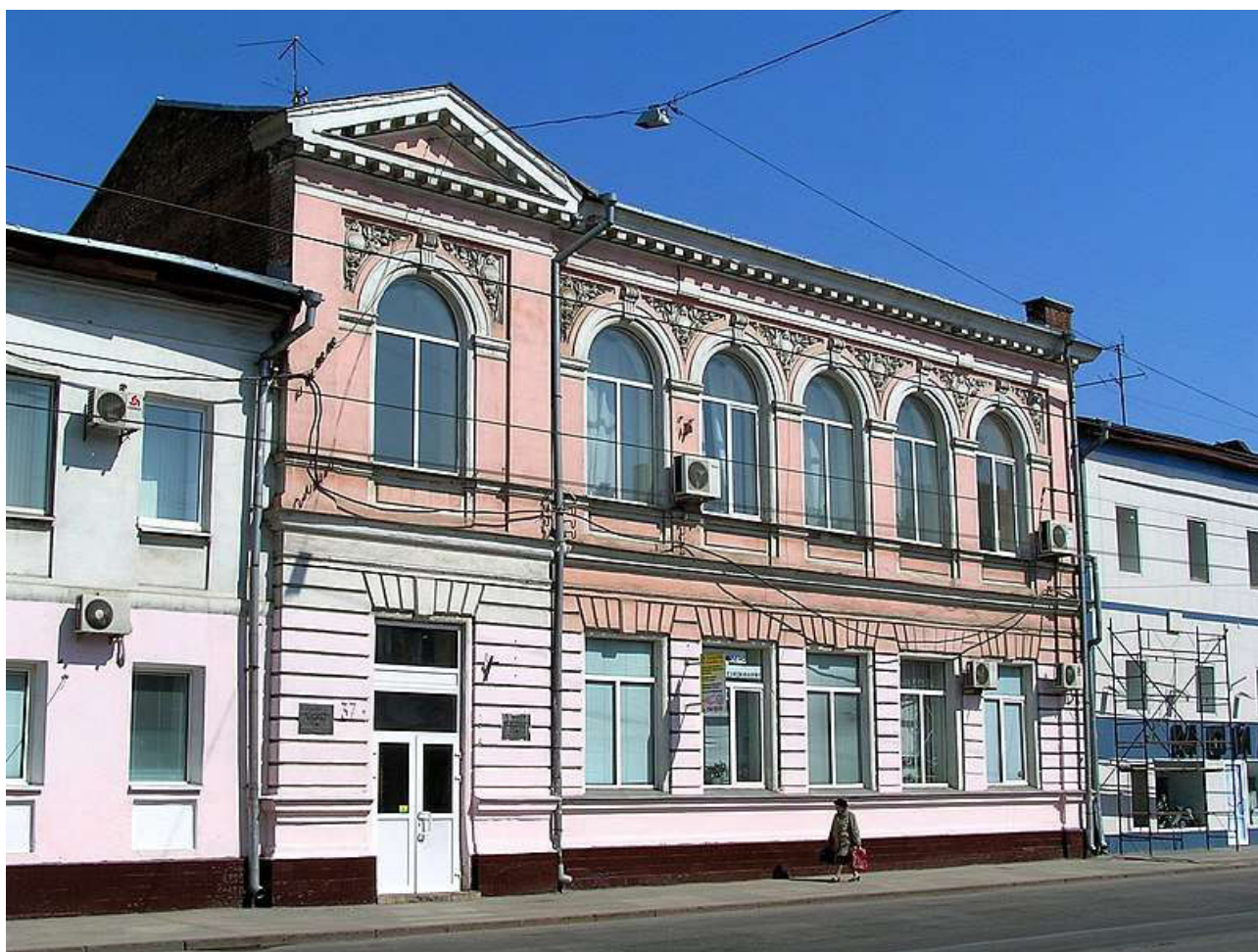
Ракети РФ влучили в центр Харкова, пошкоджено житлові будинки, будівлю міськради – ДСНС // ГОРДОН. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://gordonua.com/ukr/news/war/raketi-rf-potrapili-do-tsentru-harkova-postrazhdali-zhitlovi-budinki-budivlja-miskradi-ndash-dsns-1597999.html> (Останній перегляд 12.07.2022).

Харківська міськрада після обстрілів | 2 Березня : [відео ; 02:22] // Телеканал АТР. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=grF1_r4UhU4 (Останній перегляд 12.07.2022).

Колишнє Ремісничє училище (будівля 1894 р.) (м. Харків, проспект Героїв Харкова, 37)

Будівля за номером 37 на проспекті Героїв Харкова (з 5 листопада 1961-го по 11 травня 2022 року проспект мав назву – Московський проспект) є пам'яткою архітектури, зведена 1894 року за проектом архітектора Григорія Стрижевського (1844 - ?), свого часу в ній розміщувалося Ремісничє училище. На даний момент в будівлі знаходиться 6-а стоматологічна поліклініка.

Внаслідок обстрілів 9 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна старовинного будинку колишнього Ремісничого училища, збудованого у 1894 р., в якому нині розташовується Міська стоматологічна поліклініка № 6.

<https://zabytki.in.ua/uk/2126/zhinocha-remisnicha-shkola-v-kharkovi>

**Державний біотехнологічний університет (будівля 1875-77 рр.)
(м. Харків, проспект Героїв Харкова (раніше Московський
проспект), 45)**

Будівля університету є пам'яткою архітектури кінця XIX століття, зведена спеціально для відкритого 1873 року Першого харківського реального училища. В 1875 році губернське земство виділило на будівництво 80 тисяч карбованців, ще 30 тисяч карбованців виділила міська влада та надала безкоштовно земельну ділянку.

Будівництво за проектом земського архітектора К. А. Толкунова тривало 2 роки: у травні 1875 року будівлю було закладено, а у серпні 1877 року відбулося освячення найкращої для того часу

шкільної будівлі у Харкові. Через деякий час після її спорудження, збоку була прибудована домова церква, яка не зберіглася.

Триповерховий будинок витриманий в стилі класицизму з використанням середньовічних романоготичних форм. Вікна будівлі обрамлені тонкими колонами з кубічними капітелями, над ламаним карнизом розташований парапет зі стовпами.

На початку 20-х років ХХ сторіччя реальне училище ліквідували, в його будівлі відкрили геодезичний та землеустрійний інститут з трьома факультетами: аграрно-правовим, геодезичним та землеустрійним, а також робфаком. У 1930 році відбулася реорганізація, в ході якої геодезичний факультет був переведений до складу відкритого тоді інженерно-будівельного інституту, а на базі тих, що

залишилися, – був відкритий інститут механізації сільського господарства.

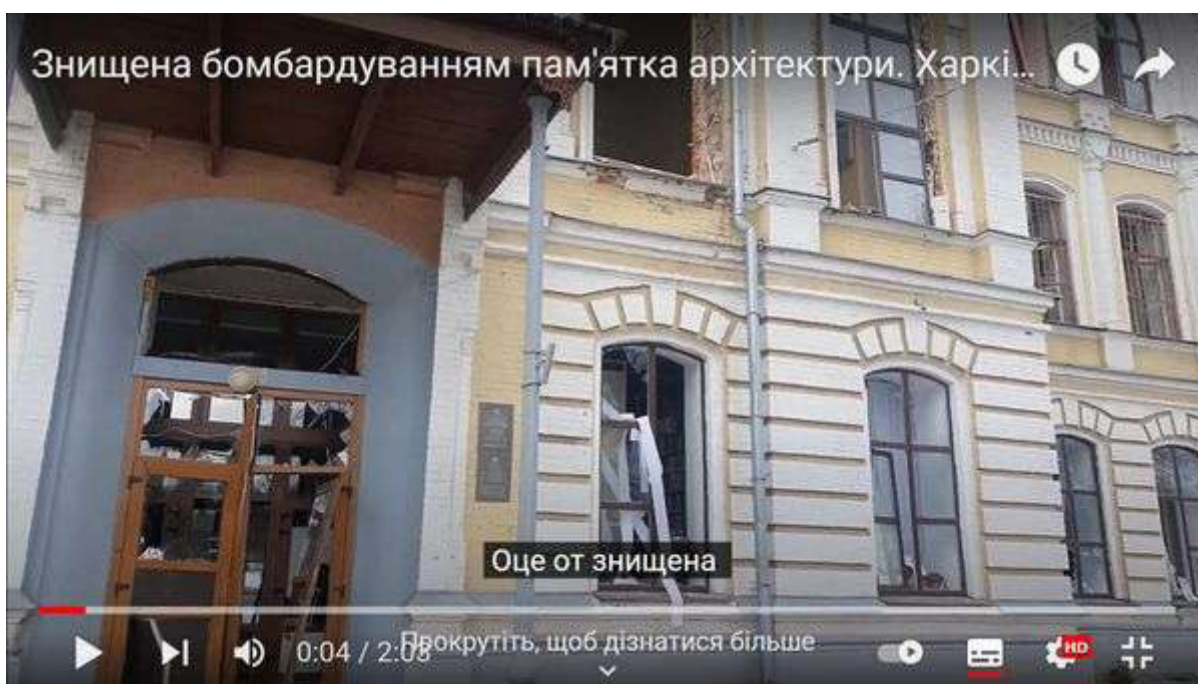
До 2021 року у будівлі знаходився Навчально-науковий інститут мехатроніки та систем менеджменту і Наукова бібліотека Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. З травня 2021 року будівля є одним з навчальних корпусів новоутвореного Державного біотехнологічного

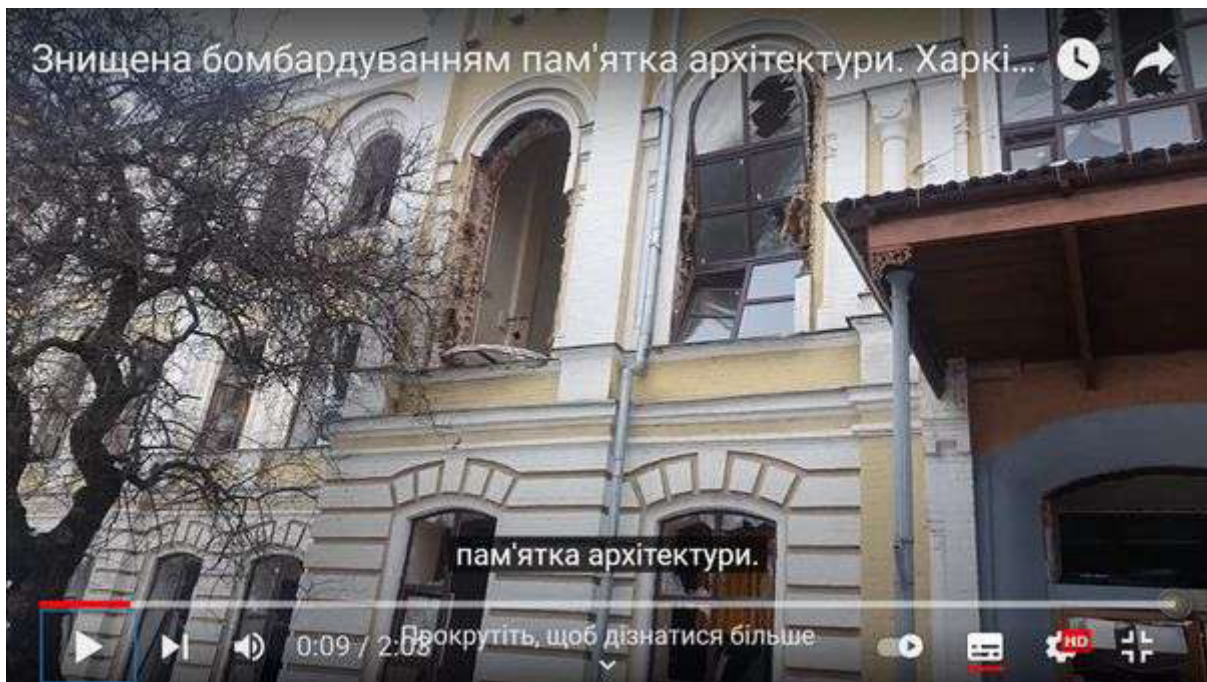

університету, що об'єднав Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Харківську державну зооветеринарну академію, Харківський

національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва та Харківський державний університет харчування та торгівлі.

Ракетним обстрілом 8 березня 2022 року пошкоджено фасади та інтер'єри пам'ятки історії, архітектури та містобудування місцевого значення - будинку Першого реального училища 1875-77 рр. (охоронні №№ 357, 2281-Ха), в якій нині розміщено Державний біотехнологічний університет.

Козоріз, Віктор

Від реального училища до університету / В. Козоріз // Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка : офіційний вебсайт. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://khntusg.com.ua/vid-realnogo-uchilishha-do-universitetu/#> (Останній перегляд 13.07.2022).

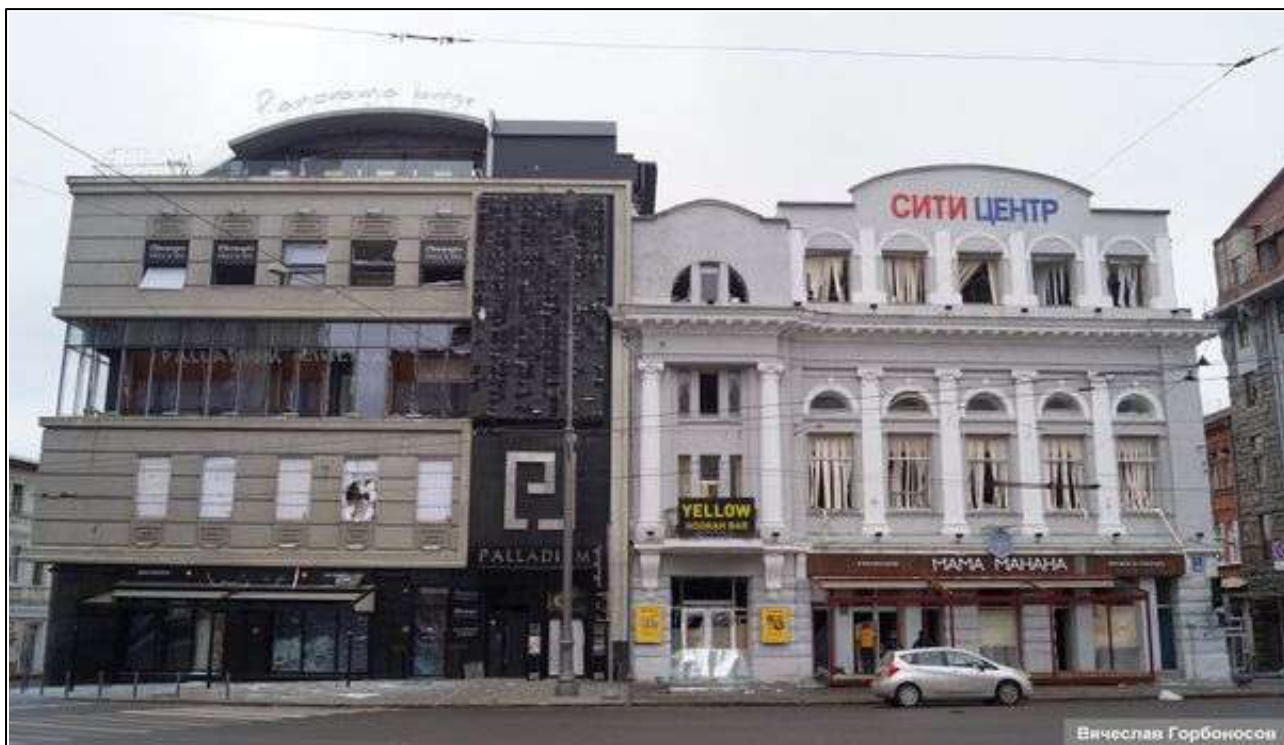
Знищена бомбардуванням пам'ятка архітектури. Харків. Реальне училище : [відео ; 02:03] // Nataliya Zubar. - Загол. з екрана. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=KoDrLE_sLoU (Останній перегляд 13.07.2022).

Харків Хроніки атаки на місто, день 18-й (13.03.2022) // МАЙДАН. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://maidan.org.ua/2022/03/kharkiv-khroniky-ataky-na-misto-den-18-y-13-03-2022/> (Останній перегляд 13.07.2022).

Будинок кредитної спілки (будівля 1903-05, 1913 рр.) (м. Харків, Павлівський майдан, 20)

Внаслідок обстрілу 1 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - будинок колишнього Харківського товариства взаємного кредиту, збудований у 1903-05 роках та реконструйований у 1913 році (охоронний № 322).

Будівля з комплексу лікарні Червоного Хреста (будівля початку XX ст.) (м. Харків, майдан Людвіга Фейєрбаха, 6)

Зведена 1914 року в стилі неокласицизму за проектом архітектора Олександра Ржепишевського (1879-1930) для лікарні громади Червоного Хреста. Використовується за призначенням і сьогодні - тут міститься один з корпусів Залізничної клінічної лікарні.

Внаслідок бомбардування 6 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна старовинної будівлі лікарні Червоного Хреста початку XX століття.

Старый Харьков. УЛИЦА И ПЛОЩАДЬ ФЕЙЕРБАХА : [відео ; 12:27] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=zI9p6IDjhGY&list=PL6Z4MTTHWTpcCjC8QpI407tPrk7yXBz1&index=27> (Останній перегляд 14.07.2022).

Лікарня Червоного Хреста — 04:45.

Харьков. Пл. Фейербаха : [відео ; 28:59] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=XFq9iG4jMg8> (Останній перегляд 14.07.2022).

Лікарня Червоного Хреста — 07:35.

Житлові будинки

Парамонов, А.

Харьков. Домовладельцы Штейфоны / А. Парамонов. - Харьков : Типография Мадрид, 2016. - 28 с. : ил. - (Откуда родом).

Про рід Штейфонів, котрі володіли у Харкові кількома будинками та швейним цехом.

Міщанин з міста Вітебська Давид Львович Штейфон разом з синами Філіпом та Давидом оселилися у Харкові в 1827 році, де починали свою діяльність з виробництва та продажу капелюхів. З часом Штейфони стали одним з найуспішніших харківських торговців, фабрикантів і домовласників: їм належали завод з виготовлення фарб, кілька тоговельних лавок і павільонів, а також вісім домоволодінь, земельні ділянки в Харківському повіті.

Яцина, О. А.

Еволюція житла харків'ян у ХІХ ст. / О. А. Яцина // Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Матеріали науково-практичної конференції 23-24 червня 2017 року. - 2017. - С. 348-349.

Житлова архітектура Харкова 1920-х - поч. 1930-х рр. : [відео ; 28:35] // Constructivism Kharkiv. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=LooiAHqeYgY> (Останній перегляд 14.07.2022).

Лекція з онлайн заходу «Конструктивізм: проста розмова про складні речі». Доповідач - Катерина Діденко - кандидатка архітектури, асистентка кафедри основ архітектури Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Вулиця Дарвіна в Харкові – заповідник архітектури різних епох // Україна Інкогніта. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://ukrainaincognita.com/kharkivska-oblast/kharkiv/vulytsya-darvina-v-kharkovi-zapovidnyk-arkhitektury-rizn> (Останній перегляд 14.07.2022).

Кабакова, Тетяна

Вулиця Дарвіна: Харків купецький, богемний та буржуазний / Т. Кабакова // UA-Travels. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://ua-travels.in.ua/2017/08/08/vulicya-darvina-xarkiv-kupeckij-bogemnij-ta-burzhuznij/> (Останній перегляд 14.07.2022).

Мой Харьков. Выпуск №4 ул. Дарвина [відео ; 03:11] // Историчний ренесанс. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=BGXCbqOR5jk> (Останній перегляд 14.07.2022).

Улица Культуры : [відео ; 23:14] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=mBW9PHGvhPo> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков 2021. Архитектурные шедевры на улице Дарвина. Architectural masterpieces of Kharkov : [відео ; 23:14] // Прогулянки з Наталією. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=h49VaQwiJug> (Останній перегляд 14.07.2022).

Будинок №4, «Будинок купця Молдавського» – 02:05.

Харьков. Мирносицкая улица : [відео ; 35:06] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=XBWdzxGTbOw> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков. Пл. Героев Небесной Сотни : [відео ; 35:06] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=nuoCNJOjOUo> (Останній перегляд 14.07.2022).

ХАРЬКОВ: улица ДАРВИНА. Старинная улица харьковской богемы : [відео ; 10:05] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=vK8rkmKAWeY&list=PL6Z4MTTHWTpсCjC8QpI407tPrk7yXBz1l&index=56> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков. Улица Дарвина : [відео ; 34:45] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=H-uN3IZ95bk> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков. Улица Квитки-Основьяненко : [відео ; 28:56] // Георгий Никольский. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=AZ9SGG9z7do> (Останній перегляд 14.07.2022).

ХАРЬКОВ • улица МИРОНОСИЦКАЯ | Улица купцов и профессуры [відео ; 12:47] // Алекс Моторный Харьков. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8fSRkX-r7-k> (Останній перегляд 14.07.2022).

ХАРЬКОВ ул Свободы (Иванова) прогулка по улочкам. Прямая трансляция (запись) 23 февраля 2019 : [відео ; 33:35] // . - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=JS8OzSRIQbk> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков ул. Сумская в 360° видео. Харків вул Сумська 360° відео. Kharkiv Sumska st 360° video : [відео ; 05:04] // Михаил Проценко. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=K4Kfz2L-hWo> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков улица Ярослава Мудрого (ранее Петровского) : [відео ; 05:32] // SkyVlad. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=H7CcbjFrnI8> (Останній перегляд 14.07.2022).

Наслідки авіаудару біля Майдану Героїв Небесної Сотні у Харкові : [відео ; 01:38] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=oFs3qOT4zXY> (Останній перегляд 14.07.2022).

07.03.2022. Поблизу Харківської районної прокуратури нанесли авіаудар. Військові нарахували чотири воронки в районі Майдану Героїв небесної сотні. Сусідні будинки напів або повністю зруйновані.

Мавричев, В'ячеслав

Авіаудар біля Майдану Героїв Небесної сотні у Харкові: наслідки — фото, відео / В. Мавричев // СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://suspilne.media/214753-aviaudar-bila-majdanu-geroiv-nebesnoi-sotni-u-harkovi-naslidki-foto-video/> (Останній перегляд 14.07.2022).

Пожежа внаслідок авіаудару Росії по Харкову: згорів житловий будинок : [відео ; 01:22] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=cOnlA5iwYWo> (Останній перегляд 14.07.2022).

7.03.2022. Нічна пожежа в житловому будинку на майдані Героїв Небесної сотні внаслідок чергового масованого авіабомбардування міста Харкова з 6 по 7 березня.

Руйнування, спричинені авіаударами в районі Майдана Героїв Небесної Сотні, Харків. 2022-03-22 : [відео ; 02:17] // Майдан Моніторинг. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=23XcjdinoNo> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харків 12.03.22. вул. Ярослава Мудрого. Наслідки авіаударів. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/shorts/2BwJRjB6-4w> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харків. Мироносицька [02.03.2022] : [відео ; 00:53] // Еля Шумеля. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=-azzfFBuYRY> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков ул. Ярослава Мудрого 11.03.2022 : [відео ; 01:12] // UKRAINE KHARKOV TAXI VOLUNTEER. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=T6yui-dIPIQ> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харьков. Сумская и центр : [відео ; 04:36] // Валерия Профатило. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=mGdsfSVLrxs> (Останній перегляд 14.07.2022).

Харків, вулиця Сумська та центр міста станом на 21 березня 2022 року.

Харьков. Улица Сумская после российских обстрелов [відео ; 04:01] // EverydayInUa. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=oV1HVGXlG74> (Останній перегляд 14.07.2022).

Мироносицька - вулиця-Герой | Макс Розенфельд | Місто Героїв Харків : [відео ; 11:37] // Kharkiv NOW. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PpiWP5TLgrw> (Останній перегляд 14.07.2022).

Ужас в Харькове последствия обстрелов на Мироносицкой : [відео ; 01:57] // Это Важно 100%. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=cEMY25zUCw> (Останній перегляд 14.07.2022).

Прибутковий будинок (будівля 1915 року) (м. Харків, вул. Дарвіна, 4)

Двоповерховий житловий будинок з високим цоколем зведений у 1915 р. за проектом архітектора І. Тенне. В оформленні фасаду поєднуються елементи модерну та класицизму, він прикрашений ліпними деталями та жіночими статуями. У будинку знаходилися чотири квартири підвищеної комфортності. Будинок належав купцю Е. Д. Молдавському, в одній з квартир жив сам Тенне. У 1917 р. будинок купив у Молдавського лікар Гехтман. Після жовтневого перевороту він був націоналізований, в ньому розмістилося Управління Уповноваженого наркомата Іноземних справ при Раднаркомі УРСР. У 1934 році, після переведення столиці до Києва, у будинку розмістився Будинок Лікаря. Після німецько-радянської війни у ньому розміщувалися Київський районний комітет КПУ, потім — міський комітет ЛКСМУ, а нині його займають комерційні організації. Дотепер збереглися лише деякі елементи оригінального інтер'єру: сходи та ліпнина на стелях деяких кімнат.

Внаслідок обстрілу 16 квітня 2022 року було пошкоджено фасад з ліпним декором, вікна та двері старовинного прибуткового житлового будинку “купця Молдавського”, зведеного у 1915 році.

Житловий будинок (будівля першої половини - середини XIX ст.) (м. Харків, вул. Квітки-Основ'яненка, 11)

Будинок №11 на вулиці Квітки-Основ'яненка зведений 1824 року архітектором С. Чернишовим на замовлення відомого харківського купця Дмитра Горяїнова як торговельне приміщення. В наступні роки зазнавав реконструкцій: перший поверх – комерційний, другий житловий.

Внаслідок ракетного удару 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - житлового будинку 1824 р. / середини XIX ст. (охоронні №№ 404, 7096-Ха).

Житловий будинок «Слово» (будівля 1926-27 рр.) (м. Харків, вул. Культури, 9)

Будинок «Слово» — житловий будинок в Харкові по вулиці Культури, 9, побудований кооперативом літераторів. Будівлю зведено у 1926-1927 роках за проектом архітектора Михайла Дашкевича (біля 1863 — біля 1930), заселений 1930 року. Будівля виконана у стилі, проміжному між модерном і конструктивізмом, має в плані символічну форму літери «С». На даху містилися два солярії, а для безпеки мешканців будинку побудували й бомбосховище.

Свого часу там мешкали Володимир Сосюра, Микола Куліш, Павло Тичина, Іван Багряний, Олесь Досвітній, Майк Йогансен, Микола Хвильовий, Михайль Семенко та Остап Вишня. Під час візитів в Україну будинок відвідували Теодор Драйзер і Бертольт Брехт.

Сьогодні більшість мешканців уже не мають ніякого стосунку до родин письменників, це звичайний житловий будинок.

Внаслідок обстрілу 7 березня 2022 року пошкоджено фасад пам'ятки історії, архітектури та містобудування місцевого значення - житлового будинку «Слово» 1926-27 рр.

Агеєва, Віра

«Слово»: будинок смерті українського відродження / В. Агеєва // BBC NEWS Україна. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-44068603> (Останній перегляд 15.07.2022).

Будинок письменників «СЛОВО», ХАРКІВ: мешканці, родини, історія, «Розстріляне Відродження». ЛЕКЦІЯ : [відео ; 01:32:47] // Дивіться, митець! Смотріть, художник! Look at artist!. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=DUStasSooxE> (Останній перегляд 15.07.2022).

Як і чому споруджували «Слово»? Чим цей будинок був типовим для свого часу, а що вигадали спеціально для полегшення письменницької праці? Якими були його знамениті мешканці в побуті: якою мовою спілкувалися, як проводили час, кого із сусідів найдужче не любили, кого любили, чим запам'яталися «зіркові» мистецькі подружжя та їхні діти?

Лекторка: Марина Куценко, наукова співробітниця Харківського ЛітМузею. Прем'єра відбулася 2 липня 2022 року.

Будинок «Слово» за 1 хвилину [відео ; 01:01] // Ukraïner. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=FDQxvotF7sc> (Останній перегляд 15.07.2022).

На початку 20-х років ХХ ст. харківські письменники жили в складних побутових умовах. Так виникла ідея кооперативного будинку для літераторів. Однак він не врятував письменників, а перетворився на «Будинок попереднього ув'язнення», як назвав його Іван Багряний. Більшість мешканців будинку «Слово» належать до покоління «Розстріляного відродження» — їх репресували в 30-х роках.

Діденко, Катерина

Житловий будинок “Слово” / К. Діденко // Конструктивизм Харківков. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://constructivism-kharkiv.com/obiekty/49-05-45-budinok-slovo> (Останній перегляд 15.07.2022).

Історія Будинку Слово. Від 1923 до сьогодні // ProSlovo. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <http://proslovo.com/story> (Останній перегляд 15.07.2022).

Стех, Павло

Нове життя будинку «Слово» / П. Стех / Локальна історія. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/nove-zhittia-budinku-slovo/> (Останній перегляд 15.07.2022).

Публікація 7 березня 2022 року ; текст написано у березні 2021-го, за рік до того, як російські загарбники, унаслідок авіабомбардування 7 березня, пошкодили «Слово» – будівлю, яка є символом репресій радянської влади проти української інтелігенції.

Стрельник, Ирина

В ДОМЕ «СЛОВО» ДОЛЖЕН БЫТЬ МУЗЕЙ [2019 рік] / И. Стрельник // Вечерний Харьков. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://vecherniy.kharkov.ua/news/160943/> (Останній перегляд 15.07.2022).

В Харкові москальська мразота обстріляла будинок СЛОВО (відео) // КИЇВВЛАДА. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://bit.ly/3KIs1bp> (Останній перегляд 15.07.2022).

Знову розстріляли розстріляне відродження. Від ракет рашистів постраждав Будинок Слово у Харкові // Artefact. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://artefact.org.ua/cities/znovu-rozstrilyaly-rozstrilyane-vidrozhennya-vid-raket-rashystiv-postrazhdav-budynok-slovo-u-harkovi.html> (Останній перегляд 15.07.2022).

Котубей, Олеся

Російська армія обстріляла харківський будинок «Слово», де мешкали поети Розстріляного відродження / О. Котубей // Суспільне Культура. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://suspilne.media/214949-rosijska-armia-obstrilala-harkivskij-budinok-slovo-de-meskali-poeti-rozstrilanogo-vidrozhennya/> (Останній перегляд 15.07.2022).

Матвейчук, Мар'яна

У Харкові обстріляли будинок, де в 30-х роках мешкали письменники Розстріляного Відродження / М. Матвейчук // ХМАРОЧАС. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/03/07/u-harkovi-obstrilyaly-budynok-de-v-30-h-rokah-meshkaly-pysmennyky-rozstrilyanogo-vidrozhennya/> (Останній перегляд 15.07.2022).

Пошкоджена пам'ятка історії, будинок «Слово». Вул. Культури 9, Харків. 2022-03-12 : [відео ; 01:31] // Майдан Моніторинг. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=-1kKo4CVFmQ> (Останній перегляд 15.07.2022).

Пошкодження історичного будинку письменників «Слово». Вибиті вікна, розбиті двері у другий під'їзд. Будинок частково непридатний для житла.

Задokumentовано Зубар Наталією Володимирівною 12 березня 2022 року. Вулиця Культури, 9. Харків, Україна.

У Харкові внаслідок обстрілу російськими нацистами постраждав будинок «Слово» // ХарківTimes. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://times.kharkiv.ua/2022/03/07/u-harkovi-vnaslidok-obstrilu-rosijskimi-natsistami-postrazhdav-budinok-slovo/> (Останній перегляд 15.07.2022).

Житловий будинок (будівля кінця XIX - початку XX ст.) (м. Харків, вул. Мироносицька, 38)

Колишній особняк харківського архітектора, статського радника Сергія Загоскіна (1836-1904), зведений за власним проектом. Нині це один з корпусів Інституту метрології.

Внаслідок авіаудару 1 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна старовинної будівлі кін. XIX - поч. XX ст.

Житловий будинок (будівля 1912-14 рр.) (м. Харків, вул. Мироносицька, 44)

вигляд будинку не зберігся.

Двоповерхова будівля зведена в стилі модерн на замовлення підприємця І. Бойка за проектом архітектора Сергія Тимошенка (1881-1950); внутрішнє оздоблення виконували художники Сергій Васильківський (1854-1917) та Микола Самокиш (1860-1944). Через пізнішу надбудову ще двох поверхів оригінальний

Внаслідок обстрілу 1 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - так званій «Будинок Бойка», зведений у 1912-14 рр. (охоронний № 7217-Ха).

Павелко, Олена

Непотрібний шедевр. Чому чиновники Харкова не хочуть реставрувати розпис Самокиша [01.07.2022] / О. Павелко // KharkivToday. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/news/nepotribniy-shedevr-chomu-chinovniki-kharkova-ne-khochut-restavruvati-rozpis-samokisha> (Останній перегляд 18.07.2022).

Під сірими стінами чотириповерхівки на Мироносицькій, 44 ховається шедевр монументального живопису. Більше ста років тому художник Микола Самокиш розписав стіни особняка орнаментом в стилі слобожанського модерну. У 1930-і роки особняк перетворили в комунальну квартиру, надбудували ще два поверхи, а розкішні візерунки приховали побілкою і будівельної емаллю. Харків втратив шедевр на довгі роки, тільки в 1970-х, коли змили побілку, творіння Самокиша відкрилося світу заново. На жаль, повноцінної реставрації не відбулося.

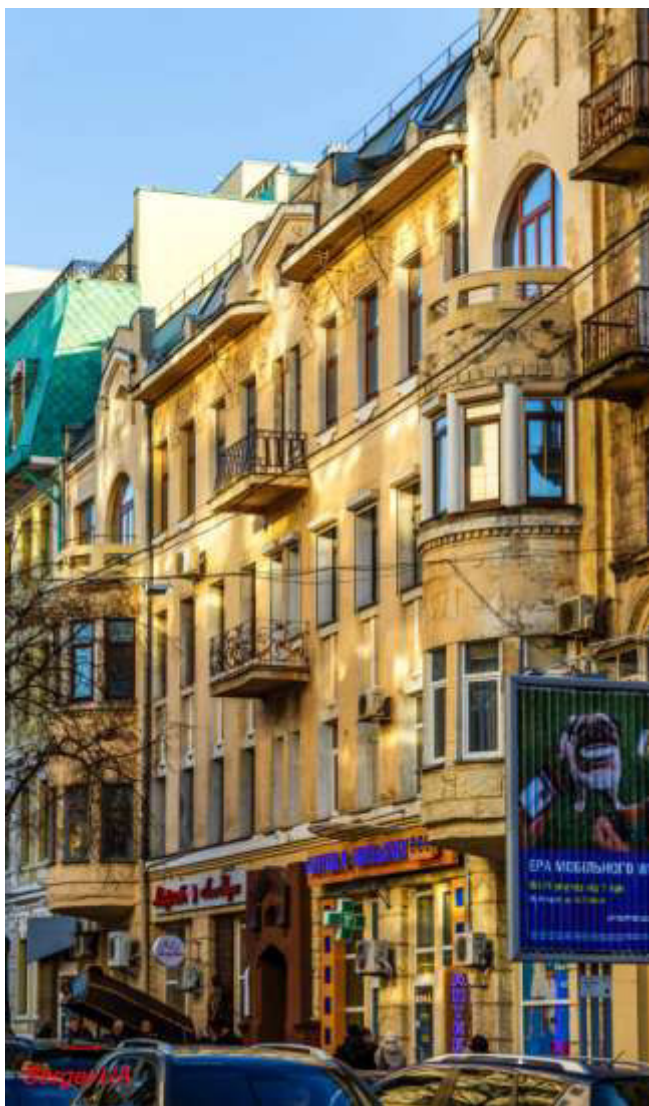

Будинок з останнім розписом Самокиша спробують врятувати [24.03.2021] // KharkivToday. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://2day.kh.ua/ua/kharkow/budinok-z-ostannim-rozpisom-samokisha-sprobuyut-vryatuvati> (Останній перегляд 18.07.2022).

Будинок на Мироносицькій, 44 — єдине місце в Україні, де зберігся приклад монументального живопису художника Миколи Самокиша.

Департамент житлово-комунального господарства Харківської міськради уклав з фірмою науково-виробничого об'єднання «Електро» договір про розробку документації вартістю в мільйон гривень.

Житловий будинок (будівля 1911 р.) (м. Харків, вул. Свободи, 8)

Чотириповерхова будівля зведена в 1910-1911 роках в стилі модерн як Прибутковий будинок Івана Масловського за проектом архітектора **Мойсея Мелетинського**.

До березня 2022-го року будинок, пам'ятка архітектури, дожив у цілком пристойному стані, навіть внутрішні інтер'єри були відреставровані.

Внаслідок бомбардування 14 березня 2022 року частково зруйновано пам'ятку архітектури та містобудування місцевого значення - житловий будинок, 1911 р. (охоронний № 7378-Ха; №235).

Луканцевер, Володимир

Знищена краса. Будинок з історією на вулиці Свободи у Харкові / В. Луканцевер // Слобідський край. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.slk.kh.ua/news/news/znisena-krasa-budinok-z-istorieiu-na-vulici-svobodi-u-harkovi.html> (Останній перегляд 18.07.2022).

Прибутковий будинок Масловського по вулиці Ветеринарній (зараз вулиця Свободи).

Обстріл Харкова: авіаударом зруйновано житловий будинок 1911 року // Слово і Діло : аналітичний портал. - Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/03/14/novyna/suspilstvo/obstril-xarkova-aviaudarem-zrujnovano-zhytlovyj-budynok-1911-roku> (Останній перегляд 18.07.2022).

Ракетний удар по будинку на вул. Свободи: є загиблі : [відео ; 01:12] // Суспільне Харків. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=W8iCQaaK7Dg> (Останній перегляд 18.07.2022).

14.03.2022. Щонайменше двоє людей загинули внаслідок обстрілу будинку на вул. Свободи, ще троє можуть бути під завалами. Уцілів один чоловік, який був у підвалі.

Результат бомбежки Харькова 14.03.22. Утраченний пам'ятник архітектури. KHARKIV airstrike : [відео ; 01:46] // FASHION HOME. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=lQGHGtorRto> (Останній перегляд 18.07.2022).

Вибухом знищено житловий будинок по вулиці Свободи, 8.

Житловий будинок (будівля 1881 р.) (м. Харків, вул. Сумська, 21)

В 1869-1880 роках земельна ділянка на сучасній вулиці Сумській, 21, була у власності торговельного дому «Яхненко та Семиренко». В 1881-18887 роках ділянку викупив купець Яків Міщенко, на замовлення якого в 1881 році й звели будинок, автором проекту якого дослідники вважають, скоріше за все, архітектора Иван Гінша (1831 — 1902 або пізніше).

Певний час в цьому будинку мешкали Алчевські, а на початку 1930-х років колишній власник газети «Южный край» Олександр Юзефович (Іозефович).

Наприкінці 1960-х років житловий будинок перебудували під «Вареничну». Останні роки в будинку розміщувалися різні заклади громадського харчування.

Внаслідок обстрілу 1 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та приміщення цокольного поверху старовинного житлового будинку, спорудженого у 1881 році.

Житловий будинок (будівля другої половини ХІХ ст.) (м. Харків, вул. Сумська, 28)

Внаслідок обстрілу 1 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки історії місцевого значення - старовинного житлового будинку, зведеного у другій половині ХІХ століття (охоронний № 2397).

Колишній прибутковий будинок (будівля початку ХХ ст.) (м. Харків, вул. Сумська, 53)

Колишній прибутковий будинок Е. Двигубського зведений 1903 року (архітектор Михайло Дашкевич (бл. 1863 – бл. 1930) як двоповерховий, однак в 1930-х роках будинок подовжили до вулиці Данилевського та надбудували ще 3 поверхи, але архітектурний стиль та призначення будівлі були збережені.

Внаслідок бомбардувань 2 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна старовинної будівлі - колишнього прибуткового будинку початку ХХ століття.

Наслідки обстрілу російськими окупантами Харківської міськради та вулиці Сумської (фото) // Харків Times. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://times.kharkiv.ua/2022/03/03/naslidki-obstrilu-rosijskimi-okupantami-harkivskoyi-miskradi-ta-vulitsi-sumskoyi-foto/> (Останній перегляд 19ю07.2022).

Житловий будинок (будівля початку ХХ ст.) (м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 13)

В останній час колишній особняк займали різні організації, зокрема, Центр сімейної психології, ІТ-школа, музична студія.

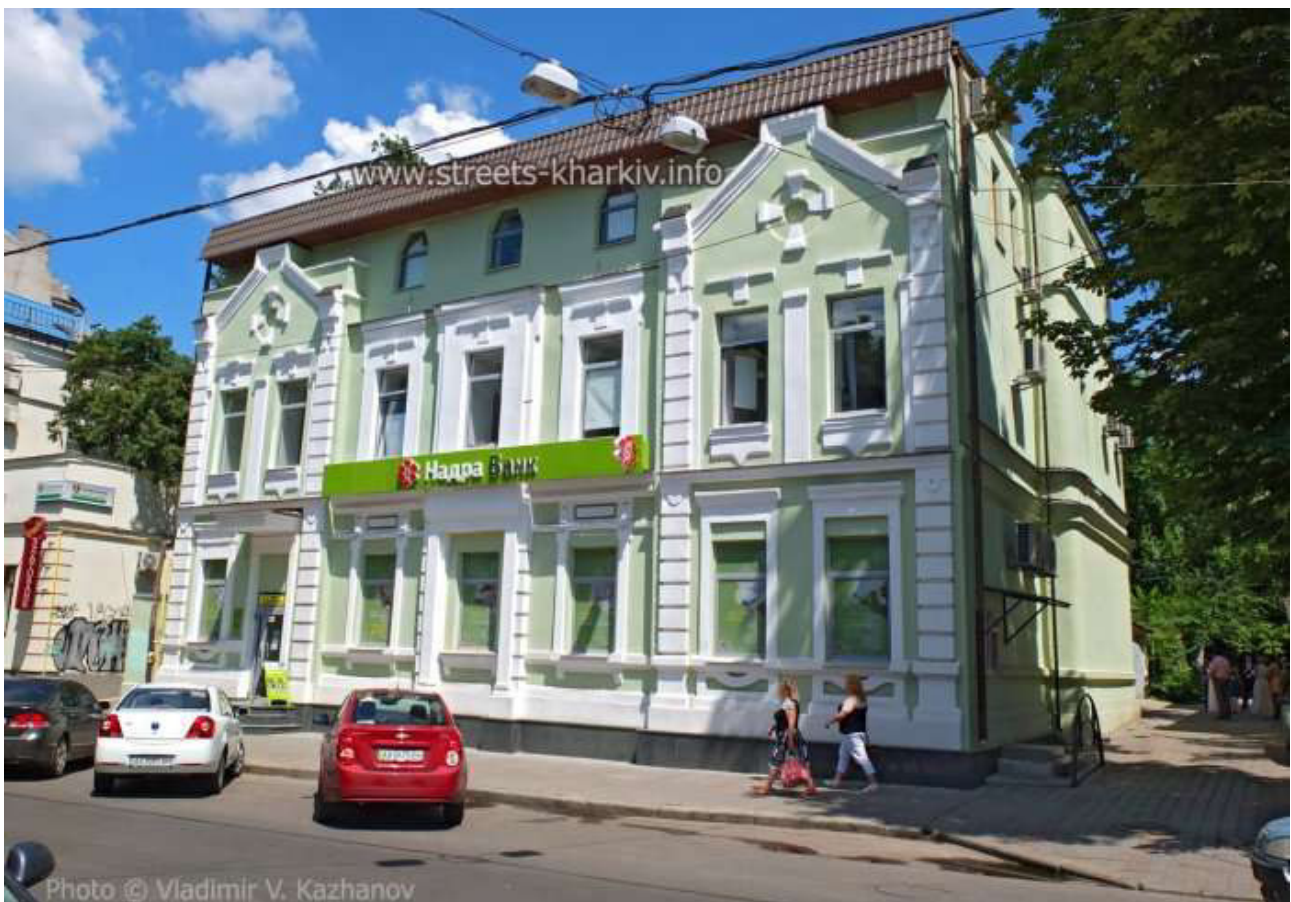
Внаслідок бомбардування 6 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та перекриття старовинної будівлі - житлового будинку початку ХХ століття.

Житловий будинок (будівля початку ХХ ст.) (м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 15)

В останні роки колишній особняк використовувався як адміністративно-офісне приміщення.

Внаслідок бомбардування 6 березня пошкоджено фасади та вікна старовинної будівлі - житловий будинок початку ХХ століття.

Житловий будинок (будівля початку ХХ ст.) (м. Харків, майдан Героїв Небесної Сотні, 3)

Будівля зведена як житловий будинок 1913 року, архітектор Борис Корнієнко (1871-1916).

Внаслідок бомбардувань 6 березня 2022 року пошкоджено вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - житлового будинку початку ХХ ст. (охоронний № 7038-Ха; № 325).

На майдані Героїв Небесної сотні відремонтували фасад

столітнього будинку [листопад 2016 року] // Харків: Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. – Загол. з екрана. – Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/na-maydani-geroiv-nebesnoi-sotni-vidremontuvali-fasad-stolitnogo-budinku-33784.html> (Останній перегляд 20.07.2022).

Житловий будинок на пл. Героїв Небесної сотні, з після ремонту фасаду набув абсолютно нового вигляду.

Будинку вже понад сто років, в ньому розташовано 19 квартир, більшість з яких комунальні, де проживає від двох до п'яти сімей. Восанне ремонт фасаду проводився майже 40 років тому, як наслідок, будівля настільки зносилася зовні, що шматки штукатурки просто відвалювалися падали на тротуар.

Житловий будинок (будівля кінця XIX - початку XX ст.) (м. Харків, майдан Героїв Небесної Сотні, 32)

Внаслідок ракетного удару 6 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна старовинної будівлі - житлового будинку кінця XIX - початку XX століття.

Житловий будинок (будівля кінця XIX - початку XX ст.) (м. Харків, майдан Героїв Небесної Сотні, 5)

Нині бкдинок використовувався як офісні приміщення.

Внаслідок бомбардування 6 березня 2022 року частково знищена історична двоповерхова будівля - житловий будинок кінця XIX - початку XX століття.

Житловий будинок (будівля XIX - початку XX ст.) (м. Харків, майдан Героїв Небесної Сотні, 7)

Внаслідок бомбардувань 6 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна старовинного житлового будинку XIX - початку XX століття.

Житловий будинок (будівля 1950-67 рр.) (м. Харків, майдан Конституції, 2/4)

Житловий будинок, відомий як «Будинок зі шпилем», займає цілий квартал між майданом Конституції, проспектом Героїв Харкова, провулками Короленка та Армянським.

Сучасний майдан Конституції зазнав сильних руйнувань під час Другої світової війни, невелички малоповерхові будівлі на території цього кварталу були майже повністю знищені.

Будівництво за проектом архітектора П. Арешкіна розпочалося у 1950 році для співробітників Харківського турбінного заводу. У 1954 році було завершено основну 7-поверхову частину будинку з вежею, увінчаною шпилем. Власне, цей шпиль і дав загальну назву будівлі.

За призначенням це звичайний житловий дім, а незвичності йому надає саме архітектура: суміш, здавалося б, усього, що можна придумати: це поєднання елементів бароко, ампіру епохи

Наполеона, пізнього класицизму та арт-деко. Нині цей стиль називають сталінським ампіром.

У 1967 році було завершено будівництво 9-поверхового крила будівлі на Армянському провулку. Крило будувалося за часів розпочатої М. Хрущовим боротьби з «архітектурними надмірностями» і тому невиразне в архітектурному плані.

У будинка зі шпилем була ще одна назва, а саме «Книжковий світ». Таке ім'я будівля мала завдяки однойменній книгарні, яка займала весь перший поверх з 1950 по 1990 роки. Магазин з часом зменшував свою площу, поки в 2010 не був закритий назавжди.

У 2008 році у Харкові відбувся конкурс «Сім чудес Харкова» - «Будинок зі шпилем» зайняв почесне шосте місце.

Внаслідок ракетного удару 1 березня 2022 року пошкоджено фасади та вікна пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення - т.зв. «Будинку зі шпилем» - комплексу житлових будинків ХТЗ, ХТГЗ і ХЕМЗу, збудованого у 1950-54, 1966-1967 рр. (охоронні №№ 66, 7114-Ха).

Площадь Конституции, 2
Жилой дом и магазины
Арх. Арешкин П.И., (1954 - 1967 гг)

Памятник архитектуры. Охранный номер 66

Будинок зі шпилем – одне з семи чудес Харкова // Стежками.com Подорожуй Україною. – Загол.з екрана. – Режим доступу:

https://stezhkamu.com/places/354_budynok_zi_shpylem_%E2%80%93_odne_z_semy_chudes_kharkova (Останній перегляд 20.07.2022).

БУДИНОК ЗІ ШПИЛЕМ-ОДНЕ З СЕМИ АРХІТЕКТУРНИХ ЧУДЕС ХАРКОВА // KHARKOV future. - Загол.з екрана. – Режим доступу: <https://kharkov-future.com.ua/uk/budynok-zi-shpylem-odne-z-semy-arhitekturnyh-chudes-harkova> (Останній перегляд 20.07.2022).

Дом со шпилем // MyKharkov.info. - Загол.з екрана. – Режим доступу: <https://mykharkov.info/catalog/dom-so-shpilem.html> (Останній перегляд 20.07.2022).

Дом со шпилем // История главной высотки Харькова [19.10.2021] [відео ; 04:25] // MasterSan Produce. - Загол.з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=LHNbyUgLvHY> (Останній перегляд 20.07.2022).

Дом со шпилем. Одно из семи чудес Харькова [09.06.2021] : [відео ; 00:38] // Редпост - новини Харкова для харків'ян. - Загол.з екрана. – Режим доступу: <https://bit.ly/3APcJo4> (Останній перегляд 20.07.2022).

Облет дома со шпилем, центр, Харьков, Украина (16.09.2018) : [відео ; 01:23] // Skyline Walker. - Загол.з екрана. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=uobaNSCtAtM> (Останній перегляд 20.07.2022).

Житловий будинок (будівля кінця ХІХ ст.) (м. Харків, провулок Руставелі, 14)

Відомий як «Будинок Якова Філіна».

Наприкінці ХІХ століття селянин Василь Анищенко побудував у Михайловському провулку двоповерховий кам'яний житловий будинок – нині будинок № 14 у провулку Шота Руставелі. Потім будинком

володіли міщани Ващенкови, які й надбудували третій поверх.

Найвідомішим власником будинку став Яків Філін, який придбав його 1897 року. Філін був одним з найкращих в місті виробників меблів, однак, найбільшої слави зазнав через те, що встановив на даху свого будинку вітряк для виробництва електроенергії.

Останнім часом у колишньому житловому будинку міститься міська поліклініка № 25.

Внаслідок обстрілу 15 березня 2022 року пошкоджено фасади, вікна та покрівлю історичного житлового будинку кінця XIX століття.

Переулоч Шота Руставели в городе Харьковe : [відео ; 03:50] // SkyVlad. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=AA8yY9zkcBQ> (Останній перегляд 14.07.2022).

Весна 2019 року.

Будинок Якова Філіна. - 00:42.

Прогулки по городу с Андреем Пармоновым. Сказ о доме крестьянина Якова Филина в Михайловском переулке // KharkivToday. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://bit.ly/3xoQEdA> (Останній перегляд 21.07.2022).

ТВОРИ МИСТЕЦТВА

Художнє мозаїчне панно (виготовлене у другій половині ХХ ст.) (м. Харків, вул. Космонавтів, 2)

Внаслідок обстрілу 9 березня 2022 року було пошкоджено житлову будівлю, прикрашену цінним з мистецької точки зору, модерністським мозаїчним панно радянського часу.

Город Харьков улица Космонавтов и 23 Августа, кинотеатр Довженко : [відео ; 01:49] // SkyVlad Video Archive. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=hebudodCEis> (Останній перегляд 21.07.2022).

Березень 2019 року.

Садова, Маргарита

В Харькове разбирают завалы после вражеских обстрелов — дом на улице Космонавтов, 2 (фото) / М. Садова // Харьковские известия. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://izvestia.kharkov.ua/obshchestvo/v-harkove-razbirajut-zavaly-posle-vrazheskih-obstrelov-dom-na-ulice-kosmonavtov-2-foto/> (Останній перегляд 21.07.2022).

Харьков Космонавтов 2 дом который разрушил z наЛетчик рашист : [відео ; 06:09] // Дмитрий Башкатов. - Загол. з екрана. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Swpa6xivtCM> (Останній перегляд 21.07.2022).